

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Bakalářská práce

Obraz Zikmunda Lucemburského v narativních pramenech 15. století
The image of Sigismund of Luxembourg in the narrative sources of the 15th century

David Dura

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Sládková

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B ČJ-D (7507R037, 7507R038) Český jazyk se zaměřením na vzdělávání –
Dějepis se zaměřením na vzdělávání

Rok odevzdání: 2022

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Obraz Zikmunda Lucemburského v narativních pramenech 15. století* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 17.4. 2022

..... podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Kateřině Sládkové za odborné vedení mé bakalářské práce. Děkuji za všechny připomínky, ochotu a cenné rady, které mi během psaní práce poskytla.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá českým králem a římským císařem Zikmundem Lucemburským a jeho obrazem v narativních pramenech. Zaměřuje se na díla českých kronikářů, která byla napsána v 15. století a reflektovala dobu vlády Zikmunda Lucemburského. Cílem práce je na základě narativních pramenů zjistit, jakým způsobem byl král vnímán a jak byla hodnocena jeho vláda. Pokusí se sledovat, jakým způsobem se lišily pohledy jednotlivých kronikářů především na základě náboženského vyznání a společenského postavení. Ukáže také, jak tyto názory dodnes ovlivňují celkový český pohled na tohoto panovníka.

V první části se práce výrazněji zaměřuje na život českého krále a římského císaře Zikmunda Lucemburského. S pomocí sekundární literatury, jež se zabývá obdobím 15. století, vyloží chronologicky významné historické události, které souvisí s vládou Zikmunda Lucemburského. Ve druhé části se práce soustřeďuje na to, jak krále a jeho činy vnímali a reflektovali ve svých dílech jednotliví autoři. Vylíčí také důvody těchto pohledů. To vše dohromady zformuje obraz Zikmunda Lucemburského v narativních pramenech 15. století.

Narativní prameny 15. století ukazují Zikmunda Lucemburského hlavně v negativním světle, ale je možné najít i kladná hodnocení. Hodnocení autorů jsou ovlivněna výše zmíněnými aspekty. Velkou roli při nich hrálo společenské postavení, konfese autora a také aktuální situace, ve které autor své dílo psal.

KLÍČOVÁ SLOVA

Zikmund Lucemburský, obraz panovníka, narativní prameny, kroniky

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the Czech king and Roman emperor Sigismund of Luxembourg and his image in narrative sources. It will focus mainly on the works of Czech chroniclers, which were written in 15th century in and reflected the reign of Sigismund of Luxembourg. The aim of the work is to find out, on the basis of narrative sources, how the king was perceived and his reign was evaluated. It will try to observe how the views of individual chroniclers were different mainly based on their religion and social status. It will also show how these views still affect the overall Czech view of this monarch.

The first part focuses more on the life of Czech king and Roman emperor. On the basis of secondary literature dealing with this period, they will chronologically explain significant historical events related to the reign of Sigismund of Luxembourg. The following second part deals with how the king and his actions were perceived and reflected by individual authors in their works. It also outlines the reasons for these views. Together, this forms the image of Sigismund of Luxembourg in the narrative sources of the 15th century.

The narrative sources of the 15th century show Sigismund of Luxembourg mainly in a negative perspective, but it is also possible to find positive evaluations. The authors' evaluations are influenced by the above-mentioned aspects. The social status, religion and also current situation in which the author wrote his work.

KEYWORDS

Sigismund of Luxembourg, an image of king, narrative sources, chronicle,

Obsah

Úvod	8
1. Odborná literatura a prameny	9
2. Zikmund Lucemburský v historických souvislostech	12
2.1. Boje o uherskou a polskou korunu	13
2.2. Turecké nebezpečí a vláda v Uherském království	14
2.3. Zahraníční politika a volba římským králem	18
2.4. Koncil v Kostnici	21
2.5. Příchod Zikmunda do českého království	22
2.6. První křížová výprava	25
2.7. Boj o Vyšehrad a Čáslavský sněm	28
2.8. Druhá křížová výprava	31
2.9. Zikmundovy diplomatické úspěchy	32
2.10. Basilejský koncil	34
2.11. Cesta Zikmunda k uznání českým králem	38
2.12. Zikmund uznaným českým králem.....	40
3. Obraz Zikmunda Lucemburského u husitských autorů	44
3.1. Petr z Mladoňovic – Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici	44
3.1.1. Petr z Mladoňovic	44
3.1.2. Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici	46
3.1.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Petra z Mladoňovic.....	47
3.2. Vavřínc z Březové – Husitská kronika	52
3.2.1. Vavřínc z Březové	52
3.2.2. Husitská kronika	53
3.2.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Vavřince z Březové	56
3.3. Mikuláš Biskupec z Pelhřimova – Kronika obsahující spor kněží tábořských	65
3.3.1. Mikuláš Biskupec z Pelhřimova	65
3.3.2. Kronika obsahující spor kněží tábořských	67
3.3.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Mikuláše Biskupce z Pelhřimova	68
3.4. Staré letopisy české z rukopisu Křížovnického	71
3.4.1. Autoři	71
3.4.2. Staré letopisy české z rukopisu Křížovnického	71
3.4.3. Obraz Zikmunda Lucemburského ve Starých letopisech	72
4. Obraz Zikmunda Lucemburského u katolických autorů	76
4.1. Bartošek z Drahonic – Kronika Bartoška z Drahonic	76
4.1.1. Bartošek z Drahonic	76
4.1.2. Kronika Bartoška z Drahonic	76
4.1.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Bartoška z Drahonic	78
4.2. Eneas Sylvius Piccolomini – Historie česká	81
4.2.1. Eneas Sylvius Piccolomini	81
4.2.2. Historie česká	83
4.2.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Piccolominiho	86
5. Srovnání obrazu Zikmunda Lucemburského v narativních pramenech a jeho titulatura...88	
Závěr	92
Seznam použitých informačních zdrojů	94

Úvod

Český a uherský král a také římský císař Zikmund Lucemburský byl panovníkem vládnoucím na přelomu 14. a 15. století v podstatné části střední Evropy. Období jeho panování je hodnoceno rozporupně. Do povědomí veřejnosti se zapsal spíše jako špatný panovník. Jeho vláda byla výrazně ovlivněna nastupujícími změnami a konflikty, ať už náboženskými, politickými nebo sociálními. Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu obrazu Zikmunda Lucemburského v narativních pramenech z 15. století.

Na základě předpokladu, že obraz Zikmunda v dějinách je výrazně ovlivněn dobovými autory, vyvstává velké množství dotazů. Zásadní otázka zní, jak tyto autoři vnímali českého krále a římského císaře Zikmunda Lucemburského a jak jej ve svých pracích hodnotili. Mimo to je důležité, jestli se obraz vládce v pozdních středověkých pramenech vyvíjel, nebo zůstával stále stejný. Protože narativní prameny jsou subjektivního charakteru, budu se v rámci práce zabývat nejen autory samotnými, ale také tím, co je vedlo k jejich názoru na krále. Z tohoto pohledu je potom důležité, zda a popřípadě jak bylo vnímání Zikmunda Lucemburského ovlivněno náboženským vyznáním, sociálním statutem, zastávaným úřadem nebo dobou, v níž autor dílo vytvořil.

Doba vlády Zikmunda Lucemburského je specifická snahami o reformy v katolické církvi, které posléze vedly k oddělení nového náboženského proudu. Tato skutečnost způsobila množství konfliktů, jež vyústily v husitské války. Šlo o problém, který rezonoval společností, a to nejen v Čechách, ale i v jiných státech Evropy. Tehdejší i dnešní názory autorů se odlišují. Musíme si uvědomit, že kronikář v době husitské nebo krátce po ní je na jedné straně literátem větších či menších kvalit, ale na druhé straně, jež se jeví jako důležitější, je především stoupencem své strany. Proto předpokládám, že náboženské vyznání autora bude mít klíčový vliv na obraz krále Zikmunda Lucemburského a na hodnocení jeho vlády.

1. Odborná literatura a prameny

Odborná literatura

Zikmundu Lucemburskému bylo jako významnému panovníkovi evropské úrovně věnováno mnoho českých i zahraničních prací, z nichž jsem čerpal pro svou bakalářskou práci. Tyto zdroje mi pomohly pochopit Zikmundův život a politické i společenské situace, s nimiž se musel během své vlády vypořádat. Nejvýznamnější zahraniční monografie věnující se tomuto muži pochází z pera rakouského historika Wilhelma Bauma.¹ Z jeho práce čerpali pro svá díla i mnozí čeští historikové. Jedním z nich byl František Kavka, jehož monografie se zabývá Zikmundem v souvislosti s jeho působením převážně v českých zemích.² Jinou, trochu starší a méně obsáhlou monografií s podtitulem *Liška na trůně* sepsal Václav Drška.³ K českému prostředí z širší perspektivy jsem využil pátý svazek z cyklu *Velké dějiny zemí Koruny české* od Petra Čorneje.⁴

Knihy tohoto badatele, který zkoumá především husitské období, tvoří páteř literatury, z níž jsem vycházel. Jde nejen o souhrnná díla⁵ a sborníky úvah⁶, ale také o knihy zabývající se jednotlivými událostmi, jako jsou první pražská defenestrace nebo bitva u Lipan.⁷ Vedle těchto prací jsem pro širší pochopení situace využil rozsáhlou čtyřdílnou práci Františka Šmahela se

---

¹ BAUM, Wilhelm a KAVKA, František, ed. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*. Překlad Danuše Martinová a Pavel Kocěk. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1996. 405 s. ISBN 80-204-0543-7.

² KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2002. 290 s., [8] s. obraz. přílohy: il. Kolumbus; sv. 137. ISBN 80-204-0680-8.

³ DRŠKA, Václav. *Zikmund Lucemburský: liška na trůně*. Vyd. 1. Praha: Epoque, 1996. 87 s., [8] s. il. Portréty; sv. 1. ISBN 80-902129-0-5.

⁴ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2000. 788 s., mp., fot., ilustr., rejstř. ISBN 80-7185-264-3.

⁵ ČORNEJ, Petr. *Husitská revoluce: stručná historie*. Vydání první. V Praze: Paseka, 2021. 190 stran, xxxii stran obrazových příloh. ISBN 978-80-7637-189-7, s. 130., ČORNEJ, Petr. *Husitství a husité*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. 480 s. ISBN 978-80-246-3993-2.

⁶ ČORNEJ, Petr. *Světla a stíny husitství: (události – osobnosti – texty – tradice): výběr z úvah a studií*. Vydání druhé, pozmeněné, v nakladatelství Karolinum první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. 693 s. ISBN 978-80-246-4613-8.

⁷ ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*. Vyd. 1. V Praze: Panorama, 1992. 277 s., [32] s. obr. příl. Stopy, fakta, svědectví. ISBN 80-7038-183-3., ČORNEJ, Petr. *30. 7. 1419 – první pražská defenestrace: krvavá neděle uprostřed léta*. Vyd. 1. Praha: Havran, 2010. 183 s. Dny, které tvořily české dějiny; sv. 20. ISBN 978-80-87341-00-1.

souhrnným názvem Husitská revoluce.⁸ Dále jsem využil publikace od Jaroslava Čechury o Lucemburcích na českém trůně⁹ a od Jaroslava Mezníka o působení tohoto rodu na Moravě.¹⁰

Pro obecný popis způsobů, jimiž kronikáři psali, jsem využil základní dílo o české historiografii od Františka Kutnara¹¹, útlejší poetiku od Josefa Řepy¹² a další publikaci Petra Čorneje.¹³ Ze starších děl souvisejících s tématem mé bakalářské práce jsem po důkladném srovnávání s pozdější literaturou využil dílo Františka Michálka Bartoše¹⁴ a Josefa Pekaře.¹⁵ K osvětlení vztahu Zikmunda Lucemburského a Čech za vlády Václava IV. jsem použil knihu Zdeňka Fialy.¹⁶

Vedle výše zmíněné literatury, která byla základem k tomu, abych poznal souvislosti života a vlády českého a římského krále Zikmunda Lucemburského, jsem pro potřeby bakalářské práce nastudoval další sekundární literaturu. Jednalo se především o studie a články, které budou citovány v dalších částech práce. Tématem všech těchto textů byl život Zikmunda Lucemburského nebo významné okolnosti, které se ho nějakým způsobem týkaly.

Prameny

Pokud jde o prameny, zaměřil jsem se především na nejvýznamnější narativní prameny, jež byly napsány v 15. století a refletovaly období vlády Zikmunda Lucemburského. Je tu však jedna důležitá výjimka, kterou musím vysvětlit. V případě díla Zpráva o mistru Janu Husovi

---

⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1995. 498 s., [35] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.,

ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 364 s., [27] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.,

ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 420 s., [42] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.,

ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4, Epilog bouřlivého věku*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 550 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.

⁹ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*. Praha: Libri, 2000. 438 s. ISBN 80-85983-98-2.

¹⁰ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 562 s. Česká historie; sv. 6. ISBN 80-7106-363-0.

¹¹ KUTNAR, František. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. 1, Od počátku národní kultury až po vyznění obrodného úkolu dějepisectví v druhé polovině 19. století. 1. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 44–52., rejstř. Příručky pro vysoké školy.

¹² ŘEPA, Milan. *Poetika českého dějepisectví*. Vyd. 1. Brno: Host, 2006. 260 s. Studium; 18. ISBN 80-7294-189-5.

¹³ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: Cesty ke kořenům husitské tradice. 1. vyd.* Praha: Vyšehrad, 1987. 350 s., [8] s. obr. příl., ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice. 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1.* Praha: Paseka, 2003. 456 s., [24] s. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 7. ISBN 80-7185-590-1.

¹⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. I., Doba Žižkova 1415–1426*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. 236 s. České dějiny; dílu 2. část 7., BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426–1437*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966. 263, [1] s. České dějiny; dílu 2. část 8.

¹⁵ PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba. 3., Žižka vůdce revoluce*. Praha: Vesmír, 1930. 330 s.

¹⁶ FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy: český stát pod vládou Lucemburků 1310–1419. 2., dopl. vyd.* Praha: Svoboda, 1978.

v Kostnici od Petra z Mladoňovic¹⁷ musím upozornit na to, že se odlišuje od ostatních. Zpráva je také narativním, tedy vyprávěcím pramenem, ale má trochu jiný charakter než další uváděné prameny kronikářského typu. Kroniky hodnotí, zatímco zpráva by měla být objektivní. Pro české prostředí byla však velmi důležitá, protože se stala jednou z prvních prací přímo reflektujících proces s Janem Husem. Je to také jediné přímé svědectví o tomto procesu, a to z pohledu Husova straníka, které mělo velký vliv na vnímání Zikmunda Lucemburského v Čechách. Proto jsem se rozhodl ji do své práce zařadit.

U ostatních děl již jde o kroniky nebo anály. Základem se stala Husitská kronika Vavřince z Březové.¹⁸ Tento současník krále popsal jako očitý svědek detailně řadu událostí počátku husitské revoluce. Toto dílo jsem srovnal i s jeho starším vydáním od Jana Gebauera.¹⁹ Informace z katolické Kroniky Bartoška z Drahonic a z díla husity Mikuláše Biskupce z Pelhřimova jsem i s dalšími doplňujícími údaji načerpal z knihy Ivana Hlaváčka.²⁰ Jako hlavní katolické dílo jsem si vybral Historii českou od Enea Silvia Piccolominiho.²¹ Ačkoli to není dílo českého kronikáře, mělo naprosto zásadní vliv na vnímání českého prostředí v Evropě. Částečně vymykajícím se dílem, které straní husitům, je soubor záznamů anonymních autorů souhrnně nazvaný Staré letopisy české: z rukopisu Křížovnického. Využil jsem edici připravenou Františkem Šimkem a Miloslavem Kaňákem.²²

---

¹⁷ PETR Z MLADOŇOVIC a FIALA, Zdeněk, ed. *Petra z Mladoňovic Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici*. Vyd. 1. Praha: Universita Karlova, 1965. 245 s., 33 s. obr. příl., [1] složený l. obr. příl.

¹⁸ VAVŘINEC a BLÁHOVÁ, Marie, ed. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., opr., (ve Svobodě 1.). Praha: Svoboda, 1979. 427 s. Členská knihovna.

¹⁹ GEBAUER, Jan, ed. et al. *Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemicarum. Tom V*. V Praze: Nákladem Nadání Františka Palackého, 1893. xlvii, 644 s.

²⁰ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1981. 487 s. Členská knihovna / Svoboda.

²¹ PIUS II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*. Vyd. 1. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1998. cvi, 276 s. Clavis monumentorum litterarum (Regnum Bohemiae). 4, Fontes rerum Regni Bohemiae; 1. ISBN 80-85917-40-8.

²² ŠIMEK, František, ed. a KAŇÁK, Miloslav, ed. *Staré letopisy české: z rukopisu Křížovnického*. Vyd. 1. Praha: SNKLHU, 1959. 483 s., [16] s. obr. příl. Živá díla minulosti; sv. 24.

2. Zikmund Lucemburský v historických souvislostech

Zikmund Lucemburský se narodil 14. února 1368 a zemřel 9. prosince 1437. Tento muž byl pojmenován po arelatském králi z 6. století svatém Zikmundovi,²³ který byl v Praze postupem času vnímán jako zemský patron.²⁴ Ryšavý panovník v sobě nezapřel řadu dynastických rysů. Stejně jako Jindřich VII. a Jan Lucemburský se vyžíval ve složitých politických rozpravách. Byl to velmi temperamentní muž s vysokým sebevědomím, jenž si dokázal získat své okolí. Charakterově mnohé podědil po svém otci, ovšem některé kvality mu scházely. Chyběla mu trpělivost a předvídavost otce, který měl na rozdíl od Zikmunda také smysl pro rodinu a dynastickou politiku.²⁵ Bylo mu zajištěno to nejlepší možné vzdělání a dnes víme, že ovládal šest jazyků, když kromě češtiny uměl francouzsky, latinsky, chorvatsky, německy a samozřejmě maďarsky. Hovoří se o něm jako o *posledním císaři středověku*.²⁶

Pohled na něj se během let vyvíjel a vyvíjí se stále i v dnešní době. Česká historiografie se k němu až do devadesátých let 20. století stavěla převážně negativně. Na jeho vládu se nahlíželo jen jako na nevídanou brzdu husitské revoluce. Dlouho nebyl chápán ani jeho vztah k husitství, protože až na výjimky v podobě Palackého či Pekaře a jejich žáků se všichni ztotožnili s nepřátelským postojem husitství vůči Zikmundovi.²⁷ Historiografové 19. století se v charakteristice tohoto panovníka prakticky nelišili, když ho často v kontrastu s husity popisovali jen negativně.²⁸ Odsuzován byl za vyhlášení boje proti husitům i za to, že se k revoluci nepřidal. Všechny tyto teze převzalo marxistické dějepisectví, jež ho zařadilo mezi reakční postavy našich dějin. Až později odborníci jako František Šmahel, Petr Čornej a další vzali v potaz, že se jako král nemohl připojit k povstání, které bylo vedeno proti němu a církvi, k jejíž obraně ho vážala přísaha. Zikmund vládl v době konfrontace mezi revolucí a pokusem o obnovu monarchistické moci. Oba tyto procesy byly legitimní součástí období patnáctého věku. Až po návratu krále na trůn mohly být totiž cíle revoluce zlegalizovány, aby posloužily společenskému vývoji. Dalo by se říct, že za vlády posledního Lucemburka proběhla jakási generální zkouška stavovské monarchie v rámci českého státu. Zikmund v pro něj nepříznivých

---

²³ Karel IV. převezl v roce 1366 ostatky tohoto světce do Prahy. V Čechách se postupem času stal velmi populárním světcem.

²⁴ FIALA, Zdeněk. Předhusitské Čechy: český stát pod vládou Lucemburků 1310–1419. 2., dopl. vyd. Praha: Svoboda, 1978. s. 288.

²⁵ DRŠKA, Václav. *Zikmund Lucemburský: liška na trůně*. Vyd. 1. Praha: Epocha, 1996., [8] s. il. Portréty; sv. 1. ISBN 80-902129-0-5, s. 9.

²⁶ Tamtéž, s. 9.

²⁷ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2002. 290 s., [8] s. obraz. přílohy: il. Kolumbus; sv. 137. ISBN 80-204-0680-8, s. 6.

²⁸ Více o zobrazování postav a možnostech psaní historiografických knih: ŘEPA, Milan. *Poetika českého dějepisectví*. Vyd. 1. Brno: Host, 2006. 260 s. Studium; 18. ISBN 80-7294-189-5.

podmínkách krále v revoluci však vykonal velké dílo, jež důstojně uzavřelo éru Lucemburků na českém trůnu.²⁹

2.1. Boje o uherskou a polskou korunu

Zikmund byl od útlého mládí jako syn tehdejšího císaře Karla IV. a jeho čtvrté ženy Alžběty Pomořanské součástí nejvyšší evropské politiky. Již v šesti letech ho otec zasnoubil s dcerou polského a uherského krále Ludvíka I. Marii z Anjou. Karel IV. se s Ludvíkem dohodl, že po jeho smrti Zikmund nastoupí na polský trůn. Tuto dohodu potvrdila a odpřísáhla i uherská šlechta na sněmu v Brně roku 1375.³⁰ Prvním titulem, jímž se Zikmund mohl honosit, byl markrabě braniborský, který tehdy teprve osmiletému synovi udělil otec.³¹ Karel IV. zemřel v roce 1378, když bylo Zikmundovi deset let. Přesto se okamžitě musel zapojit do vysoké politiky.

Rok 1382 však nebyl pro ryšavého mladíka šťastným. Polští šlechtici mu sice slíbili věrnost, ovšem když jeho mentor a budoucí tchán Ludvík I. 11. září skonal, daly se věci do pohybu naprosto nečekaným způsobem. Po zásahu jeho nastávající tchyně Alžběty byl nucen se stáhnout z Polska, které přistoupilo na návrhy jí zmocněných biskupů, aby neholdovalo Zikmundovi, ale pouze jejím dcerám. Pro Zikmunda začalo kritické období, během něhož musel dokázat, že umí řešit veškeré problémy. Kromě nepřijetí v Polsku královna pod vlivem palatina Gary připravila také plán provdat Marii za bratra francouzského krále Karla VI. Ludvíka Orleánského, čímž by byl Lucemburk zcela vyřaděn. V této chvíli se mu sice podařilo zpacifikovat opozici v Polsku, čímž posílil své renomé v Uhrách, ale nejspíš také zapříčinil to, že mu Poláci dali jasně najevo, že za krále ho nikdy nepřijmou. Tato kapitola v Zikmundově životě skončila nadobro, když si Hedviku, nejmladší dceru Alžběty a dědičku Polska, vzal polskou aristokracií vybraný litevský kníže Jagell, jenž se stal polským králem.³²

Zikmund opět stál před složitým úkolem, jelikož v Uhrách se kvůli palatinu Garovi ocitl v izolaci. Nezbyvalo mu tedy nic jiného než Uherský trůn dobýt. V této chvíli se asi naposledy před vypuknutím vnitřních bojů rod Lucemburků semkl, když bratra podpořili jak Václav IV., tak Jošt Lucemburský. Vztahy mezi touto Lucemburskou generací, která zahrnovala Václava, Zikmunda, Jošta, Prokopa a Jana Zhořeleckého, se bohužel v dalších letech stále zhoršovaly, přičemž vrcholem sporů byly rodinné války. V srpnu 1385 však Zikmund ovládl severozápad Uher, ale ještě důležitější bylo to, že o pár měsíců později se mu podařilo konečně dosáhnout

---

²⁹ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 6.

³⁰ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Česká historie; sv. 6. ISBN 80-7106-363-0, s. 171.

³¹ DRŠKA, Václav. *Zikmund Lucemburský: liška na trůně*, s. 15.

³² MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 227.

svatby s Marií. Královna matka však kontaktovala neapolského krále Karla III., který se i přes zmíněnou svatbu chopil své šance usednout na uherský trůn. Za cenu mnohých ústupků ve prospěch magnátů si získal jejich podporu a poslední den roku 1385 se nechal korunovat uherským králem Karlem II.³³

Zikmund tedy ztratil boj i o druhý trůn, který měl po Ludvíkovi I. převzít. Štěstí se k němu ale tentokrát neotočilo zády. Nový král se totiž nedokázal sblížit ani s královnou Alžbětou, ani s Garou. Tato dvojice proti němu připravila osudné spiknutí. První útok sice s těžkými zraněními přežil, ale když se ve Visegrádu jeho stav začal zlepšovat, byl na příkaz královny vdovy 24. února 1386 zavražděn.³⁴ Lucemburk měl tedy volné pole. Když i s Václavem IV. vytáhl v dubnu do Uher, mocichtivá tchyně Alžběta se mu postavila do cesty. Po dlouhých jednáních nakonec musel tehdy osmnáctiletý mladík přistoupit na pro něj lehce nevýhodný kompromis. Královna sice souhlasila s jeho soužitím s Marií a přenechala mu pevnost Trenčín, ale Zikmund musel odložit svou korunovaci a odjet ze země dále spravované Alžbětou a Garou.³⁵ Tento šlechtic, který dělal všechno, aby se mladík na uherský trůn neposadil, mu k němu paradoxně nevědomky pomohl. Přesvědčil jeho ženu Marii k účasti na potlačení povstání v jižních Uhrách. Zde byla skupina zahrnující Marii, Garu i královnu Alžbětu zajata Janem Horváthem. Gara, s nímž měli Horváthovci od posledního nevydařeného spojení nevyřízené účty, okamžitě zamířil na popraviště, kde byl jeho život 25. července 1386 ukončen. Stejný osud potkal o šest měsíců později i královnu Alžbětu.³⁶ Zikmundovi se sice tažení na záchranu své ženy nepodařilo, ale po smrti svých oponentů se rázem stal jediným mužem, na nějž se mohla uherská šlechta obrátit. Cena, kterou musel zaplatit, byla sice vysoká (amnestie, velký podíl magnátů na vládě, zrušení dohod s příbuznými a další záležitosti), ale 31. března 1387 byl ve Stoličném Bělehradě konečně korunován uherským králem. Královnu se podařilo osvobodit až v červnu, a to způsobem, v němž Zikmund vynikal – diplomatickou cestou s velkou pomocí Benátčanů.³⁷

2.2. Turecké nebezpečí a vláda v Uherském království

Zikmund Lucemburský musel jako uherský král čelit tureckému nebezpečí. Právě v době jeho vlády započali Turci svůj boj o Evropu. Nejprve se zaměřili na Balkánský poloostrov. V roce 1389 zvítězili pod vedením sultána Murada I. v bitvě na Kosově poli a ovládli Srbsko.

---

³³ Tamtéž, s. 229.

³⁴ Tamtéž, s. 230.

³⁵ BAUM, Wilhelm a KAVKA, František, ed. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*. Překlad Danuše Martinová a Pavel Koček. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0543-7, s. 33.

³⁶ DRŠKA, Václav. *Zikmund Lucemburský: liška na trůně*, s. 22.

³⁷ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 34.

Po Muradově smrti pokračoval ve výbojích jeho syn Bajezid I. V roce 1394 se tureckým vazalem stalo Valašsko a uherský král musel jednat.

Zikmund si turecké nebezpečí uvědomil již dříve a v letech 1389–1395 podnikl hned šest válečných tažení na území ovládaná Turky. Žádná z výprav ale nebyla úspěšná, a proto se Zikmund rozhodl, že zorganizuje mezinárodní křížovou výpravu, která skončuje s tureckým nebezpečím. Plánem byl tak zaměstnán, že se s největší pravděpodobností právě proto nezúčastnil pohřbu své manželky Marie, jež zemřela po pádu z koně v květnu 1395.³⁸

Ke křížové výpravě proti Turkům nakonec vyzval i římský papež Bonifác IX. Jeho výzva oslovila polské, francouzské, německé, české, a dokonce i španělské rytíře. Jan z Nevers jako vrchní velitel francouzského a burgundského vojska dal na vědomí, že se všichni účastníci mají dostavit do 20. dubna 1396 do Dijonu. Byla přesně stanovena pravidla, která měli účastníci výpravy dodržovat, aby nedošlo k narušení disciplíny.

V červenci pak došlo k setkání Jana z Nevers se Zikmundem a začátkem srpna se sešli i všichni účastníci tažení, kterých bylo dohromady kolem třiceti pěti tisíc. Dostavili se především rytíři, jejichž počet obdivovali již současníci. Mezi veliteli byla řada zvučných jmen: vedle Jana z Nevers například maršál Jean de Boucicaut nebo Philippe d'Artois.

K památné bitvě došlo 25. září 1396 u Nikopole. Zikmund chtěl rozdělit jízdu na dvě křídla a do středu pak umístit pěchotu, která by se do bitvy zapojila jako první. Burgundští velitelé v čele s Janem z Nevers ale byli zásadně proti. Jan chtěl, aby jeho vojsko zaútočilo jako první. Nakonec Burgundčané prosadili svou, ale právě jejich a francouzská nedisciplinovanost se staly příčinou konečné porážky.³⁹

Turci zvítězili díky početní převaze, výborné taktice, kvalitnímu velení a disciplíně. Do tureckého zajetí se dostalo velké množství rytířů, kteří měli pro Turky mnohem větší cenu než obyčejní pěšáci. I z rytířů si ale vybrali jen ty nejvýznamnější a nejvznešenější, za něž mohli získat vysoké výkupné. Ostatní pak nechali nemilosrdně popravit.

Drtivá porážka u Nikopole ukázala, že uherský král Zikmund Lucemburský není a pravděpodobně ani v budoucnu nebude rozhodným a odvážným vojevůdcem. Po útěku z bitvy si vybral bezpečnou cestu domů, když se na benátské lodi nejprve vydal ke Konstantinopoli a odtud pak kolem Balkánského poloostrova domů, kam nakonec dorazil až po několika měsících.⁴⁰

---

³⁸ Tamtéž, s. 43.

³⁹ Tamtéž, s. 47.

⁴⁰ Více v: BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům.*, DRŠKA, Václav. *Zikmund Lucemburský: liška na trůně*, s. 43–48.

V počátcích vlády tedy Zikmund počítal spíše zklamání než úspěchy. K tomu přispěly i dvě další zásadní okolnosti. Tou první byla již zmíněná osmanská expanze a druhou složitá vnitřní situace ve státě, jemuž čerstvě korunovaný mládenec vládl. Rozhodující podmínkou pro legitimitu korunovace byl souhlas vlivných aristokratických klanů, který bylo teď potřeba zaplatit. Magnátská liga nabyla za dalších několik let poloviny královského majetku, a to hlavně nemovitého.

Magnáty si Zikmund nenaklonil ani tímto způsobem, protože měli od začátku k jeho vládě výhrady. Především jim nebyla po chuti zahraniční politika nového panovníka. Zikmund totiž v roce 1399 rychle odjel do Čech, kde začala už třetí fáze rodinné války Lucemburků mezi Joštem a Prokopem, do níž Zikmund zasahoval na straně prvního jmenovaného.⁴¹

Po návratu se opět ukázalo, že uherská šlechta nemá pochopení pro jeho zahraniční politiku. Vadila jí nejen jeho dlouhodobá nepřítomnost v zemi, ale i fakt, že neplnil požadavky volební kapitulace a další sliby. Hlavním jablkem sváru však bylo to, že ve významných funkcích zůstali cizinci (Češi, Poláci, Italové), kteří díky tomu získali v Uhrách velký vliv. K Zikmundovým nejvěrnějším patřili Polák Stibor ze Stibořic nebo Florent'an Philippo Scolari, zvaný Pipo Spano.

Čtyřicetého dubna 1401 dorazila na budínský hrad početná skupina uherských šlechticů, kteří vytkli králi řadu věcí. Vůdci magnátské ligy, vedení ostríhomským arcibiskupem Janem z Kaniže a palatinem Theodorikem Bubkem, mu předložili žádost, aby vyhostil ze země všechny cizince. Zikmund Lucemburský, jehož také považovali za cizince, však odmítl. Baroni se na krále s velkým křikem vrhli a málem jej zabili. Naštěstí se Zikmunda zastali ostatní uherští šlechtici, kteří mu byli věrní (například Vavřinec z Taru), a zachránili ho. Přesto byl Lucemburk zajat a vlády se ujali baroni.⁴²

Zikmund byl vězněn nejprve v Budíně, poté na Visegrádu a pak jej převezli na hrad Siklós. Jeho stoupenci hledali pomoc za hranicemi, především v Čechách a Polsku. Také Jošt s Prokopem zasáhli vojensky ve prospěch bratrance, a to každý zvlášť, ale stejně jako jiné akce ani ty jejich nebyly úspěšné. Povstalci však nevěděli co dál. Předně řešili, koho zvolí novým uherským králem (uvažovali například o Vladislavu Jagellonském), ale ani na tom se jim nepodařilo shodnout.⁴³

---

⁴¹ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 271., Více k těmto konfliktům zde s. 250–270 nebo v: FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy: český stát pod vládou Lucemburků 1310–1419*, s. 307–311.

⁴² BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 52.

⁴³ Tamtéž, s. 53.

Do čela se postupně dostali šlechtici, kteří věznili Zikmunda na hradě Siklós. Majitelem hradu byl Mikuláš Gara a velký vliv měl i hrabě Hermann Celský. Oba se rozhodli využít nastalé situace ve svůj prospěch, a tak byl Lucemburk po osmnácti týdnech propuštěn. Nebylo to ovšem zadarmo. Zikmund musel slíbit, že se ožení s Hermannovou devítiletou dcerou Barborou. Zikmund se měl tímto sňatkem stát zároveň švagrem Mikuláše Gary, jehož ženou byla Barbořina starší sestra Anna. Zásahu na osvobození Zikmunda měl ale i jeho nevlastní bratr Václav IV., který na jeho propuštění naléhal. Nakonec slíbil Mikuláši Garovi roční rentu ve výši tisíc zlatých, a dokonce jej přijal do svého dvorského řádu točenice.⁴⁴

Na konci října roku 1401 udělil uherský král amnestii všem, kteří se aktivně podíleli na jeho zajetí a věznění, čímž celý konflikt, kdy mu šlo doslova o život, urovnal. Když se pak v následujícím roce vydával do Českého království, neobával se dalšího spiknutí v Uhrách.

V Čechách byla značně komplikovaná situace. Václav IV. byl v srpnu 1400 sesazen z říšského trůnu a místo něj byl novým římským králem zvolen Ruprecht III. Falcký. Václav chtěl o své postavení bojovat, ale k tomu potřeboval i podporu svých příbuzných, hlavně Jošta a Zikmunda. Zikmund byl ochoten pomoci, ale jeho požadavky byly nesplnitelné. Chtěl vládu například ve Slezsku a Lužicích. Jošt se k situaci stavěl podobně. Pouze Prokop zůstal věrně po boku Václava IV.

Římská jízda Ruprechta Falckého nakonec skončila krachem, což nahrálo Lucemburkům. Milánský vévoda Giangaleazzo Visconti poté poslal Václava IV. zajímavou nabídku: vyjádřil českému králi podporu v případě jeho římské jízdy. Úspěšná císařská korunovace by vrátila Václava IV. ve Svaté říši římské na výsluní. Václav však znovu potřeboval Zikmundovu pomoc.⁴⁵

Václav IV. si naivně myslel, že mu Zikmund z vděčnosti za záchranu z uherského zajetí rád pomůže. Zikmund se ale rozhodl situace co nejvíce využít pro sebe a kladl si podmínky, jímž se Václav IV. nakonec podvolil. Ze Zikmunda učinil správce Českého království a v únoru 1402 mu předal pod ochranu všechny hrady a města v Čechách i v Říši. Po pár týdnech si sice vše rozmyslel, ale už bylo pozdě. Zikmund nechal bratra 6. března zatknout a přivést na Pražský hrad.⁴⁶

---

⁴⁴Tamtéž, s. 54.

⁴⁵ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2000. mp., fot., ilustr., rejstř. ISBN 80-7185-264-3, s. 74.

⁴⁶Tamtéž s. 74., O druhém zajetí Václava IV. referuje také: DRŠKA, Václav. *Zikmund Lucemburský: liška na trůně*, s. 43–45., a především: SPĚVÁČEK, Jiří. *Václav IV. (1361–1419): k předpokladům husitské revoluce*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1986, s. 334–339.

Následně nechal Václava odvézt na hrad Schaumburg u Lince, v listopadu 1402 ho pak odevzdal habsburským vévodům Albrechtovi a Vilémovi. Zikmund se považoval za vítěze a jediného vládce Českého království. V Čechách ale proti němu vypuklo povstání, jehož účastníci se postavili za uvězněného Václava IV. Nepokoje vypukly i v Uhrách, a to opět pod vedením Jana z Kaniže a Theodorika Bubka. Zikmund kvůli tomu v létě 1403 opustil Čechy. Václavu IV. se v listopadu téhož roku podařilo v přestrojení z Vídně uniknout.⁴⁷

V Uhrách byla situace velmi vážná. Povstalci nabídli uherskou korunu neapolskému králi Ladislavovi z Anjou, kterého výrazně (i finančně) podporoval papež Bonifác IX. V království začala válka. Zikmunda o vývoji v Uhrách informoval Mikuláš Gara. Ladislav z Anjou se mezitím nechal 5. srpna 1403 v Zadaru korunovat uherským králem. Tato korunovace však neproběhla podle tradičního rituálu, neboť jej sice korunoval ostrihomský arcibiskup, ale neměl k dispozici svatoštěpánskou korunu a slavnostní akt neproběhl ve Stoličném Bělehradu, který kontrolovali Zikmundovi stoupenci. Lucemburk bojoval o své postavení v království. Část povstalců se mu poddala na podzim 1403, boje ale v některých oblastech pokračovaly i v následujícím roce (například v Sedmihradsku), na pobřeží Dalmácie dokonce až do roku 1409.⁴⁸

Zikmund nakonec zvítězil a své postavení upevnil opětovným omilostněním účastníků povstání, čímž ukázal svou velkorysost. Konečně byl respektován všemi a začal se zaváděním řady nových opatření, aby posílil svou moc. Již dříve zareagoval na fakt, že povstání proti němu podporoval i svatý otec, a proto v srpnu 1403 přikázal zastavit všechny poplatky římské kurii a v dubnu 1404 vydal listinu placetum regium, kterou zakázal zveřejňování a vykonávání papežských nařízení bez předběžného souhlasu uherského krále. Tímto dal jasně najevo, že světská moc je při řízení státu nadřazena moci duchovní.⁴⁹

2.3. Zahraniční politika a volba římským králem

V zahraniční politice se začal Zikmund orientovat na Habsburky. Nejvíce se sblížil s vévodou Albrechtem IV., jehož dokonce v září 1402 určil svým nástupcem na uherském trůnu v případě, že by neměl mužského potomka. Albrecht IV. však náhle zemřel už v roce 1404.⁵⁰ Spojenectví Zikmunda s Habsburky ale ještě nebyl konec. Zikmund se totiž následně stal poručníkem sedmiletého syna svého zesnulého přítele, jenž se také jmenoval Albrecht a k němuž se choval jako k synovi, kterého neměl.

---

⁴⁷ Tamtéž, s. 77.

⁴⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*. Vyd. 2., Ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1995, 498 s., [35] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 206.

⁴⁹ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 58.

⁵⁰ FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy: český stát pod vládou Lucemburků 1310–1419*, s. 322.

Osmnáctého května 1410 zemřel římský král Ruprecht Falcký, který byl zvolen králem v roce 1400 rýnskými kurfiřty po sesazení Václava IV. Ten se své hodnosti ale nikdy nevzdal, ba naopak stále pomýšlel i na získání císařské koruny. Po smrti Ruprechta pak jako jeden z kurfiřtů odmítal novou volbu římského krále, protože Říše podle něj svého vládce měla. Podporovali jej také dva další kurfiřti, saský vévoda Rudolf a braniborský markrabě Jošt Lucemburský. Čtyři rýnští kurfiřti nebyli tehdy jednotní, což bylo dáno mimo jiné tím, že se v době papežského schizmatu (od roku 1409 byli tři papežové) přikláněli na stranu různých papežů.⁵¹

Uherský král se rozhodl této situaci využít. Nejprve uznal nového papeže Jana XXIII., který byl zvolen na koncilu v Pise. Ten následně podpořil Zikmundovu kandidaturu na římského krále, a navíc poslal své diplomaty, aby získali na Zikmundovu stranu rýnské kurfiřty. Papež vyšel Zikmundovi vstříc i v jiných záležitostech. Podpořil založení univerzity v Budíně a ponechal uherskému králi vše, co si za papeže Bonifáce IX. přivlastnil z církevního majetku.⁵²

Zikmund Lucemburský věděl, že ke zvolení potřebuje minimálně čtyři hlasy, proto se rozhodl získat hlasy čtyř rýnských volitelů. Nejprve jednal s arcibiskupy z Kolína a Mohuče, ale jednání ztroskotala na slibu, že by se měl nechat potvrdit papežem Janem XXIII. Zikmund slib odmítl. Kurfiřti proto nabídli své hlasy dalšímu kandidátovi, jímž byl moravský a braniborský markrabě Jošt Lucemburský. Joštovi se jejich nabídka natolik zalíbila, že dokonce opustil stranu českého krále Václava IV., kterého původně považoval za právoplatného římského krále.

Co se týče arcibiskupa trevírského a kurfiřta falckého, podařilo se norimberskému markraběmu Friedrichovi VI. ze Zollernu, jenž byl v Zikmundových službách, získat oba na stranu uherského krále. Měl také zprostředkovat dohodu s arcibiskupy mohučským a kolínským, jelikož právě jejich hlasy Zikmundovi chyběly. Uherský panovník se navíc rozhodl pro nebezpečný krok a začal uplatňovat nárok na braniborský kurfiřtský hlas, který chtěl předat právě Friedrichovi VI. Tímto hlasem ale disponoval výše zmíněný Jošt, jenž marku získal již v devadesátých letech 14. století.⁵³

Jošt mezitím přistoupil na požadavky arcibiskupů z Mohuče a Kolína, uznal papeže Jana XXIII. a slíbil, že bez jejich souhlasu nebude jmenován žádný říšský vikář. Pak se vydal do Prahy, kde jednal s Václavem IV. Ten nakonec souhlasil s Joštovou kandidaturou a podporou za podmínky, že jej Jošt uzná jako „staršího římského krále“ a pomůže mu k císařské koruně.⁵⁴

---

⁵¹ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 301.

⁵² BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 88.

⁵³ Tamtéž, s. 89.

⁵⁴ Tamtéž, s. 90.

Prvního září 1410 přijeli do Frankfurtu čtyři rýnští kurfiřti. Ve stejný den dorazil také purkrabí Friedrich VI., který vystupoval jako zástupce Zikmunda Lucemburského, jenž se oháněl braniborským hlasem. Do města byl ale nakonec vpuštěn pouze jako vyslanec uherského krále a „svůj“ hlas nemohl uplatnit. Zikmund ale stále ještě věřil, že by se pro něj mohli rozhodnout i arcibiskupové mohučský a kolínský.

Mohučský arcibiskup Jan Nasavský chtěl volbu posunout, ale nakonec se 19. září rozhodlo, že volba proběhne. Trevířský arcibiskup a kurfiřt falcký proto uznali přítomného Friedricha VI. za zákonného zástupce Braniborska a další den měla proběhnout volba. Když ale dorazili ke kostelu sv. Bartoloměje a chtěli do něj vstoupit, zjistili, že chrám je zavřený, protože nad Frankfurtem byl vyhlášen interdikt. Po hodině čekání u chrámu nakonec na hřbitově zvolili svými třemi hlasy novým římským králem Zikmunda Lucemburského. Již od začátku ale bylo jasné, že volba je neplatná. Bylo to dáno hlavně tím, že Zikmund nedisponoval braniborským hlasem, takže obdržel ve skutečnosti jen dva hlasy.⁵⁵

Prvního října se ve Frankfurtu konala volba nová. Arcibiskupové mohučský a kolínský spolu se zplnomocněnci českého krále a Jošta zvolili v kostele sv. Bartoloměje novým římským králem Jošta Lucemburského. Jeho zvolení schválil i zástupce saského kurfiřta. Jošt získal celkem čtyři hlasy. Svátá říše římská měla v jednu chvíli hned tři krále z rodu Lucemburků a zároveň si vliv v ní nárokovali tři pontifikové.

Zikmund a Jošt se začali pomalu připravovat na rozhodující střetnutí, ale 18. ledna 1411 Jošt nečekaně zemřel. Objevily se spekulace, že ho jeho bratranec uherský král nechal otrávit.⁵⁶ Zikmundovi se Joštovou smrtí totiž otevřela cesta k všeobecnému uznání, o němž začal vyjednávat.⁵⁷

Mohučský arcibiskup mezitím začal jednat o nové volbě, protože se podle něj Joštovou smrtí královský trůn uvolnil. Nová volba měla proběhnout 11. června 1411. Kurfiřti falcký a trevířský ale proti nové volbě protestovali. Zikmund byl sice pozván, ale pod podmínkou, že se zúčastní nové volby. To odmítl. Mezitím bylo českému králi Václavovi nabídnuto, že se může stát císařem, když bude jeho nevlastní bratr zvolen králem. Začala tak jednání mezi oběma lucemburskými bratry, která se protáhla až do počátku července 1411.

Hlavním závěrem jednání byl příslib císařské korunovace pro Václava, kterou měl u papeže a kurfiřtů prosadit Zikmund. Říšské příjmy se měly dělit a říšské korunovační klenoty si měl ponechat Václav IV. Bratři měli spolupracovat a vzájemně se podporovat. Zikmund

---

⁵⁵ Tamtéž, s. 91.

⁵⁶ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 302.

⁵⁷ FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy: český stát pod vládou Lucemburků 1310–1419*, s. 352.

získal po Joštově smrti braniborské markrabství, zatímco Václav se stal moravským markrabětem.

Nová volba se uskutečnila 21. července 1411. Zástupci Trevíru a Falce se sice zúčastnili tradiční svaté mše, jež se konala před samotnou volbou, ale chrám ještě před přísahou volitelů opustili. Římským králem byl jednohlasně a právoplatně zvolen uherský král Zikmund Lucemburský.⁵⁸

Od nového římského krále se očekávala korunovační jízda, ale spousta problémů, kterým musel jako nový římský panovník čelit, ji oddálilo. Potíže dělaly především Benátky, jež ovládly četné říšské majetky, dále polský král Vladislav a litevský velkokníže Vitold, kteří ohrožovali území Řádu německých rytířů. Zikmund si tak na oficiální korunovaci musel tři roky počkat.

Korunovace proběhla až 8. listopadu 1414 v Cáchách, a to bez souhlasu papeže.⁵⁹ Zikmund byl korunován v šestačtyřiceti letech spolu se svou druhou manželkou Barborou Celskou novým kolínským arcibiskupem Dietrichem z Mörsu. Obřadu se zúčastnili s výjimkou Václava IV. a mohučského arcibiskupa Jana Nasavského všichni kurfiřti. Papež Jan XXIII. tituloval Zikmunda až do jeho korunovace pouze jako „zvolence“. I když byl o obřadu informován, nebyl nikdy požádán o aprobaci, tedy o jeho potvrzení. Od zvolení Zikmunda Lucemburského římským králem nemělo papežské aprobační právo již žádný význam.⁶⁰

2.4. Koncil v Kostnici

Zikmundovým největším triumfem v politické kariéře byl i přes potíže, které mu přinesl, jistě koncil v Kostnici, jenž se konal od 5. listopadu 1414 do 22. dubna 1418. Byl nejvýznamnějším církevním sněmem pozdního středověku, protože poznamenal duchovní vývoj Evropy na století dopředu. Reformátoři se později odráželi od zdejšího řešení schizmatu nebo od procesu s Janem Husem. Právě rozkol v křesťanstvu, kdy se za nejvyšší církevní autoritu považovali tři muži, dovoloval Zikmundovi alespoň v první části synod rozhodujícím způsobem ovlivňovat. Takovou moc nad církevním shromážděním západního křesťanství světský panovník dlouhé roky neměl.⁶¹ Toto postavení si zajistil také tím, že se nepřihlásil k jednomu z papežů, přičemž už jen na svolání koncilu měl Zikmund hlavní zásluhu.⁶²

V počátku se mu dařilo stát nad věcí, když se ke klíčovým otázkám stavěl kolísavě a zaujímal nedogmatické postoje. Čím více se však dařilo konsolidovat církev, tím menší vliv

---

⁵⁸ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 94.

⁵⁹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. I, Doba vymknutá z kloubů*, s. 207.

⁶⁰ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 113.

⁶¹ Tamtéž, s. 116.

⁶² ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 151.

najednou panovník na koncilu měl. K legitimizaci své moci využíval historickou nomenklaturu. Ovlivnění počínající renesancí se projevilo na jeho taktice ve vyjednávání. Zikmundova renesančnost je nejvíce patrná ve vypočítavosti, kterou Baum označuje dokonce za machiavellskou.⁶³ Zikmund jako by v některých případech opisoval z o 117 let později napsaného politologického spisu Vladař, když jednal s papežem i s „kacířem“ Husem, přičemž oběma dával sliby s různou možností interpretace. Spíše však šlo o politický pragmatismus. Někteří autoři uvádí, že dokonce protestoval proti Husovu zatčení v Kostnici, ale ustoupil vůli kardinálů.⁶⁴ S podobnou bezohledností uzavíral protichůdné smlouvy s oběma mocnostmi bojujícími ve stoleté válce. Odstranění schizmatu a volba nového papeže se staly Zikmundovým vítězstvím, které mu zajistilo značný morální kredit. V těchto chvílích na koncilu nebál riskovat, a proto mohl rozvinout své diplomatické schopnosti.⁶⁵

Na druhou stranu se ale upálení Jana Husa, jemuž nedokázal zabránit, stalo zárodkem pozdějších potíží. Zikmund ovšem mohl stěžejně jednat jinak, pokud nechtěl ohrozit celé své úsilí během synodu. V podstatě obětoval Jana Husa svým vlastním cílům.⁶⁶ Samozřejmě nemohl vědět, že smrt oblíbeného kazatele způsobí v Čechách revoltu a přinese mu téměř dvě desetiletí bojů o českou korunu.⁶⁷

Energické úsilí, které Zikmund vyvinul ke zdaru unifikačního a reformního programu kostnického koncilu, mu vyneslo velké uznání, ale řada jeho plánů, slibů i závazků zůstala nenaplněna. Pokladna totiž zela prázdnotou a bez peněz se velká politika dělat nedá. V této chvíli i jeho bratr Václav IV. na konci života prohlédl a v dopise odmítl pomoc bratra, jehož označil za intrikána.⁶⁸

2.5. Příchod Zikmunda Lucemburského do Českého království

Zikmundův nástup na český trůn by zřejmě neměl státoprávní překážky, protože po smrti bratra byl právoplatným dědicem. Římský ani uherský trůn nebyl překážkou, ba dokonce ani výhodou, protože šlechta mohla doufat ve větší volnost v zemských záležitostech. Proti mladšímu z potomků Karla IV. však hovořily zkušenosti šlechty, která nezapomněla na jeho zásahy do české politiky v letech 1402–1403 a v době dynastické krize zejména pak při druhém

---

⁶³ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 116.

⁶⁴ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 161.

⁶⁵ Tamtéž, s. 152.

⁶⁶ K tomu více v kap. PETR Z MLADOŇOVIC a FIALA, Zdeněk, ed. *Petra z Mladoňovic Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici*. Vyd. 1. Praha: Universita Karlova, 1965. 245 s., 33 s. obr. příl., [1] složený l. obr. příl.

⁶⁷ DVORÁKOVÁ, Daniela. *Ambiciózní druhorozený syn: císař Zikmund a soumrak Lucemburků. Dějiny a současnost. Kulturně historická revue. 32, č. 1, (2010), s. 40–43.*

⁶⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*. Vyd. 2., Ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 364 s., [27] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 308–309.

Václavově zajetí. I přední politici království už znali budoucího krále a jeho výbušnou povahu osobně z různých jednání.⁶⁹

Zikmund hned po smrti bratra neodjel do Čech, což může být s časovým odstupem bráno jako chyba. On to ale nemohl učinit, protože si uvědomoval turecké nebezpečí pro Uhry, které byly jeho základnou. Odklad cesty tedy mohl brát i jako pozitivní záležitost, jelikož cesta do Čech si žádala důkladnou vojenskou i politickou přípravu. Už tehdy se nejspíš rozhodl, že české kacíře ztrestá vojensky. V Praze byla ovšem po defenestraci nová situace. Převzetí vlády bylo v nedohlednu. Snad Zikmund sám po poslovi posvětil regentství královny vdovy Žofie, která se kromě velkého majetku mohla jako ctitelka Jana Husa těšit i oblibě husitů.⁷⁰ Ani to ale nezabránilo bouřím, jež započaly pouhý den po smrti Václava IV., kdy husité vzali útokem všechny kostely, které byly toho roku vráceny katolíkům. Jako vždy při uprázdňení trůnu se přihlásila o slovo šlechta a na jednáních v srpnu a září se dohodla na podmínkách přijetí, jež byly zaslány Zikmundovi. Ovšem na základě toho, co už Zikmund zažil na koncilu v Kostnici a jak se musel postavit k církvi označeným kacířům, byly požadavky nepřijatelné. Husitská šlechta totiž prosadila a poslala Zikmundovi svých patnáct podmínek pro jeho přijetí, které zahrnovaly povolení svobody božího zákona nebo přijímání podobojí.⁷¹ Královna Žofie vydala svolání, kde se král prvně vyjádřil k požadavkům tzv. trojím poselstvem. Žádá všechny, aby pomohli královně do jeho příjezdu, vyměňuje si zvážení všech otázek a poradu s církevními i šlechtickými představiteli.⁷²

Jeho stanovisko svědčí o střízlivém hodnocení situace s nadhledem, protože zatím nic nenasvědčovalo tomu, že by mělo při převzetí dojít k potížím. Velká část českého panstva totiž byla v tuto chvíli ještě na jeho straně.⁷³ V choulostivých náboženských otázkách se snažil získat čas. Nerespektoval papežské legáty ani stanovisko církve, když nezakázal kalich a slíbil, že se k tomu vrátí později. Tímto držel u moci vládnoucí skupinu kolem královny, jejíž existenci si nemohl dovolit ukončit, protože pro něj měla držet status quo do chvíle, než bude moct věci sám řešit. Proto veřejně potvrdil Žofii i Čeňka z Vartemberka, kterým hrozila klatba, v úřadech. Radikálové vnímající Zikmunda jako Husova vraha však začali brát situaci do vlastních rukou

---

⁶⁹ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. I., Doba Žižkova 1415–1426*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. České dějiny; dílu 2. část 7, s. 66.

⁷⁰ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*. s. 25., více o královně Žofii ve: KOPIČKOVÁ, Božena. *Česká královna Žofie: ve znamení kalicha a kříže*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2018. 294 s., 8 nečísl. s. obrazových příloh. Velké postavy českých dějin; svazek 26. ISBN 978-80-7429-974-2, s. 173–217.

⁷¹ Tamtéž s. 28., ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 97–98.

⁷² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. Vyd. 2., Ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 420 s., [42] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 13–14.

⁷³ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. I., Doba Žižkova 1415–1426*, s. 66.

a přišly první střety.⁷⁴ Opěrným bodem v Čechách se Zikmundovi stala Kutná Hora, kde se již v roce 1419 konaly na popud olomouckého biskupa Jana Železného porady o boji proti husitství. Tato pokladnice království se stala také jeho dočasnou rezidencí po příjezdu do Čech v roce 1419. Základna v Kutné Hoře byla výhodná i díky poloze blízko Moravy.

Vypukly první vojenské střety na území Čech. Hlavní pozornost se rychle přesunula na Prahu, o níž se strhla bitva mezi žoldněři a brannou mocí města, která sice neměla výcvik ani zkušenosti v boji, ale byla početnější. Výsledkem boje však bylo pouze zničení mnoha budov. I když se Žofie při uzavření příměří zavázala, že nebude stíhat husity, a husité zase slíbili, že královským postoupí Vyšehrad, nevyřešilo se tím nic. V pořadí signatářů je mezi oba nejvyšší zemské úředníky zařazen Jan z Michalovic (dokonce před Oldřichem z Rožmberka), z čehož Kavka soudí, že Zikmundovým zmocněncem byl právě on.⁷⁵ Nová situace uvolnila venkovské vojsko kališníků k dalším akcím. Kutnohorští (hlavně) Němci dále terorizovali okolí a krutě zabíjeli husity, což podpořilo sblížení protihusitského odporu s němectvím a také se Zikmundem, který sice ke krutosti sahal spíše jako k divadelnímu efektu výstrahy, ale nikdy ji nezakázal. Posléze byl tento spor i literárně zpracován pod názvem Hádání Prahy s Kutnou Horou.⁷⁶ Zikmundova pozice v Čechách ale vypadala docela dobře. Stoupence měl na severu, západě i středě Čech (Praha se vymykala). Pod kontrolu se mu však nepodařilo dostat východ a jih země, kde mu zakrátko vyrostl soupeř, jehož později nedokázal nikdy porazit. Dne 30. března 1420 bylo založeno město Tábor, původně pod názvem Obec hory Tábora.⁷⁷

Za svým dědictvím se poslední Lucemburk vydal po podpisu pětiletého příměří s Turky u Železných vrat a 25. prosince 1419 přijel do Brna. Zde přijal mnohé šlechtice, konšely i regentku Žofii.⁷⁸ Nařídil odklidit zátarasý z Prahy, ale postupoval opatrně, protože opět neřekl ani slovo o zákazu podobojí nebo navrácení kostelů katolíkům. Výrazně však využil pravomoci obsazovat úřady, když do nich dosadil výhradně katolíky. Výsledkem bylo to, že Morava přijala Zikmunda za krále, což se v případě vedlejších korunních zemí vždy dělo až po korunovaci.⁷⁹

Následoval však čin, který je považován za osudovou chybu. Zikmund se neodebral do Prahy, ale do Vratislavi, kam svolal říšský sněm. Zde ho čekal složitý diplomatický úkol, protože musel rozhodčím výrokem vyřešit spor Řádu německých rytířů a Polska, k němuž měl od mládí sám rozporuplný vztah. Nyní musel vymezit také politiku svých zemí vůči

---

⁷⁴ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 32.

⁷⁵ Tamtéž, s. 36.

⁷⁶ Tamtéž, s. 36.

⁷⁷ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II.* 2. vyd. Praha: Libri, 2008. Dějiny českých zemí. ISBN 80-85983-97-4, s. 80.

⁷⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* Vyd. 2., s. 21.

⁷⁹ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 416.

Jagellonským panstvím. Rozpory těchto dvou států řešil od léta 1410.⁸⁰ Velkokníže Vitold ho získal pro pokojnou revizi toruňského míru z roku 1411. Tento mír byl totiž výhodnější pro Řád, ovšem Jagellonec to chtěl změnit. Obecně se čekalo, že kvůli nedávnému sblížení se Zikmund přikloní k revizi pro Polsko. Řád byl však zachráněn husitskou revolucí. Král věděl, že k vojenské pacifikaci Čech bude potřebovat pomoc říšských knížat, která ve svých listech naléhala, aby se přiklonil k Řádu. Lucemburk tedy potvrdil toruňský mír ve prospěch Řádu, což byl pro Jagellonce naprostý šok.⁸¹ Dne 10. února 1420 vydává oběžník, v němž se poprvé tituluje jako český král. Dává na vědomí, že se ujímá vlády v rozvráceném království a zavazuje se, že obnoví v zemi řád, jako tomu bylo za jeho otce. Ve Vratislavi nechal Zikmund zopakovat hrůzný scénář z roku 1418, kdy dal popravit 23 cechovních povstalců.⁸² Tentokrát byli mrtví sice jen dva, ovšem byli to Češi – Pražan Jan Krása a student univerzity Mikuláš. Tři dny po popravě, 17. března 1420, vyhlásil papež Martin V. křížovou výpravu proti viklefištům a husitům.⁸³ Papežská bula se se jmenovala *Omnium plasmatoris Domini*.⁸⁴

2.6. První křížová výprava

Vyhlášení výpravy, do jejíhož čela se postavil, však byla chyba. Zikmund už v té chvíli sice nesjpiš nemohl jinak, ale tímto krokem postavil proti sobě Prahu i řadu dalších umírněných, kteří ho do té doby podporovali v hledání kompromisu. Tento akt nahrál radikálům sunoucím se do čela. Kruciáta byla pro krále finančně výhodná, protože jeho vojsko tvořilo mnoho dobrovolníků bojujících na vlastní či na útraty někoho jiného. Nikdo si ovšem nedovedl představit, jak špatně mohou profesionálové skončit proti z velké části prostým lidem, bojujícím za svou víru. Později se projevila hlavní slabina žoldnéřského vojska. Tito muži, pro něž byla válka řemeslem, si chránili život jako oko v hlavě. Bitvy končily jakousi nepsanou dohodou, když zvítězila strana, která první získala převahu.⁸⁵ Po shromáždění ve Svídnici přišel první a na dlouhou dobu poslední Zikmundův vojenský úspěch, jímž byla kapitulace Plzně. Následně vojsko strakonických johanitů a katolických pánů pod vedením Bohuslava ze Švamberka napadlo Žižku ustupujícího z Plzně u Sodoměře. Na dnes již legendárním bojišti mezi dvěma rybníky však utrpělo těžkou porážku. To nastartovalo události v Praze, když Jan Želivský v jednom ze svých plamenných projevů měl poprvé nazvat Zikmunda ryšavou šelmou

---

⁸⁰ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 74.

⁸¹ Tamtéž, s. 76.

⁸² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*. Vyd. 2., Ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1995. 498 s., [35] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 202.

⁸³ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 36.

⁸⁴ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 229.

⁸⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 33.

(dle rudého draka z Apokalypsy)⁸⁶ a rady obou pražských měst napíšou manifest, v němž vyzývají všechny husity k obranně kalicha i země. Výbuch revoluce vmanévroval Zikmunda do těžké pozice, kdy byl na něj upřen pohled křesťanstva, aby skoncoval s kacíří.⁸⁷

Další manifest vydaný českými pány v čele s Čeněkem z Vartemberka podával devět žalob na krále. Žaloby zahrnovaly potupení království nařčením z kacírství či vyhlášení kruciáty. V závěru tohoto manifestu se poprvé objevily čtyři články, z nichž se později s úpravami stal hlavní program husitů – čtyři pražské artikuly. Ze státoprávního hlediska manifest ukládal vypovězení poslušnosti králi, který nebyl pány zvolen ani korunován. Dokument odhalil skutečnou slabinu Zikmunda Lucemburského. Jeho jediným nárokem na český trůn bylo dědictví. Přijetí ve vedlejších zemích totiž nemohlo nahradit přijetí v hlavním městě.⁸⁸

Zikmund opět vpadl do Čech 3. května a zmocnil se Hradce Králové, ale překvapivě hned nepokračoval na Prahu.⁸⁹ Zde se stala nečekaná věc, když Čeněk z Vartemberka sedmáct dní poté, co se postavil do čela odboje proti Zikmundovi a navrhl jeho sesazení, zradil své stoupence a vydal Pražský hrad Vilému Zajícovi z Hazmburka, tedy vlastně Zikmundovi. Vartemberk byl v té chvíli nejvýše postavený husitský pán. Zikmund doufal, že mu právě on pomůže při cestě na český trůn. Oba doufali v církevní kompromis s přijímáním podobojí, které mu snad Lucemburk přislíbil. Rozkol mezi nimi vznikl vyhlášením kruciáty, již bral Čeněk zřejmě jako zradu. Proto vydal manifest a navrhl na český trůn Jagellonce Vladislava. Hrál vysokou hru, ale Zikmund nemohl couvnout. Vartenberk nakonec otočil zřejmě z pragmatismu, protože nevěřil, že má povstání šanci uspět. Mnoho šlechticů podobně strčilo hlavu do písku a čekalo, jak se situace vyvine.⁹⁰

Lucemburk přijel 13. května 1420 do Kutné Hory, kde se usadil. O dva dny později přijelo i šestičlenné poselstvo z Prahy. Rozhodující bylo jejich přímé setkání s králem, jehož měl zase jednou zradit temperament, když ho žádali o povolení přijímání z kalicha. Přišel záchvat zuřivosti a panovníkův křik, že kacíře vyhubí, i kdyby měl celé království zničit.⁹¹ S tímhle požadavkem kapitulace se poslové vrátili. Ještě tu noc proběhla shromáždění obcí, které odmítly požadavky krále. Začali se připravovat na boj, vyslali volání o pomoc do Tábora, protože zde nešlo jen o kalich, ale o životy. A to nejen životy lidí, ale také o existenci myšlenek

---

⁸⁶ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 12.

⁸⁷ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: Cesty ke kořenům husitské tradice*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1987. 350 s., [8] s. obr. příl., s. 118.

⁸⁸ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 51.

⁸⁹ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 82.

⁹⁰ ČORNEJ, Petr. *Světla a stíny husitství: (události – osobnosti – texty – tradice): výběr z úvah a studií*. Vydání druhé, pozmeněné, v nakladatelství Karolinum první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. 693 stran. ISBN 978-80-246-4613-8.

⁹¹ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 55.

reformy. Táboři jako by čekali na tuhle chvíli, a tak již 18. května, tedy den po obdržení výzvy, jejich vojsko vyrazilo na cestu.⁹² Obě města Pražská vstoupila té noci poprvé ve své historii na cestu revoluce. Ani jedna strana již nemohla jinak než bojovat.

V této chvíli přichází zajímavý rozpor mezi historiky. Na jedné straně stojí skupina, jejíž názor formuloval nejlépe Josef Pekař, který s ohledem na to, že Lucemburk přislíbil Vartemberkovi kalich na jeho panstvích, věřil v možnou dohodu, jež byla podle něj i Zikmundovým cílem.⁹³ Na straně druhé stojí jinak velký Zikmundův odpůrce František Michálek Bartoš, který zastává opačný a zároveň nejspíš správný názor, že král již po vyhlášení křížové výpravy jeho jediným velkým spojencem papežem neměl jinou možnost.⁹⁴ František Šmahel se ztotožňuje spíše s Pekařovým názorem Vartemberkova pragmatismu a slibu podobojí na jeho panstvích. Zmiňuje i ochotu Lucemburka jednat, ovšem vzápětí hovoří o odkrytí karet ve Vratislavi.⁹⁵ František Kavka je v tomto případě naopak zastáncem teze Bartošovy, že Zikmund nemohl couvnout a boj byl již v té chvíli nevyhnutelný.⁹⁶

Pokračoval boj o pozice, v němž byl král úspěšný, ovšem pokud došlo k nějaké bojové konfrontaci, byli jeho vojáci většinou poraženi. Na jeho stranu ovšem po zřeknutí se kalicha přešel Oldřich z Rožmberka, vlastník velké části jižních Čech, který ohrožoval Tábor.⁹⁷ Pacifikaci města dostal Rožmberk od krále jako první úkol. Překvapil ho ale Mikuláš z Husi, když přepadl jeho ležení, přičemž získal velkou kořist. V posledních červnových dnech Zikmund nařídil oblehnout Prahu. Bylo tomu osmnáct let, co ji naposledy s Václavem opustil. Jeho životopisec Eberhard Windecke si zaznamenal, že si syn Karla IV. povzdechl: „*Ach Praho, mé pravé otcovské dědictví, jakou jsem tě našel!*“⁹⁸

V prvních týdnech července přišla ku Praze vojska 43 říšských knížat, biskupů a měst. Jejich počet je dodnes otázkou. Očitý svědek Vavřínek z Březové hovoří o tom, že nepřátel kalicha bylo sto tisíc. Pius II. to v Kronice české zredukoval na osmdesát, historická věda na padesát, ale poslední odhady podle Petra Čorneje říkají, že měl říšský král k dispozici kolem třiceti tisíc mužů, kterým vzdorovalo asi deset tisíc obránců.⁹⁹ Nevíme, proč první dva týdny

---

⁹² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 41.

⁹³ PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba. 3., Žižka vůdce revoluce*. Praha: Vesmír, 1930, s. 44.

⁹⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. I., Doba Žižkova 1415–1426*, s. 67.

⁹⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 40–41.

⁹⁶ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 49–54.

⁹⁷ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 257.

⁹⁸ Tamtéž, s. 62.

⁹⁹ ČORNEJ, Petr aj. *Slavné bitvy naší historie*. 1. vyd. Praha: Marsyas, 1993. 271 s., [8] s. barev. fotogr. ISBN 80-901606-1-1, s. 47., stejná informace také v: ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Vydání první. V Praze: Paseka, 2019. 855 stran. ISBN 978-80-7432-990-6, nebo v: ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: Cesty ke kořenům husitské tradice*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1987. 350 s., [8] s. obr. příl.

„šelma ryšavá“, jak krále od Želivského řeči, ale dokonce i dodnes nazýváme, nepodnikla žádné operace. Nejpravděpodobněji za tím stojí těžké záchvaty dny.¹⁰⁰

Bylo jasné, že musí dojít k bitvě. Klíčovým se ukázal vrch Vítkov, jenž potřeboval král získat, aby odřízl zásobování města. Důležitost tohoto místa si uvědomoval i Žižka a vrch opevnil. Když 14. července přišel útok, jednooký vojevůdce ho s pomocí houfu cepníků, kteří přispěchali na pomoc z Prahy, odrazil. Kvůli sporům uvnitř říšského velení i vojska již další útok nepřišel.¹⁰¹ Zikmund nechtěl Prahu rozstřílet, protože věděl, že by zaplatil neúměrnou cenu. Historici vychází z popisu bitvy od Vavřince z Březové, ale jeho příběh boje byl již mnohokrát doplněn o novější poznatky.¹⁰²

Z disputace teologů, kterou vedl Ital Pietro Paolo Vergerio na jedné a Jan z Příbrami na druhé straně, vzešlo pouze to, že jediné, v čem se neshodnou, je přijímání eucharistie. Když ztroskotalo jednání, Zikmund učinil pouze nezbytné kroky. V příměří s Prahou nemohl už ani doufat a musel spoléhat na šlechtu, již ale příliš nevěřil.¹⁰³ Rozhovor se sebevědomými českými pány, kteří radí králi rozpustit vojsko, že oni sami ho na Hrad dovedou, že oni jsou Česká koruna, ne ti sedláci (měšťané), je předmětem diskusí.¹⁰⁴

Zikmund si tedy 28. července 1420 nechal podle redukovaného řádu svého otce ve svatém Vítku nasadit od arcibiskupa Konráda z Vechty svatováclavský diadém a formálně se stal českým králem, ačkoli na uznání této korunovace celou zemí si musel šestnáct let počkat.¹⁰⁵ Musel zabavit velkou část cenností, aby zaplatil křižákům, pod jejichž ochranou slavnostní akt proběhl. Politicky byla korunovace úspěchem nového krále, který byl teď legitimní pro celou Evropu, jen ne pro velkou část Čechů, jímž to vlastně znemožnilo hledat jiného adepta na trůn. Boj však teprve začínal. Zikmund se 2. srpna odebral z Prahy i s korunovačními insigniemi a deskami zemskými do Kutné Hory, která se stala až do počátku října 1420 sídlem jeho dvora.¹⁰⁶ Během pobytu se vytěžilo velké množství stříbra v místních dolech na provoz dvora. Zaměřil se na města jako Plzeň, Čáslav nebo Locket, od nichž cítil podporu a kterým dal výsady.

2.7. Boj o Vyšehrad a Čáslavský sněm

K vojenským operacím se musel navrátit jen o několik dní později, když pražané začali 15. září obléhat Vyšehrad, jemuž v důsledku blokády docházely zásoby a volal krále na pomoc.

¹⁰⁰ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 63.

¹⁰¹ ČORNEJ, Petr aj. *Slavné bitvy naší historie*, s. 54., ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 46.

¹⁰² ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice. 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1. Praha: Paseka, 2003. 456 s., [24] s. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 7. ISBN 80-7185-590-1, s. 39.*

¹⁰³ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 71.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 71.

¹⁰⁵ ČORNEJ, Petr. *Světla a stíny husitství*, s. 35.

¹⁰⁶ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 49.

Tímto obležením začala husitská ofenziva, během níž se aktivizovala kališnická šlechta. Zikmund také počítal šlechtice, kteří přešli na revoluční stranu, jako byli Viktorín Boček z Kunštátu (otec Jiřího z Poděbrad) nebo Jan Starší z Hradce.¹⁰⁷

Královův plán na pomoc Vyšehradu po vodě selhal, protože byl prozrazen, a tak se Zikmund 20. října vrátil do Prahy. Pomoc z několika měst měl sice vyjednánu, ta ovšem nepřicházela a často si ji musel vynutit. Zdržení bylo osudné, protože Vyšehrad uzavřel 28. října smlouvu s velitelem Pražanů Hynkem Krušinou z Lichtenburka, že pokud do 31. října král nepřijde, bude hrad vydán. Král však s vojskem dorazil až právě v poslední den úmluvy. Pokud by o ní věděl, jistě by okamžitě zaútočil a nenechal vojsko odpočinout.¹⁰⁸

Bitva, jež byla zahájena 1. listopadu 1420 měla jistě méně účastníků, než se bilo na Vítkově, ovšem vojsko husitů mělo být dle odhadů početnější než o pár měsíců dřív. Mohlo čítat 12 000 mužů, zatímco královo výhradně české a moravské vojsko operovalo se silou 16–20 000 vojáků.¹⁰⁹ Do bitvy se nezapojila katolická vyšehradská posádka, která překvapivě dodržela smlouvu s Krušinou z 28. října. Čelní útok královské armády, jemuž snad předcházela i rozhovor Zikmunda s moravským zemským hejtmanem Jindřichem z Plumlova, po němž král označil Moravany za zbabělce, byl odražen a Zikmundovo vojsko se dalo na útek.¹¹⁰ Po bitvě došlo k hádce mezi králem a českými pány, kteří se dokázali úprkem zachránit. Zaznamenan byl královův výrok, který by ho prý nebyť uherské posádky stál život, neboť Lucemburk údajně pravil: „*Vy Češi jste všichni dohromady zrádci a kacíři, kdybyste byli zůstali u mne, nebylo by zabito tolik dobrých lidí a pánů a Praha by dnešního dne byla naše.*“¹¹¹

Zikmund bitvu nezvládl, jelikož v ní udělal několik strategických chyb. Například vůbec nepřemístil a nepoužil zálohy, kterých naopak mistrně naplno využil jeho protivník Hynek Krušina z Lichtenburka. Pod Vyšehradem padlo ve službách Lucemburka 24 českých a moravských pánů. Po tomto drtivém triumfu byl vydán manifest obracející se k české šlechtě, aby odpadla od Zikmunda a šla se bit po boku husitů nikoliv za víru, ale za český národ a jazyk. Události 1. listopadu se tak staly hlavním bodem vnitropolitického zlomu, jehož příčinou byl rozpad královské strany v Čechách. Mnozí z domácích pánů se cítili jednáním krále uraženi a otevřeně přecházeli na stranu husitů, případně zachovávali neutrální postoj. Mezi nejvýznamnější z těchto šlechticů patřili Moravané Jan Bítovský z Lichtenburka, Hašek

---

¹⁰⁷ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 77.

¹⁰⁸ KEJŘ, Jindřich. Bitva u Vyšehradu roku 1420. Jindřich Kejř. In: *Husitský Tábor: sborník Muzea husitského revolučního hnutí* Tábor: Muzeum husitského revolučního hnutí 7, (1983– 984 [vyd. 1984]), s. 136.

¹⁰⁹ ČORNEJ, Petr aj. *Slavné bitvy naší historie*, s. 56.

¹¹⁰ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 418., ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*, s. 266.

¹¹¹ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 81.

z Valdštejna a patrně i Jan Tovačovský.¹¹² Z Čechů se k husitům zanedlouho přidružil Hynek Boček z Poděbrad, který vypověděl králi službu poté, co začal vypalovat vesnice a městečka poděbradských i jiných českých pánů. Celkové ztráty Zikmundovy armády měli čítat přes 500 mužů, zatímco padlých husitů mělo být jen 30.¹¹³ Král poté zásoboval svou část Prahy, aby nedošlo k druhému Vyšehradu. Kolem 9. listopadu 1420 sám doprovázel vozy až na Pražský hrad. Jistě netušil, že se do sídla předků opět vrátí až za dlouhých čtrnáct let.

Lucemburkovi totiž začaly na hlavu padat další potíže jako přestup Šternberků, pád Řičan či jednání husitů s krakovským dvorem o možném nástupu Jagellonců. Vladislav dvakrát odmítl, stejně se zdráhal vystoupit proti římskému králi i velkokníže Vitold, který však nakonec přislíbil a posléze i vyslal svého synovce, shodou okolností také Zikmunda, známého přízviskem Korybutovič, aby se stal zemským správcem.

Jestliže Lucemburk hleděl k roku 1421 jako k období, kdy mu začne přát štěstí, nebyl vyslyšen. Tento kalendářní rok naopak znamenal obrovskou pohromu pro nastolení jeho panování v Čechách. Husité zaútočili na Plzeňský landfrýd, který se Zikmund neúspěšně pokusil bránit. Počalo známé vypalování hradů spojené s pleněním majetku šlechty. V prvních měsících následujícího roku uzavřel Rožmberk s husity pro ně výhodné příměří. Navíc se od krále odvracela stále větší část husitské šlechty.

Husité dobývali další města, zatímco král sbíral síly k novému úderu, do něhož chtěl zapojit i svého zetě Albrechta Rakouského. Ovšem husité nepostupovali jen podle známého scénáře dobýt a vyplnit. Byly zaznamenány zvláštní, až pozoruhodné příklady vítězství racionality nad národnostním a náboženským fanatismem, když města jako Chrudim nebo Kutná Hora (původce všech zvěrstev) nebyla potrestána. Jan Želivský vzal na milost poté, co se před ním pokořil, dokonce i Čeňka z Vartemberka, který se stal také vojensky neutrálním.¹¹⁴

Jarní ofenziva změnila poměry v zemi. Přestup šlechticů na stranu revoluce spolu s vojenskými úspěchy Žižky vedl ke svolání sněmu do Čáslavi na 3. červen 1421. Král tam díky Vartemberkovi dostal své lidi, ale těm se naskytl pro ně nepříjemný pohled.¹¹⁵ Pozornost na sebe totiž upoutali čtyři táborští hejtmani, kteří proklamovali radikální kroky. Sněm i pod jejich vlivem dospěl ke třem základním usnesením. Prvním bylo přihlásit se ke čtyřem článkům, jež byly prohlášeny za zemský zákon. Druhé bylo sesadit Zikmunda z trůnu. Odmítnutí bylo zdůvodněno tím, že Zikmund je tupitel pravd a vrah cti i osob království. Třetím usnesením

---

¹¹² ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 276., ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 59.

¹¹³ ČORNEJ, Petr aj. *Slavné bitvy naší historie*, s. 61.

¹¹⁴ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: Cesty ke kořenům husitské tradice*, s. 129.

¹¹⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 83.

bylo ustanovit dvacetičlennou vládu.¹¹⁶ Spolu s volbou dvaceti mužů k vedení království má toto usnesení celkem šest článků, které vydal paradoxně Oldřich z Rožmberka.¹¹⁷ Po králových poslech tlumočících jeho návrhy vystoupil sněm se čtrnácti důvody, proč nechtějí Zikmunda za krále, a veličenstvu je odeslal. Zahrnovaly to, že je vrahem Husa, dopustil odsouzení Čechů jako kacířů na koncilu nebo že bez souhlasu šlechty odvezl české insignie ze země. Některé žaloby reprodukuje tehdy rok starý list Čeňka z Vartemberka. V této chvíli už však české Zikmundovy problémy přerostly do Evropy, v níž se hlavně kurie kolem Martina V. obávala o svou autoritu. Sama tedy začala řešit úder proti kacířům. Zikmund měl v té době jiné potíže. Byl vázán v Uhrách kvůli válce s Benátkami i tureckému nebezpečí. Tyto závazky mu nedovolily přijet na říšský sněm do Norimberku.¹¹⁸ Papežský tlak přinutil Polsko k jednání se Zikmundem. Za odvolání vratislavského výroku a pomoc proti Řádu německých rytířů nabídli Jagellonci pacifikaci Čech. Zde ovšem znovu Řád nevědomě pomohl husitům. Lucemburk si nemohl dovolit podniknout proti Řádu nic, jelikož jeho pozice v říši byla špatná i bez této akce. Zklamaní Poláci tak skutečně vyslali do Prahy poselstvo.

2.8. Druhá křížová výprava

Už tehdy byla naplánována druhá křížová výprava. První říšský proud 18. září 1421 oblehl Žatec, ale byl odražen, a protože se vstup Zikmunda do země na východě Čech až do října nekonal, měli obránci čas se připravit. Velkou osobností tohoto tažení se měl stát Albrecht Habsburský, jehož Zikmund hodlal oženit se svou dcerou, pojmenovanou po jeho matce Alžběta, a jemuž hodlal svěřit Moravu.¹¹⁹ Tento sňatek byl listinně smluven, ovšem stále se odkládal. Měl totiž mnoho odpůrců v čele s královnou Barborou. Rádcí neviděli tento svazek jako výhodný, protože Habsburk kromě Rakous nepřinášel královskému domu nic. Jejich favoritem byl paradoxně Zikmund Korybutovič, protože svatba s Alžbětou by odvrátila Litvu od husitů. Král však zůstal na straně svého chráněnce i kvůli početnému vojsku, jímž tento přesvědčený katolík disponoval. Král se obrátil na Moravu, kde to po jmenování Viléma z Pernštejna hejtmanem pro něj vypadalo dobře, zasáhly však vnější okolnosti a on musel bránit Uhry po vpádu sultána Murada do Sedmihradska. Obrana byla úspěšná, ale Morava se v roce 1421 přiklonila k husitství.¹²⁰

---

¹¹⁶ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 84.

¹¹⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 87.

¹¹⁸ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 95., ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 99.

¹¹⁹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 461., PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba. 3., Žižka vůdce revoluce*. Praha: Vesmír, 1930, s. 124.

¹²⁰ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 101.

Až po dokončení svatební smlouvy a vymožení holdu Albrechtovi od Moravských pánů král konečně spolu s Albrechtem do markrabství vstoupil. Mezitím však již říšské vojsko prchalo z Čech svému pánu naproti. Moravu se králi podařilo celkem rychle podmanit. Po všech průtazích se u Kutné Hory měl postavit husitům, kteří opět čelili trojnásobné přesile. Zde ovšem došlo k taktické Zikmundově chybě, která by se zřejmě nestala, kdyby byl přítomen čínorodější Albrecht. Po zisku Kutné Hory bylo vojsko kalicha obklíčeno, k boji však nedošlo. Stejně tak tomu bylo další den, když se ustupující husité dostali z obklíčení. Historikové vojenství říkají, že k bitvě nedošlo překvapením z ústupu. Katolíci viní krále za nerozhodnost a podezřívají ho z nadržování kacírům. K Pekařovu tvrzení podle ojedinělé zprávy o poslu, že se král snažil jednat, není dostatek důkazů.¹²¹

Husité odtáhli doplnit zásoby ke Kolínu. V této chvíli pochybil i tak zkušený vojevůdce, jakým byl Pippo Spano, když kvůli nedostatečné výzvědné činnosti a bezstarostnosti nevěděl, co husité chystají. Král se tedy i s dvorem usadil ve městě, kde strávil konec roku. Už 6. ledna 1422 ale do města přitáhl Žižka s vojskem.¹²² Obrovská panika přerostla v nekontrolovaný útěk. Husité se zmocnili Kutné Hory a pronásledovali prchající nepřátele, až jejich sešikované zbytky porazili u Německého Brodu 8. ledna, čímž byl triumf nad druhou výpravou kompletní.¹²³ Král byl vyhnán ze země na dlouhých 12 let.

2.9. Zikmundovy diplomatické úspěchy

I v době své nepřítomnosti, i když nedosadil místodržícího, měl Zikmund v Čechách oporu. Byla to hlavně část šlechty, která ovšem občas vystupovala z nařízení krále, když se jí to nehodilo. Dále ho podporovala města. Baštou Zikmundovy strany se staly západní Čechy, tedy Plzeňský landfrýd, hrozba i pro Prahu, dále pak jižní dominium Oldřicha z Rožmberka, jemuž však notně škodil Tábor. Husité se naopak opírali hlavně o východ Čech.

Královi stoupenci stále ovládali většinu hradů (200 oproti maximálně 50 kališnickým) včetně Žebráku, Lokte nebo Karlštejna. I na severu Čech měli původně převahu. Zikmund chtěl nejspíš vybudovat protihusitskou šlechtickou koalici, jež se bude chránit navzájem. Městská situace byla však opačná. Můžeme uzavřít, že králova strana měla stejnou moc jako všichni husité dohromady. Dokázala tedy držet Zikmundovu pozici, ale zvrát v jeho prospěch přivodit nemohla, jelikož její největší slabinou byla neschopnost utvořit bojový svaz analogický

---

¹²¹ Tamtéž, s. 105., PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba. 3., Žižka vůdce revoluce*. Praha: Vesmír, 1930, s. 131–143.

¹²² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 110.

¹²³ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 422.

k protivníkům. Vždy vystupovala jen jedna část, s níž si vojsko kalicha vždy dokázalo poradit. Toto kritizoval sám král, například v dopisech Rožmberkovi.¹²⁴

Katolická šlechta se však nechtěla stát pouhými nástroji krále, a proto podnikala i na vlastní pěst. Oni sami věděli, že král jinou oporu v zemi nemá. Nemuseli se obávat represí za vlastní či Lucemburkem neschválené akce. Někdy až zaráží, jakým tónem v dopisech hovoří Zikmund k Rožmberkovi, nejspíš proto, aby ho nerozhněval. Časté byly i vnitřní rozpory mezi šlechtou a městy, které na počátku 20. let na husitské straně skoro neexistovaly. V organický celek toto společenství katolických pánů panovník spojil až roku 1434. Tito muži dosud věděli, že Zikmund je na ně odkázán, a tak jim nehrozí žádné represálie. Často tedy činili tak, aby pomohli sobě, nikoliv králi. Za své služby si nechávali také draze platit.¹²⁵

Vládce vítězil na poli diplomacie, když po dohodě s Polskem byl Korybutovič po ročním pobytu na konci roku 1422 odvolán z Čech.¹²⁶ Ve stejné době začal opět dialog mezi Pražany a královou stranou. Dohodli se na sněmu v Kolíně, kde se měli setkat teologové obou stran. Pro straníky vládcy bylo politickým vítězstvím sblížení s konzervativními husity. Táboři byli z něho vynecháni.¹²⁷

Svatohavelský sněm ze 16. října 1423 znamenal mezník, kdy se poprvé utvořilo to, co roku 1434 přerostlo v panskou jednotu, protože členy vlády, ač nábožensky smíšenými, byli pouze šlechtici. Města na rozdíl od vlády zvolené sněmem v Čáslavi ve vládě nebyla. Královo jméno bylo dokonce větší překážkou než náboženské rozdíly. Zikmundova strana zde však poprvé vystupovala jako jednotné těleso. Činila vlastně ústupky husitské šlechtě za společnou vládu. Na mír bylo ovšem ještě brzy. Poslední velkou věcí, jíž zasáhl Jan Žižka do českých dějin, bylo tažení už slepého velitele roku 1424 na Moravu. Nejprve zvítězil u Skalice a poté i u Žatce a Malešova. Jeho tlak odvrátil Pražany od jednání se straníky krále. Nakonec byl odhodlán se zmocnit Prahy, která mu 14. září 1424 nabídla smír.¹²⁸ Následovala další jednání o veřejném slyšení. Vyústila ve Zdické úmluvy, jimiž se straníci krále od značně pobouřeného Zikmunda odklonili. Ten totiž už 1. října 1423 pověřil správou Moravy svého zetě Albrechta, který dostal toto území jako léno.¹²⁹ Učinil tak ovšem bez souhlasu stavů, s čímž pyšná šlechta samozřejmě vyjadřovala nesouhlas. Význam Moravy neunikl husitským stratégům, kteří věděli, že její ztráta by Zikmunda tvrdě zasáhla.

---

¹²⁴ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 333.

¹²⁵ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 119.

¹²⁶ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 131.

¹²⁷ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 124.

¹²⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 152.

¹²⁹ MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*, s. 426.

Na následném tažení zemřel 11. října 1424 u Přibyslavi jeden z největších vojevůdců své doby Jan Žižka z Trocnova.¹³⁰ I přes smrt „otce“ mnohých vojáků, nebo možná i „díky ní“, bylo toto tažení úspěšné, když zvrátilo celou Albrechtovu letní kampaň. Habsburk opět ovládal jen města a své hrady. Trnem v oku mu byl jakýsi moravský Tábor, jímž se stalo město Uherský Ostroh.¹³¹

Následovalo další neúspěšné tažení, tentokrát ale tchána se zetěm v roce 1425, když byli odraženi u Třebíče a nuceni ustoupit před trestnou výpravou z Čech. O rok později zasadili husité těžký úder Albrechtovi, aby ziskem Břeclavi nejen počali kontrolovat cestu do Rakous, ale aby také zabránili Habsburkově pomoci další křížové výpravě, poražené toho roku u Ústí nad Labem. Zikmund poslal zeti na pomoc část uherského vojska, ale ani to ve spojení se silnou armádou z Rakous nedokázalo dostat Břeclav, kterou ke konci roku osvobodil Prokop Holý zpět. V kampani let 1427–1428 vrcholí husitská moc na Moravě. Zisky měst i hradů stále zmenšovaly vlivy obou papírových vládců území.

Až tyto události donutily královskou stranu, aby po vzoru husitů začala tvořit svazy, které vznikly v letech 1429–1431, kdy začalo docházet k prvním lokálním příměrím. Roku 1431 se Albrecht naposledy neúspěšně pokusil o vpád na Moravu a o dvě léta později sám uzavřel první příměří s husity.¹³²

2.10. Basilejský koncil

Pozadím napjatého vztahu krále s papežem se stal blížící se termín svolání dalšího koncilu, za jehož sídlo zvolili říšskou Basilej. Martin V. koncil oddaloval, jak jen mohl, zatímco příznivec koncilního hnutí Zikmund doufal, že zde prosadí, co se nepodařilo v Kostnici. Tam totiž Francie zmařila jeho záměr nejprve reformovat církve, poté zvolit svatého otce, který také měl být podle Lucemburkova přání z nerománského světa, protože by existovala větší šance, že se podřídí Zikmundovi.

Reforma se měla předně týkat kardinálského kolegia, jenž se mělo internacionalizovat. Dalším cílem bylo pokusit se spojit i s pravoslavnou církví dohodou s Byzancí i Osmany. Koncil představoval královu šanci. Papež však držel dvě vysoké karty. Bez něj nemohl být koncil zahájen, ale ani Zikmund neměl možnost dosáhnout na císařskou korunu, jež by ještě

---

¹³⁰ ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*. Vyd. 1. V Praze: Panorama, 1992., [32] s. obr. příl. Stopy, fakta, svědectví. ISBN 80-7038-183-3, s. 47., Více o slavném vojevůdci v: ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Vydání první. V Praze: Paseka, 2019. 855 s. ISBN 978-80-7432-990-6.

¹³¹ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 134., více o tomto husitském středisku v: HOSÁK, Ladislav. Uherský Ostroh ve válkách husitských. Ladislav Hosák. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze*. Praha: Společnost přátel starožitností československých, roč. 43, (1935), s. 23–29.

¹³² Tamtéž, s. 137.

víc zvýšila jeho autoritu.¹³³ Východisko z této složité situace vedlo skrze nepravděpodobný smír. Diplomacie bylo však to, v čem syn zdědil umění otce. Zikmund si mistrovskými jednáními, spojenými v těchto situacích s uměním riskovat, zajistil půdu k dohodě. K ní mohlo dojít i díky příznivé politické situaci – 19. dubna 1428 ustal boj v Itálii a díky zprostředkování Milána uzavřel král příměří s Turky. Na podzim také kontaktoval husity kvůli účasti na koncilu. Skvělým tahem bylo začátkem roku 1429 vnesení rozkolu do polsko-litevské unie nabídnutím povýšení Vitolda na krále.¹³⁴ Na tomto setkání prohlásil, že pokud tak neučiní papež, svolá koncil sám. Dále uvedl záměry koncilu, tedy reformu, sjednocení s pravoslavím a husitskou otázkou. Na koncilu se měl papalismus Jagellonců postavit proti konciliarismu Zikmunda.¹³⁵

Od 4. do 9. dubna 1429 probíhala jednání krále s husity v čele s Prokopem Holým v Bratislavě. I přes jejich složitost přinesla určitý obrat ve vztahu obou stran (kromě nesmířitelných sirotků).¹³⁶ Husité, ačkoli jim muselo být jasné, že král na artikuly nepřistoupí, souhlasili s rozhodujícím vlivem světských mocností na koncilu. Neuzavřeli příměří, což bylo důležité, aby měl Zikmund „něco v ruce“ pro kurii, Říši a Polsko, jímž předestíral plán na další vpád. Na květnovém pražském sněmu přes odpor sirotků vůdci kalicha schválili cestu na koncil za podmínek, které můžeme považovat za zárodek soudce chebského, tedy rozhodčí autority bible.¹³⁷ Právě v Bratislavě započala po devíti letech revolučních válek stejně trnitá cesta ke kompaktátům.¹³⁸

Během let 1429–1430 se významně neválčilo, a proto měl Lucemburk klid na svoji nejsilnější panovnickou disciplínu, jež se odehrávala u jednacího stolu. Uklidnil říšskou situaci natolik, že se mu podařilo kurfiřty přesvědčit, aby zprostředkovali jednání mezi ním a svatým otcem. Výsledkem vyjednávání byla v březnu 1430 pozvánka od Martina V. k císařské korunovaci, pokud neustane v boji s husity.

V Čechách ovšem husité reagovali na zahraniční politiku Zikmunda velmi rychle. Když král v listopadu 1430 na sněmu v Norimberku prosadil odložit tažení, aktivizoval se Plzeňský landfrýd, na nějž následkem toho udeřil Jakoubek z Vřesovic a následně i sirotci ve spojení s Prokopem Holým. Táboři se mezitím po příměří s Rožmberkem, který odjel do říše, vydali na Moravu. Další vrásky králi přidělal fakt, že jeho plán s Vitoldem popostrčil nežádoucím způsobem Vladislavovu politiku směrem k české otázce, když se polský král nabídl koncem

---

¹³³ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 548.

¹³⁴ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 209.

¹³⁵ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 158.

¹³⁶ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 250.

¹³⁷ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 92.

¹³⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 211–212.

roku 1430 za prostředníka smíru mezi husity a katolickou církví. Proti tomu ovšem zasáhl papež, který záhy nato 20. února 1431 zemřel.¹³⁹

Smrt popa, jehož držel poslední rok v šachu, králi nepomohla. Další pohromou se pro něj stalo zvolení Benátčana, jehož známe na svatém stolci pod jménem Evžen IV. Tento konciliarista, s nímž se Zikmund znal již z Kostnice, alespoň neotálel se zahájením synodu jen měsíc po oficiálním svolání. Koncil byl zahájen 4. března 1431. Stalo se tak bez předsedy shromáždění kardinála Caesariniho, jenž prosadil v intencích zesnulého Martina V. poslední, V. křížovou výpravu proti husitům.¹⁴⁰

V květnu se v Chebu králi nepodařilo najít s kališníky kompromis, aby se podrobili rozhodnutí koncilu, čímž by výprava, již nepodporoval, padla. Výpravu vedl nakonec s Caesarinim braniborský kurfiřt Fridrich, který rovněž neměl z boje radost, jelikož s kalichem udržoval korektní vztahy. Ještě po vstupu do Čech se pokusil naposledy neúspěšně navázat spojení s protivníky. Zikmund v této chvíli nechal poprvé od roku 1419 situaci v Českém království v podstatě volný průběh a 8. srpna nastoupil na téměř dva roky trvající císařskou jízdu, přičemž se zároveň věnoval koncilu.¹⁴¹

Nedlouho poté, 14. srpna 1431, Caesariniho vojenská intervence ostudně skončila, a to u Domažlic.¹⁴² V listopadu došlo do Prahy oficiální pozvání na koncil, čímž začal roční boj papeže s králem o koncil. Evžen IV. 18. prosince koncil rozpustil a přeložil do Bologne, proti čemuž Zikmund vydal memorandum. V této složité situaci přišla pomoc z Francie, když Karel VII. podpořil konání koncilu v Basileji. Zástupci basilejského synodu dohodli 18. května s kališníky soudce chebského, a to jako základnu pro rokování o artikulech, což je jistě největší vítězství husitské diplomacie v její historii.¹⁴³ Koncil schválil chebské úmluvy 20. června 1432.¹⁴⁴

V červnu 1432 se tento „divoký“ rok rozjel na plné obrátky. Papež chtěl udělat z Basileje provinciální koncil, což Zikmund odmítl. Následovala zvláštní bula zmocňující metropolitu z Hnězda, aby rokoval s husity a přivedl je ke smíru s církví. Tato bula přišla do absurdní situace, když v Pabianicích uzavřel polský král Vladislav (spojenec papeže proti koncilu) spolek se sirotky a tábory proti řádu. Tehdy papeži došlo, že může být sesazen koncilem. Dohodl se tedy s Lucemburkem na císařské korunovaci, přičemž ale navázal i spojení s husity,

---

¹³⁹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 548.

¹⁴⁰ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 93.

¹⁴¹ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 270.

¹⁴² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 242.

¹⁴³ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 94.

¹⁴⁴ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 253.

aby nechodili na koncil. Zikmund však zůstal klidný, protože věděl, pod jakým tlakem papež je. Dne 4. ledna 1433 dorazilo husitské poselstvo do Basileje, kde způsobilo obrovský rozruch, jelikož všichni chtěli na vlastní oči vidět Prokopa Holého.¹⁴⁵ Přes snahu krále ale koncil neprobíhal podle jeho představ. Idea nadřazenosti spojená s vírou, že Zikmund je odkázán na papeže, vedla koncilní otce k odporu s rizikem dalšího schizmatu. Tento spor odsouval jednání o reformě církve i rokování s husity. Jednání s nimi se měla přesunout do Prahy.¹⁴⁶

Deset dní po svém vstupu do Věčného města, 31. května 1433, stanul tehdy pětadesátiletý Zikmund Lucemburský na vrcholu své politické kariéry, když ho Evžen IV. korunoval římským císařem. Stalo se tak skoro (přesně na měsíc) 78 let poté, co se této pocty dostalo jeho otci Karlu IV. (5. dubna 1355). Řím opustil kvůli jednání s Benátkami až 13. srpna.¹⁴⁷

Následoval bleskový přesun do Basileje, kde se neúspěšně pokusil usmířit koncil s papežem. Schizma sice zažehnal, ale následně však přišla otázka kompaktát sjednaných 30. listopadu 1433. Cesta k nim byla složitá, ale byl to ten kompromis, který byl prvořadým cílem Zikmunda i mnoha německých knížat, na jejichž území husité drancovali.¹⁴⁸ Navíc se do událostí opět vložila válka Polska s Řádem německých rytířů, kde husité figurovali na polské straně. Znamou věcí je to, že návrh koncilu přijalo „rukoudáním“ jen husitské duchovenstvo za podmínek, jež poslové koncilu slíbili dodržet. U nás se mezitím vyostřoval spor husitských svazů. Plzeň, která se stala jakýmsi traumatem koncilu, byla od 13. července stále v obležení, přičemž sirotci ani táboři nehodlali ustoupit.¹⁴⁹ Všechny oči se upřely na Zikmunda.

Králi přispěchal na pomoc Caesarini, poražený od Domažlic, jenž mu radil, aby jen s malým vojskem přišel na hranice Čech a počkal, protože situaci uvnitř vyřeší nespokojenost šlechty s dlouhou válkou a současnou hegemonií lůzy. Zikmund odmítl osobně vést tažení, ale vyslal své lidi organizovat pomoc Plzni.¹⁵⁰ Někdy v té době mu po dlouhých útrapách spadlo do klína řešení. Na neznámém místě totiž uzavřeli přední kališníčtí páni a zemané spolek, který vstoupil do učebnic dějepisu jako Panská jednota. Cílem spolku, k němuž přistoupilo i Staré Město pražské, se stalo ukončení válek a nastolení míru v zemi. Uskupení ale poté – nám neznámým způsobem – navázalo spojení s královskou stranou.¹⁵¹

---

¹⁴⁵ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 164.

¹⁴⁶ BAUM *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 292.

¹⁴⁷ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 172.

¹⁴⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 265.

¹⁴⁹ ČORNEJ, Petr. *Lipanské ozvěny*. Vyd. 1. Praha: H & H, 1995. ISBN 80-85787-80-6, s. 7.

¹⁵⁰ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 285.

¹⁵¹ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 178.

Zikmund ovšem musel myslet i na polní vojska, která hodlal využít pro boj s Turky, ale Panská jednota byla rychlejší. Císař odjel 8. května 1434 z Basileje kvůli říšské reformě a situaci v Uhrách. Následoval černý den českých dějin – 30. května 1434 došlo k bitvě u Lipan, v níž proti sobě stanuly dvě české armády.¹⁵² Polní vojska byla poražena Panskou jednotou, čímž byly ukončeny husitské války. Král doufal, že teď již vše půjde rychle a on konečně dostane území otcovského dědictví pod kontrolu.

2.11. Cesta Zikmunda k uznání českým králem

Dvouletá cesta do Prahy začala pro již velmi starého muže v červenci 1434 na svatojanském sněmu, který byl prvním polipanským státním shromážděním. Husitská strana uzavřela roční příměří, čímž vytvořila předpoklad pro další rokování s koncilem i králem. Zikmund 21. srpna v Řezně pronesl řeč, v níž mluvil o svém vztahu k Čechům a nevynechal ani příbuzenské svazky s Přemyslem Oráčem či otcem Karlem IV. Tímto Lucemburk ještě na uznání nedosáhl. Husitská část Čech stále zůstávala pod vládou Aleše Vřesťovského z Rýzmburka. Úspěchu se dočkal naopak v září 1434 na Moravě, která uzavřela mír s jeho zetěm Albrechtem.¹⁵³

Milníkem se pro císaře i Čechy stal svatovalentinský sněm, který začal 2. března 1435.¹⁵⁴ Hlavním bodem jednání zůstávala církevní problematika, až následně řešení vztahu k panovníkovi. Také se zde poprvé objevila myšlenka dvouvěří jako realistického řešení. Tento sněm je milníkem českého státoprávního vývoje. Zikmund se stal prvním budoucím panovníkem, jemuž poprvé stavy formulovaly své požadavky před nástupem na trůn.¹⁵⁵

Sněm, který prvně jednal v oddělených kuriích šlechty a měst, začal diktovat podmínky ve více variantách. Konečné usnesení odeslali císaři do Bratislavy. Další jednání o kompaktátech bylo svoláno do Brna.¹⁵⁶ Tyto dva měsíce, kdy se u stolu sešli husité, koncilní legáti i král, se řadí k nejdramatičtějším událostem českého středověku. Jejich průběh zachycují diáře basilejských účastníků tak podrobně, jako máloco v české středověké historii.

Počátek bez vladařovy přítomnosti se zastavil na taktizování obou delegací. Bod mrazu měl překlenout Zikmund, přičemž jedna i druhá strana věřila, že je na její straně. Neduhy sužovaný, již sedmašedesátiletý Lucemburk, který toužil po českém trůnu, věděl, že s kališníky se na jejich podmínkách dohodne jednoduše tím, že je přijme. Proti němu ovšem stáli neústupní

---

¹⁵² ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*. Vyd. 1. V Praze: Panorama, 1992., [32] s. obr. příl. Stopy, fakta, svědectví. ISBN 80-7038-183-3, s. 184.

¹⁵³ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 298.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 303.

¹⁵⁵ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 98.

¹⁵⁶ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 308.

legáti koncilu, kteří ale zároveň nemohli ztratit císařovu podporu, aby do situace nevstoupil papež a koncil nedegradoval.¹⁵⁷

Teologické boje stály na neústupnosti obou stran, zatímco král vedl úspěšná jednání se zemskou šlechtou. Zlom nastal 5. a 6. července. Přesně dvacet let po upálení Jana Husa již značně rozladěný Zikmund Lucemburský vystoupil před teology s tím, že už má dost církevního chytračení a chce se vrátit do svého království. V těchto dvou dnech možná trochu symbolicky přes odpor legátů přislíbil či daroval kališníkům vše, co si žádali. Velkým tahem bylo udělení privilegií pražským městům.¹⁵⁸

Paradoxem je, že císař měl zřejmě v této chvíli lepší vztahy s husity než s katolickými legáty, kteří v jeho očích házeli klacky pod nohy jeho dohodě s Čechy. Legáti stále dělali králi potíže, když činili vše možné, aby přerušili či překazili jednání, z něhož by odešli poraženi. Zikmundovo vystupování v Brně i později považovalo starší české dějepisectví se sklony k moralizování (vrchol u Františka Michálka Bartoše)¹⁵⁹ za důkaz císařovy věrolomnosti nebo falešného hráčství. Středověk ve své politice toto chování připouštěl. Taktika slibů, tajně rušených nebo uzavíraných, ústních či písemných, zamlčování a předstírání byla v diplomatické hře běžná a Zikmund v ní navazoval na děda i otce. Můžeme říct, že jestli slib dodrží, dopředu netušil, vždy záleželo na prospěchu a výhodách v dané situaci. Politické priority u něj byly na žebříčku hodnot výše než náboženské.¹⁶⁰

Během dalších dní se strhla právnícko-teologická bitva, při níž se koncil a husité dohadovali o různých formulacích článků, které byly prepisovány výměnou za prepis něčeho jiného. Mezi tím vším byl uzavřen jako v pasti starý císař, jenž často nevěděl, kde mu hlava stojí, ale byl odhodlán tuto poslední politickou bitvu v životě dotáhnout do konce. Dne 6. ledna 1436 vydal bez porady s legáty zlistinění požadavků z Brna.¹⁶¹ Tato císařská kompaktáta měla sedm bodů. Finální jednání proběhla v Jihlavě, kam císař dorazil 5. června 1436. I zde rychle nastal problém, když legáti od koncilu nepřinesli potvrzení Jana Rokycany arcibiskupem. Toto se podařilo vyřešit za pomoci šlechty. Po dalších formalitách byly 5. července 1436, přesně 21 let po upálení Jana Husa, císařem Zikmundem Lucemburským slavnostně vyhlášeny kompaktátní listiny.¹⁶²

---

¹⁵⁷ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 99.

¹⁵⁸ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 188.

¹⁵⁹ Více v: BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426–1437*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966. 263 s., [1] s. České dějiny; dílu 2. část 8.

¹⁶⁰ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 192.

¹⁶¹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 310.

¹⁶² ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*, s. 214.

Zikmund 13. července potvrdil volbu Rokycany s tím, že právo volby arcibiskupa postoupil stavům, a 20. července vydal velké privilegium svobod šlechtě, které se stalo jakousi kapitulací, což byl podmiňující akt přijetí za krále. Na čele privilegia byly přísliby doplňující císařská kompaktáta o dodržování artikulů, kázání v češtině a další věci. Král plně využil ústupku koncilu ve třetím článku, kdy legalizoval uchvácení církevního majetku, čímž korumpoval kališnickou šlechtu i města a zajistil si tím jejich podporu.¹⁶³ Politicky musel ustoupit slibem, že se bude řídit radou zvolenou sněmem, navrátí insignie a dá amnestii všem, kteří proti němu povstali. Zikmund byl dále nucen bránit Albrechta, jehož se snažili čeští páni jako cizince dostat pryč z Moravy, o jejímž oddělení od Čech se stále hlasitě mluvilo. Legáti to notně podporovali, aby utrakvismus neinfiltroval toto území znovu naplno. Nakonec se formálně situace vrátila do roku 1411, ačkoli markrabím nebyl Lucemburk, ale Habsburk.¹⁶⁴

Dne 25. července 1436 husitská delegace ústy Jana Velvara oznámila, že je ochotna přijmout Zikmunda za krále, až navrátí insignie a privilegia. Podle českého návrhu měl být přijat 21. září na sněmu v Praze. Císař z finančních důvodů požádal o posunutí a bylo mu vyhověno. A tak po dlouholetém martýriu byl Zikmund Lucemburský 14. srpna 1436 na náměstí v Jihlavě přijat za českého krále.¹⁶⁵ Páni, zemané a poslové 25 měst složili slib věrnosti. Tábor stejně jako Hradec Králové, Kolín nebo Stříbro neholdoval. Nově uznaný král dal 16. srpna vyhlásit obecný mír mezi Čechy a ostatními křesťanskými národy. Jeho průvod dojel do Prahy 23. srpna 1436.¹⁶⁶

2.12. Zikmund uznaným českým králem

Zikmund se do Prahy se vrátil bez zábran poprvé od roku 1402. Konšelé mu předali klíče od města a císař jim je, jak bylo zvykem, zase vrátil. Průvod dále pokrčoval staroměstskou branou a Celetnou ulicí. Jan Rokycana pozdravil krále krátkým kázáním na text žalmu. Zikmund se ale nemohl ubytovat na Pražském hradě, jelikož královský dvůr musel být opraven. Kde se císař s manželkou Barborou ubytoval, se přesně neví, ale s největší pravděpodobností přebýval v některém z domů na dnešním Staroměstském náměstí.

V neděli 26. srpna král absolvoval první veřejný projev k obnovení královské moci. Zikmund si nechal na hlavu posadit Svatováclavskou korunu místo císařské, čímž se nejspíš snažil ukázat, jakou důležitost pro něj její právoplatný zisk má. Konšelé mu skládali slib

---

¹⁶³ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 638.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 638.

¹⁶⁵ ČORNEJ, Petr. *Lipanská křižovatka: příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*, s. 215.

¹⁶⁶ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II*, s. 101.

věrnosti, ale král po čtyřech dnech podle práva vyměnil všech padesát konšelů. Jmenoval měšťany, kteří nikdy ve funkci nebyli, čímž doufal, že si je (ač husity) zaváže.¹⁶⁷

Zikmund pokračoval v přebírání vlády potvrzením privilegií, jmenováním vysokých úředníků (rychtáři, podkomoří) nebo jednáním s legáty, a to již z pozice českého krále. Dvorským soudcem (hofrychtěrem) se stal Matěj Louda z Chlumčan, který se měl autorsky výrazně podílet na Starých letopisech českých.¹⁶⁸

Jan Rokycana byl muž, kolem něhož se točily mnohé problémy, jež musel král řešit. Vzněl totiž například požadavky, aby kompaktáta byla potvrzena koncilem – tedy nejen legáty, jak se stalo v Jihlavě. Napětí spočívalo v otázce kompetencí, protože Rokycana byl sice zvolen, ale dosud nebyl církví potvrzen. Nejistoty jeho postavení jako nevysvěceného arcibiskupa se snažili legáti samozřejmě všemožně využít, aby kontrolu nad pražským arcibiskupstvím převzal Filibert. Následoval svatováclavský sněm. Ještě než začal, musel císař na naléhání husitské šlechty poslat do Basileje žádost o potvrzení Rokycany v úřadu. Soukromě však legátům sdělil, aby byla tato prosba zamítnuta, ale po protahování celé záležitosti. Šlechtu si chtěl získat zastavením statků.

Samotný sněm, jemuž Zikmund poprvé předsedal a na němž prvně od roku 1423 zasedali husité i katolíci, měl být symbolem návratu věcí ve státě do normálního stavu. Hlavním bodem se stala dohoda s Tábořem, Hradcem Králové a dalšími, kteří se odmítli připojit ke kompaktátům. Druhé jmenované město se dokonce postavilo císaři vojensky.¹⁶⁹

Potíže Zikmundovi vyřešil nečekaný spojenec – Bedřich ze Strážnice, jenž měl pod palcem Tábor. Z příjezdu kacíře se na začátku listopadu stalo bezmála vítání hrdiny, protože Bedřich byl na východě Čech uznáván. Stejně tak na sněmu, kde se mu podařilo u Rokycany zrušit Paynův výrok. Král mu nechal za jeho služby zapsat lukrativní statky. Bedřich však musel za Tábor slíbit věrnost Zikmundovi. Tábor nesměl bojovat proti králi, což byla cesta ke zradě bývalých spojenců, později vedoucí k popravě Jana Roháče z Dubé.¹⁷⁰ Jemnější je teorie Amádea Molnára, jenž tvrdí, že tímto Bedřich dokázal podle svého plánu vysmlouvat pro Tábor existenční prostor bez nutnosti boje.¹⁷¹ Tábor poté skutečně zůstal nezávislým autonomním

---

¹⁶⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 314.

¹⁶⁸ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 212.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 216.

¹⁷⁰ Více v: BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426–1437*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966. 263 s., [1] s. České dějiny; dílu 2. část 8.

¹⁷¹ MOLNÁR, Amedeo. *Na rozhraní věků: cesty reformace: Jan Hus, Bedřich ze Strážnice, Ivan Stojkovič, Martin Luther, Huldrych Zwingli, Jan Calvin*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1985, s. 56–62.

státem až do roku 1452, kdy si ho podrobil Jiří z Poděbrad. Zikmund 18. listopadu 1436 úmluvy sněmu schválil a 25. ledna 1437 dokonce povýšil svou Nemesis Tábor na královské město.¹⁷²

Všude se snažil získat královskou autoritu. Jmenováním Hynka Ptáčka z Pirkštejna do úřadu nejvyššího hofmistra dosáhl rovnováhy s kancléřem Kašparem Šlikem (katolíkem). I dalším členům konzervativního křídla kališníků král svěřil úřady. Menhart z Hradce se stal nejvyšším purkrabím, což bylo překvapivé vzhledem k pozici i stykům Oldřicha z Rožmberka. Rožmberk, který vynikal inteligencí a obratností, však odmítal ke dvoru přijet. V listech královně píše, že se bojí, aby neupadl v nemilost. Královna se stala novou „šedou eminencí“ v království. Zikmund ale nemohl u šlechtice jeho kalibru zajít tak daleko, ačkoli jejich vztahy trochu ochladly kvůli majetkovým sporům.

I přes častější záchvaty dny, jež panovníka sužovaly, to zatím nevypadalo na úpadek životních sil. Císařova panovnická výkonnost je dodnes obdivuhodná. Navzdory vysokému věku se tento kmet téměř denně objevoval na různých jednáních či zasedáních, jimž často sám předsedal. K tomu ještě z Prahy vyřizoval záležitosti ve svých dalších královstvích (římském, uherském) a stále zasahoval do poměrů na basilejském koncilu.¹⁷³

Největší problém se však nezměnil, a tím byla náboženská otázka. Kompaktáta upravovala jen teologicky sporné body, ale liturgie nebo každodenní praxe zůstávaly otevřené. Arcibiskupství nastoupilo období sedisvakance, které trvalo od smrti Konráda z Vechty roku 1421 a skončilo až o dlouhých 140 let později. O povinnosti arcibiskupa se přeli i dělili legát koncilu Filibert s Janem Rokycanou. Oficiálně kompetentní nebyl ani jeden z nich, ačkoli Jan Rokycana funkci vykonával od zvolení roku 1435 až do své smrti 1471, ale papež jej nikdy neuznal. Filibertova pozice byla složitá, protože kališníci uznávali z velké většiny pouze Rokycanu.¹⁷⁴ V listopadu 1436 přišla stížnost legátů, že se nedodržují kompaktáta, přičemž mnozí kněží stále praktikují zavržené Viklefovo učení o remanenci. Husité odpověděli obranou, jež se zakládala na tom, že koncil stále kompaktáta neznepečetil, neposlal listy o zachování míru ani příkazy biskupu olomouckému k přijímání podobojí. Obě strany sepsaly požadavky, přičemž katolických bylo více, když se jednalo například o remanenci, kázání v češtině nebo podávání svátosti dětem. Uprostřed všeho byl nenábožensky založený Zikmund, u nějž si stěžovali všichni.

---

¹⁷² ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 642, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*, s. 316.

¹⁷³ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 224.

¹⁷⁴ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 645.

Král se to pokusil vyřešit zasedáním, které se konalo 13. prosince a jemuž opět sám předsedal. Nakonec se králi podařilo vybruslit z této situace přesvědčením husitů, aby se podřídili. Mistr Václav z Dráchova vyhlásil, že se kněžstvo podřizuje legátům. Císař si mohl konečně oddechnout, jelikož dokázal projít úskalími, která mohla při odporu husitů opět vyvolat konflikt, ohrožující jeho obnovitelské dílo.

Následoval novoroční sněm, na nějž nejenže konečně dorazil Oldřich z Rožmberka, ale hlavně byl na něm obnoven a zreformován zemský soud. Zikmund reformu vyhlásil 26. ledna na Staroměstském náměstí. Velmi opatrně rozvážil, koho jmenovat do dvaceti přísedících. Stalo se jimi 12 pánů s převahou katolíků a osm zemanů, a to s převahou kališníků, ovšem bez radikálních.¹⁷⁵

Na přelomu ledna a února 1437, když 28. ledna dokonce sám předsedal zemskému soudu, se Zikmund ocitl na vrcholu moci. Jaro 1437 znamená skutečně vrchol obnovy monarchie, když král poklidnou cestou úplatků zlikvidoval zbývající ohniska neklidu. Milánský vyslanec dokonce uvádí, že císař je v zemi velmi oblíben hlavně proto, že se nemstí bývalým sokům.¹⁷⁶

Situace v zemi se opět zhoršila, když basilejští legáti začali tlačit na krále, aby obnovil postavení římské církve ve všem, co nebylo výslovně uvedeno v kompaktátech. Žádali zákaz Viklefova učení, obnovu katolických bohoslužeb nebo přijímání podobojí. Zikmund vyhověl pouze v otázce bohoslužeb. Před polovinou února došly do Prahy buly koncilu z Basileje, které sice potvrdily kompakтата, ale žádaly císaře, aby zarazil Viklefovo učení a vydal koncilu Petra Payna. Císař musel tyto požadavky opatrně zvažovat. Navíc husité ústy Rokycany přišli s okamžitou odpovědí, již byl soupis stále nesplněných podmínek, které musí koncil splnit, aby kompakтата vstoupila v platnost. Obě strany se navzájem osočovaly kvůli nesplnění podmínek. Císař na 3. března svolal husitské duchovenstvo a apeloval na ně, aby byla dodržována kompakтата.

Filibert se Zikmundovým souhlasem začal prosazovat návrat katolických náležitostí. Šlo o bohoslužby a obnovu řeholního života, protože husité pobořili či vyplenili mnoho klášterů i s řeholníky. Husité v čele s Rokycanou a Janem z Příbrami byli nespokojeni a druhý jmenovaný si kvůli tomu vyžádal u Zikmunda několik audiencí. Císař musel opět řešit teologické spory, které tak nenáviděl. Filibert sice přislíbil, že přiměje kněží k dodržování kompaktat, ale ani to Rokycanu nepřesvědčilo k cestě do Basileje.

Dne 12. dubna 1437 potvrdil Zikmund privilegia univerzity, čímž chtěl dostat slibu z Jihlavy. Učinil tak bez ohledu na to, že koncil v Kostnici pražské vysoké učení zrušil.

---

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 645.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 646.

Řekněme, že teď se hodilo využít zakladatelských práv rodu. Král spolu s Filibertem konfrontoval Payna a Korandu (Tábor) s bulami koncilu. Když oba odmítli, Angličan byl vypovězen ze země, zatímco Koranda směl působit jen v Táboře.¹⁷⁷

Od května se však zdravotní stav císaře začal rapidně zhoršovat. Další rozbroje mezi legáty a kališníky jej vyčerpávaly stále víc. Jeho pobyt v Praze je naposledy doložen 11. listopadu 1437, poté se vydává na cestu přes Benešov, Vlašim, Telč a Moravské Budějovice, aby 25. listopadu dorazil do Znojma. Další cestu již jeho zdravotní stav nedovolil. V jihomoravském městě Zikmund večer 9. prosince 1437 zemřel.¹⁷⁸ Pohřben byl ve Velkém Varadíně. Jeho hrob v roce 1755 otevřeli Turci.¹⁷⁹

3. Obraz Zikmunda Lucemburského u husitských autorů

3.1. Petr z Mladoňovic – Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici

3.1.1. Petr z Mladoňovic

Petr se narodil kolem roku 1390 patrně na Moravě v Mladoňovicích u Jemnice (dnes okres Třebíč). Někdy bývá ztotožňován s Petrem z Jindřichova Hradce.¹⁸⁰ O jeho mládí není nic známo, zmiňují ho až univerzitní prameny v roce 1409, když na přelomu května a června složil zkoušky a v létě byl promován na bakaláře právě Janem Husem.¹⁸¹ Je zajímavé, že byl prvním promováným na bakaláře svobodných umění po vydání dekretu kutnohorského. Ve stejný den složili zkoušky další později významní hráči na univerzitním i státním poli jako Jan z Příbramě nebo Mikuláš Biskupec z Pelhřimova.¹⁸² Až do roku 1414 je jeho činnost zahalena tajemstvím. Jen jedna zmínka říká, že byl od roku 1411 členem koleje královny Hedviky.¹⁸³ V roce 1414 se to však mění, protože jako písař pána Jana z Chlumu byl členem malé výpravy, která doprovázela Husa do Kostnice. V létě toho roku Jan z Chlumu spolu s Václavem z Dubé přinesli na koncil pozvání od římského krále.¹⁸⁴

Účast na koncilu je vrcholem Petrovy kariéry. Stal se jakýmsi sekretářem výpravy, dostával Husovu korespondenci i obvinění proti němu vznesená a sám několikrát na koncilu vystoupil s obhajobou. Přečetl třeba stížnost českých pánů kvůli porušení glejtu.¹⁸⁵ Měl s Husem nadstandardní vztah učitel a žák, jenž nejspíše přerostl v přátelství, když Petr

¹⁷⁷ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 242.

¹⁷⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 319.

¹⁷⁹ ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně I.*, s. 102.

¹⁸⁰ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 637.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 107.

¹⁸² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 364 s., [27] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 213.

¹⁸³ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*. s. 6.

¹⁸⁴ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 273.

¹⁸⁵ PETR Z MLADOŇOVIC a FIALA, Zdeněk, ed. *Petra z Mladoňovic Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici*. Vyd. 1. Praha: Universita Karlova, 1965. 245 s., 33 s. obr. příl., [1] složený l. obr. příl., s. 10.

zajišťoval pro mistra i obyčejné věci a byl jedním z mužů, kteří za ním směli vstoupit do cely.¹⁸⁶ Upálení Jana Husa u Bodamského jezera ho jistě velmi zasáhlo. Ihned po návratu začal sestavovat svou Zprávu o mistru Janu Husovi v Kostnici. Byl také pravděpodobně tím, kdo oznámil smrt Husa jeho stoupencům.¹⁸⁷ Začátkem roku 1416 se stal mistrem. Vavřinec z Březové ho uvádí ve své kronice jako mluvčího pražských mistrů při prvním hádání se s tábority koncem roku 1420.¹⁸⁸ Je vidět, že Petr zaujal v té době konzervativní umírněné stanovisko a byl protivníkem těch, kteří domýšleli a uváděli do praxe myšlenky jeho učitele. Poté prožil kratší anabázi v Kutné Hoře, z níž musel v roce 1421 utéct před vojsky Zikmunda Lucemburského.¹⁸⁹

Dále se o něm dozvídáme až po zvolení děkanem artistické fakulty v dubnu 1426. Jeho vlastní zápis do děkanské knihy ukazuje i jeho politické smýšlení, když opět kritizuje Tábor. O rok později byl i s dalšími učiteli Příbramovy strany (tzv. univerzitní zpátečníci)¹⁹⁰ kolem Zikmunda Korybutoviče uvězněn na Staroměstské radnici a následně vypovězen z města, když nesouhlasil ani s kompromisními návrhy Jakoubka ze Stříbra a Jana Rokycany, což dokazuje, že byl i politicky aktivní.¹⁹¹ Následně o něm prameny mlčí dalších 11 let. Až roku 1438 je doložen v Batelově u Jihlavy snad jako farář, když zde dokončil *Registrum materiaram decreti*, na něž se podepsal.¹⁹² Je zajímavé, že Vavřinec z Březové ho nikdy nenazývá knězem, i když se jistě znali, a při zmínce o jeho hledání v Kutné Hoře ho tituluje jako *director ecclesiae*.¹⁹³ V Praze nepobýval nejspíš proto, že se nesmířil s novými pořádky jako jiní s ním vypovězení lidé Křišťan z Prachatic nebo Prokop z Plzně, kteří se zakrátko do Prahy vrátili.

Petrův návrat přišel až po smrti prvního jmenovaného, jehož nahradil na michalské faře po jeho smrti roku 1439. V témže roce byl zvolen rektorem univerzity, na níž působil celá 40. léta. Došlo i ke smíření s Rokycanou, za jehož potvrzení arcibiskupem později bojoval i u papežského legáta Jana Karvajly. Legátovi měl pohrozit dokonce odlukou utrakvistů od katolické církve. Tímto však zprávy o Petrovi vlastně končí. Ještě je zmíněn roku 1448 při jednání o zachování kompaktát. Nevíme, jak vnímal dobytí Prahy Jiřím z Poděbrad později

---

¹⁸⁶ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 161.

¹⁸⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 282.

¹⁸⁸ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 189, více o disputaci v: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 420 s., [42] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 64–66.

¹⁸⁹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 309.

¹⁹⁰ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 189.

¹⁹¹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 369.

¹⁹² P. z Mladoňovic a Z. Fiala, *Zpráva o mistru Janu Husovi*, s. 26.

¹⁹³ Tamtéž, s. 26.

téhož roku. Jeho čas se nachýlil 7. února 1451, kdy zemřel na svou dobu ve vysokém věku 60 let.

Shrneme-li, co o díle a životě člověka, který byl v letech 1439–1441 rektorem pražské univerzity víme, můžeme říct, že nebyl žádným velkým literátem ani osobností veřejného prostoru. Jeho dílem je zpráva, která by měla být z obsahového hlediska objektivní. Napsal ji sice z Husovi příznivého hlediska, ale neobhájuje ho zaslepeně. Po smrti mistra byl umírněným konzervativcem, který stál proti radikálům. Byl spjat s univerzitou po většinu svého života.

Vývoj jeho politických názorů mezi léty 1427–1439 sice historickému oku uniká, ale víceméně potvrzuje výše řečené. Poté se však i jeho myšlení posunulo. Během boje za uznání Rokycany arcibiskupem dokonce vyhrožoval tím, že se husité odtrhnou od církve. Zastával vlastně názor Tábora. Po několika dekádách tedy dospěl tam, kde byli radikálové na začátku revoluce. Politika ani literatura by mu místo v historii nezajistily, ale zpráva o posledním boji svého velkého učitele ano.¹⁹⁴

3.1.2. Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici

Zpráva byla napsána latinsky, česky vyšla až v roce 1533 pod názvem *Spis o utrpení Mistra Jana Husi*.¹⁹⁵ Důvodů pro její sepsání bylo několik. Předně to byly vlastní pohnutky autora, který ať už z vlastního či cizího popudu chtěl veřejnost seznámit s průběhem procesu. O proces a jeho vývoj byl v Čechách velký zájem, a proto nejspíš Petr upravil svou zprávu do druhé redakce, jež byla určena širšímu čtenářstvu. Toto dílo mělo od něho samotného celkem tři redakce. Tu třetí napsal až poté, co se stal mistrem, což sám zmiňuje v předmluvě. Tato redakce byla napsána nejpozději v dubnu 1416, protože nepíše o upálení Jeronýma Pražského (30. květen 1416). Nedochoval se ani původní název díla. Ten dnešní pochází od Františka Palackého stejně jako struktura. Dílo je uměle rozděleno na pět částí.

Bohužel se zachoval pouze jeden celý rukopis původního textu, což je zvláštní. Je to nejspíše způsobeno tím, že už v dobách těsně po napsání bylo dílo vnímáno jako dokumentární, nikoli historické (kronika).¹⁹⁶ Napsal nejspíše také analogickou zprávu o upálení Jeronýma Pražského. Je zvláštní, že mezi datací čtvrté a páté části bez tří dnů proběhl měsíc (8. června až 5. července). Velmi rozpačitě působí myšlenka zanedbání záznamů z časových důvodů. Nejpravděpodobněji vypadá hypotéza, že se nezachovaly některé zápisy, které autor nedovezl z Kostnice, popřípadě se ztratily neznámým způsobem¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 23.

¹⁹⁵ *Dějiny české literatury. I., Starší česká literatura / Redaktor svazku Josef Hrabák. 1. vyd. Praha: Československá akademie věd, 1959. 531 s., s. 202.*

¹⁹⁶ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské. s. 9.*

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 9.

Další autorství tohoto muže jsou pochybná. Jisté však je autorství právníckého spisku *Registrum materiaram decreti* s abecedním rejstříkem kanonických ustanovení o volbě církevních hodnostářů. Stejně tak je autorem filozofického textu, v němž komentuje některé Aristotelovy spisy.¹⁹⁸

Jeho literární činnost tudíž není rozsáhlá. To však zprávě o mistru Janu Husovi v Kostnici s výrazným obranným charakterem neubralo na důležitosti a její pátá část byla až do Bílé hory součástí kališnické bohoslužby. Tento part dostal název Husova pašije.¹⁹⁹ Později byly pořízeny i další překlady a ten francouzský, z něhož čerpalo později mnoho autorů, z něj udělal v protestanských zemích 16.–18. století nejrozšířenějšího českého autora. Ovšem ohlasu se dostávalo hlavně dílu, nikoli autorovi, o němž toho nikdo moc nevěděl, a tak nebyl často ani zmíněn. K jeho osobě se vyjádřil až pozdější novověk. Není pochyb o tom, že dílo začalo vznikat už v Kostnici, kde si Petr jistě vedl poznámky. Vlajkovou lodí díla jsou úřední listiny a jiné písemnosti obou stran, které se mu podařilo získat spolu s písemnými záznamy mluvených koncilních projevů. Úcta k úředním dokumentům, zvláště pak listinám, je typickým rysem nejen tohoto Mladoňovicova díla, ale celé husitské historiografie. Bylo tomu tak zvláště proto, že původci byli z velké části univerzitou odchovaní vzdělanci. Všichni autoři této skupiny listiny v opisech či v podstatných výtazích hojně zařazovali do svých prací.²⁰⁰

Petr však nebyl zpravodaj, ale úředník, který se staral o důležité dokumenty k vedení procesu. Je nanejvýš pravděpodobné, že Mladoňovic ještě během koncilu zasílal domů některé zápisy a dokumenty, protože jsou dochovány některé části zprávy v různých zněních. Mezi tyto dokumenty vkládal bakalář vysvětlivky i své vlastní názory. Místy má zpráva blízko k deníku, který byl další běžnou formou záznamu pro lepší zapamatování.²⁰¹ Jeho dílo je zdařilým a zároveň jediným přímým českým svědectvím o procesu s Janem Husem v Kostnici, které jistě ovlivnilo jak vnímání procesu, tak obraz Zikmunda Lucemburského v Čechách. Dlouho připravovanou kritickou edici jeho prací vydal v roce 1932 badatel Václav Novotný.²⁰²

3.1.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Petra z Mladoňovic

Petr o všem vypráví jako pozorovatel, a dokonce i o sobě mluví ve třetí osobě jakoby s odstupem. V některých pasážích však píše i v první osobě. Velmi se po Husově zatčení

---

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 8.

¹⁹⁹ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. 1065 s. ISBN 80-7106-252-9, s. 47., dále podrobněji i: ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české*. 5., V. svazek 1402–1437, s. 169–172.

²⁰⁰ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*, s. 45.

²⁰¹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*, s. 12.

²⁰² KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 541., ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*, s. 316.

odvolával na Zikmundem daný glejt a příkazy v něm. Jan z Chlumu to zahrnul i do stížných listů, které přibil na dveře kostnického chrámu. Jan Hus psal ve svých listech z Kostnice o Lucemburkovi s nadějí, že mu pomůže ke spravedlivému slyšení a hodnocení na koncilu. Petr píše, že se i papež Jan XXIII. vyjádřil k Husovi jako kacíři, jehož chce král bránit.

Po úprku papeže Jana, když obdržel klíče od Husovy cely, mohl podle Petra Zikmund Husa osvobodit, čímž by mohl učinit za dost svému průvodnímu listu, ale neudělal to a nechal ho ve vězení.²⁰³ V úvodu díla je Zikmund pouze zmiňován u listin, které se ho z různých důvodů týkaly. Podrobněji o něm autor píše až po jeho příjezdu do Kostnice.

Jedna z listin, v níž je římský král zmíněn, je slavný list české šlechty ke koncilu.²⁰⁴ Tuto slavnou výzvu přečetl na koncilním shromáždění dokonce sám Petr z Mladoňovic, který tímto navždy vstoupil do dějin této synody, když četl také další dokumenty, jimiž se snažil ovlivnit legáty i Zikmunda, aby svému učiteli a zároveň blízkému příteli pomohl.²⁰⁵

Králi byl předán také dlouhý list, v němž ho Husova (česká) strana žádá, aby mistra osvobodil. Popisují, jaké bezpráví je na něm pácháno při nerespektování listu jeho veličenstva, že byl zatčen a uvržen do žaláře bezdůvodně a bez možnosti se bránit a že vůbec bylo porušeno mnoho věcí, a proto apelují na to, že král je a chce být spravedlivý. „*A třebas páni zde přítomní z Království českého jsou těžce očerňováni, protože vidouce, že mistr Jan Hus tolik jest sužován proti ochrannému průvodnímu listu řečeného pana krále, že zanedbali samého pana krále svými listy upomenouti na ochranný průvodní list, aby pan král dále takové věci netrpěl, protože směřují k opovržení a znevážení koruny Českého království...*“²⁰⁶ V listu je patrná víra v to, že Zikmund pouze zapomněl na průvodní list, a proto se v Kostnici s Janem Husem tak špatně zachází. Čeští pánové věří díky Zikmundovi v nápravu.

Zajímavostí je pak to, že Petr zmiňuje i listy aragonského krále Ferdinanda k římskému králi, v němž Aragonec vyslovuje lítost nad problémem s Husem, který Zikmund musí řešit. Diví se, že je Hus tak dlouho vězněn bez soudu. Radí mu, aby ho nenechal k nikomu mluvit a okamžitě se ho zbavil. Celkově se dá říct, že aragonský a sicilský král poskytuje morální podporu Lucemburkovi, jehož oslovuje jako svého nejmilejšího bratra.²⁰⁷ Vystává otázka, jak se autor k těmto listům dostal.

Králi opět psali i moravští a čeští pánové. Moravští pánové označují obvinění proti mistrovi za scestná. Pobouření jsou tím, že se obvinění vztahují na celé České království.

---

²⁰³ P. z Mladoňovic a Z. Fiala, Zpráva o mistru Janu Husovi, s. 91.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 175–183.

²⁰⁵ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*. s. 196–203.

²⁰⁶ P. z Mladoňovic a Z. Fiala, Zpráva o mistru Janu Husovi, s. 93–94.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 118–120.

Apelují na Zikmunda, aby nenechával očerňovat zemi svého bratra a dědičnou zemi po svém otci. Opět zmiňují nedodržení glejtu a nespravedlivé vsazení Husa do vězení. Čeští pánové také hovoří o křivých nařčeních a v podstatě reprodukují Husovy výpovědi, požadavky a prosby.²⁰⁸ Uvádějí, že svědkové proti němu svědčící jsou lháři a nepřátelé a že proti nim několika by přivedli mnoho lidí, kteří by Mistra Jana chválili jako svatého muže. Žádají jeho propuštění a upozorňují panovníka na to, že pokud se tak nestane, ztrácí jejich důvěru. Dále říkají, že pokud nedodrží glejt, jeho čest upadne. Tento slavný list byl stvrzen 250 pečetěmi.

Král byl také nespokojen s tím, co mu přišla říct šlechta o průběhu procesu, a vyslal na koncil knížata s poselstvím, aby Jana Husa vyslechli. Neměli ho okamžitě odsuzovat podle článků, které v jeho knihách našli jeho nepřátelé. Samotný Petr popisuje, že na druhé slyšení byl on a další pánové uvedeni spolu s panovníkem. Hus se však při slyšení ohradil, že přišel opravdu svobodně, a pokud by nechtěl, tak by ho ani Václav ani Zikmund nedonutili, protože ho má rádo mnoho mocných českých šlechticů, což podpořil svou výpovědí i Jan z Chlumu.

Petr zaznamenává i řeč krále k mistrovi, v níž vládce říká Husovi, že i on si stojí za včasným podáním průvodního listu. Snaží se přesvědčit Jana, že stojí na jeho straně. Předesílá, že mnozí nechtěli, aby mu dal veřejné slyšení na koncilu, ale on to udělal. *„Slyš, J. Huse! Někteří řekli, že jsem ti dal glejt teprve 14 dní po tvém zatčení, já pravím, že to není pravda, ježto chci dokázati s knížaty a jinými přemnohými, že jsem ti dal glejt ještě dřív, než jsi z Prahy vyšel. A též jsem nařídil tamtéž pp. Václavovi a Janovi, aby tě přivedli a zabezpečili, aby tě svobodně přišlého do Kostnice nepřekvačili, ale aby ti dali veřejné slyšení, abys mohl ze své víry odpovídati. To i učinili a dali ti zde veřejné slyšení pokojné i počestné. A já jim děkuji, ačkoli někteří říkají, že jsem nesměl vydávati glejtu kacíři nebo z kacírství podezřelému. A proto, jakož zde p. kardinál ti radí, tak i já ti radím, abys nic nedržel zatvrzele, ale v tom, co zde proti tobě bylo dokázáno a cos přiznal, dej se zcela na milost sv. koncilu a oni ti k vůli Nám a Naší cti a bratru Našemu a království Českému učiní nějakou milost — a podnikni za to nějaké pokání. Chceš-li však je zatvrzele držeti, tedy věru oni dobře vědí, co mají s tebou učiniti. Já jsem jim řekl, že nechci žádného kacíře brániti, ano, kdyby někdo v svém kacírství chtěl býti zatvrzelý, já sám bych chtěl zapáliti a spáliti ho. Ale radil bych ti, abys se zcela dal na milost koncilu a čím dřív, tím líp, abys se nezapletl do hlubších bludů.“*²⁰⁹ Snaží se dále přesvědčit Husa, aby se podvolil soudu koncilu, který bude jistě milosrdný. Naráží na to, co mu bylo koncilem dokázáno, že by bylo dobré ke cti nejen jeho, ale i Václava a celého českého království dobré, aby nebyl zatvrzelý. Svou řeč zakončil tím, že kacíře hájit nechce a nebude.

---

²⁰⁸ Tamtéž, s. 176.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 135.

Tady se král ukazuje v jeho nejlepším politickém světle – jeho projev působí klidně, jako by stál nestranně nad věcí, přičemž dává kazateli za pravdu ohledně glejtu, ale zároveň apeluje na jeho národní cítění, čímž se ho snaží přimět ke spolupráci s koncilem. Na to mu Jan Hus poděkoval za průvodní list a odpověděl, že nepřišel zatvrzele něco hájit. Bude-li poučen, tak pokorně opraví, kde zbloudil ze správné cesty.

Skvělý diplomat se bohužel občas stával v záchvatech vzteku někým jiným, než zrovna králem zosobňujícím klid a nadstranickost, díky níž při prvních zasedáních rozhodujícím způsobem ovlivňoval koncil. A tak impulzivní vladař měl při jednom z dalších slyšení říct, že není většího kacíře než Husa, a když ten obhajoval své tvrzení, že kdo žije ve smrtelném hříchu, nemůže být členem církve ani králem, opáčil: „*Jene Huse, nikdo nežije bez hříchu.*“²¹⁰ Zajímavé je, že to Jan Hus musel zopakovat, protože když to říkal poprvé, tak se král podle Petra bavil s falckrabětem rýnským a purkrabím norimberským. Jednoduše řečeno nedával pozor. Pozornost Husovi opět věnoval, až když preláti upozornili ty, kteří seděli u krále, aby ho upozornili, že to, co teď Hus říká, se týká i jeho.²¹¹ Z toho je patrné opovržení, jaké cítili k Janu Husovi v Kostnici. Tímto byl Pálečem a kardinálem Cambraiským obviněn, že po znevažování církve totéž činí i s královským stavem.

Po mnohých obviněních a obhajobách Jana Husa to vypadá, že byl dlouholetý uherský král unaven a stále více pobouřen či přímo naštván tím, jak dlouho a úpěnlivě se Jan Hus brání. Tato skutečnost prodlužovala jeho proces a odročovala pro Zikmunda důležitější jednání, například o papežském schizmatu. V jedné chvíli klade král až nelogické otázky o odpřisáhnutí bludných článků. O chvíli později dal nejspíš průchod svému temperamentu znovu, když pravil: „*Jene Huse! Hle, dvě cesty jsou ti položeny, buď abys odpřisáhl a odvolal bludy zde odsouzené a dal se na milost koncilu, a koncil ti v něčem učiní milost, nebo, chceš-li, abys hájil ony bludy, a koncil a doktoři mají svá práva, co mají s tebou učiniti.*“ Načež mu Hus opět podal kultivovanou odpověď, proč to nelze. Král tedy zopakoval svou odpověď o pouhých dvou možnostech pro českého kazatele, načež Jan Hus opět řekl, že se rád nechá od koncilu poučit. Toto ovšem žádný z koncilních teologů nedokázal tak, aby mu to Jan Hus nevyvrátil ve smyslu své pravdy. Na tomto místě autor popsal Zikmunda v kontrastu s Husem. Zatímco Hus se vždy vyjadřuje klidně a jeho argumenty jsou smysluplné, tak u Zikmundových promluv jsou časté například vykřičníky, jimiž asi chtěl Petr podtrhnout královu vznětlivost.

Mezi to nejhorší, co se ve vztahu k Čechám v budoucnosti Zikmundu Lucemburskému stalo, patří asi nejzajímavější a nejzásadnější tvrzení z Mladoňovicova díla. Ten píše: „*A po*

---

²¹⁰ Tamtéž, s. 151.

²¹¹ Tamtéž, s. 151.

odchodu jeho (Jana Husa) všichni, kteří tam byli na témž místě, preláti a kardinálové hodlali odejít a již vstali. Tu žoldnéři, kteří vzadu hlídali, 81 Týče se listu III., č. 29. – 63 – také odešli a naši se přiblížili k oknu. A p. J. z Chlumu a p. V. z Leštna a P. bakalář (Petr z Mladoňovic) byli ještě uvnitř, jichž — zdá se — král si nevšiml, ale myslel, že odešli tehdy, když byl mistr odváděn do žaláře. A král řekl: ‚Důstojní otcové! Již jste slyšeli, že by též z toho mnohého, co jest v jeho knihách a k čemu se přiznal a co proti němu bylo dostatečně dokázáno, stačilo k jeho odsouzení jediné z toho. A tedy, nebude-li chtíti oněch bludů odvolati, odpřísáhnouti a proti nim vykládati, tehdy ať jest spálen nebo s ním podle práv svých učíte, jak rozumíte. A vězte, že cokoli by vám slíbil, že chce odvolati nebo že by odvolal, nevěřte mu, ani já bych mu nevěřil, protože přijda do království a k těm svým příznivcům by více jiných bludů rozséval a stal by se blud poslední horší prvního. A proto překazte mu vůbec kázání, aby více nekázal a též, aby více nepřišel k svým příznivcům, aby již oněch bludů nerozséval. A ty články zde zatracené pošlete bratru mému do země české a bohužel do Polska a do jiných zemí, kdež již má skryté učedníky a příznivce mnohé; a kteříkoli by byli shledáni, že by je drželi, aby biskupové a preláti v těch zemích takové trestali, aby větve zároveň s kořenem se vytrhaly. A ať sbor píše králům a knížatům, aby tím spíše byli nakloněni svým prelátům, kteří v tomto sv. sboru pilně se vynasnažili, aby tato kacířstva byla vykořeněna. A také víte, že jest psáno, že ve dvou neb třech svědcích stojí každé slovo; zde však by dostačila stá část k jeho odsouzení. A proto učíte i konec s jinými jeho tajnými žáky a příznivci, protože já brzo odejdu — a zvláště s tím, s tím‘ opakuje tu slovíčko ‚s tím‘ ‚jenž je tu vězněn.‘ A oni řekli: ‚Jeronymem.‘ A on: ‚Ano, Jeronymem.‘ ‚S tím učiníme konec za den: to bude již lehčí, ježto tenhle jest učitel‘ — mínice m. Husa ‚a ten Jeronym žák jeho.‘ A král opět: ‚Zajisté, byl jsem ještě mlád, když tahle sekta vznikla a počala v Čechách a hle, jak velice vzrostla a se rozmnožila!‘ Potom jednotlivě se z řeč. refektáře vesele od sebe rozešli.²¹² Tedy že po odchodu Husa z posledního slyšení si král neuvědomil přítomnost Jana z Chlumu, Václava z Dubé a Leštna a samotného Petra, když pravil ke koncilu. Král v té řeči odsuzuje Jana Husa na smrt, i kdyby nakonec odvolal, protože se domnívá, že by své myšlenky po příjezdu domů opět, a ještě ve větší míře hlásal. Mají mu tedy vše zarazit. V této řeči vyjádřil i přání usmrtit Jeronýma Pražského.

Otázkou zůstává, zda to Zikmund řekl a jestli volil přesně tato slova. Je nemožné to dokázat, ale také vyvrátit. Autor byl navíc očitým svědkem koncilu. Na jednu stranu Petr z Mladoňovic mohl potřebovat nějaký čin, za nějž by mohl krále žalovat. Tato pasáž mohla být úplně vymyšlena či příkrášlena, aby panovníka více očernila. Opačným pólem hovořícím pro

---

²¹² P. z Mladoňovic a Z. Fiala, Zpráva o mistru Janu Husovi, s. 165.

pravdivost je znalost Zikmundovy výbušné povahy, která se u něj projevovala, když se události neubíraly směrem, jaký si přál. Z popisu autora sledujícího pouze proces svého učitele na nás tak může král působit jako velice nestálá osobnost, jež má problémy se vztekem.

V tomto kontextu si ovšem musíme uvědomit, že římský panovník řešil více závaznějších problémů (papežské schizma). Pozdější publikace tak považují jeho vystupování na tomto synodu za skvělé.²¹³

3.2. Vavřinec z Březové – Husitská kronika

3.2.1. Vavřinec z Březové

Muselo být těžké psát zaujatým, ba přímo účastníkům bojů o revolučních událostech nestranně. Nejznámější husitský kronikář Vavřinec z Březové se sice už v předmluvě ke své kronice zapřísahal, že chce při historické pravdivosti zaznamenat jen to, co sám viděl nebo slyšel, ale. Tento současník Jana Husa se narodil kolem roku 1370²¹⁴ a zemřel kolem roku 1437.²¹⁵ Data jeho narození a úmrtí ale nejsou přesně známa. Pravděpodobně byl narozen roku 1371 v Březové u Kutné Hory do rodu služebně nižší šlechty. Roku 1389 se stal bakalářem, o pět let později pak mistrem svobodných umění.²¹⁶ Začal studovat právo, to ovšem nedokončil, ale nemuselo ho to nějak mrzet. Užíval obročí několika far (nikdy ale nebyl vysvěcen na kněze), jež pronajímal, čímž získával finanční prostředky, díky nimž se mohl naplno věnovat své literární činnosti.²¹⁷ Od 90. let 14. století působil na dvoře krále Václava IV. O jeho úzkých vztazích s dvorem svědčí i fakt, že mu král v roce 1413 poskytl úrok z odúmrti po jednom ze svých milců Jírovi z Roztok. V této době se už hlásil k Husovu učení. Nadšení pro nápravu církve ho po smrti Václava IV. přivedlo do kanceláře Starého i Nového Města pražského. Měl také historiografické a zeměpisné zájmy, pro něž ho Jan Hus ve svém quodlibetu nazval českým Plutarchem.²¹⁸ Jeho smrt je zahalena tajemstvím stejně jako narození. Víme, že prokazatelně žil ještě 6. července 1437.

Vavřinec byl literárně činný už před vypuknutím husitských bouří. Tehdy začal psát kroniku světa, která však zůstala nedokončena. Kromě psaní také překládal a i v tomto oboru

---

²¹³ Více v: BAUM, Wilhelm a KAVKA, František, ed. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*. Překlad Danuše Martinová a Pavel Kocěk. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0543-7.

²¹⁴ Palacký [PALACKÝ, Dílo Františka Palackého. Svazek první. 1941, s. 239.] píše, že se narodil roku 1365, Bláhová [BLÁHOVÁ, *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 305.] udává jako možný rok narození 1371. K Vavřincovi z Březové více: BARTOŠ, František Michálek. *Z husitského a bratrského dějepisectví*. In: Sborník historický. Praha: Academia, 1954, (2), s. 83–97.

²¹⁵ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 45.

²¹⁶ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české*. 5., V. svazek 1402–1437, s. 65.

²¹⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce*. 1, *Doba vymknutá z kloubů*, s. 254.

²¹⁸ HUS, Jan a RYBA, Bohumil, ed. *Quodlibet: disputationis de quodlibet Pragae in Facultate Artium mense ianuario anni 1411 habitae enchiridion*. Pragae: Orbis, 1948. xxx, 233 stran., s. 69.

je považován za úspěšného. Největším překladatelským dílem je jistě Mandevillův cestopis. Tento spisovatel vladyckého původu vstoupil do dějin historiografie dvěma významnými knihami. Tou první je oslavná a vůči katolíkům ironicky laděná báseň či píseň o slavném vítězství husitského vojska u Domažlic roku 1431, k němuž podle legendy stačil zpěv písně Ktož jsú boží bojovníci.²¹⁹ Její latinský název zní *Carmen insignis Coronae Bohemiae*, česky *Báseň vznešené koruny české*.²²⁰ Zde poprvé nedostal svému předsevzetí, že bude nestranným historikem, když je výrazně prohusitský a odpůrce kalicha označí za zbabělce. Postup revoluce však dohnal Vavřince k jeho životnímu, dodnes velmi uznávanému latinsky psanému dílu s příznačným názvem *Husitská kronika*. Kniha se původně jmenovala jen *Chronicum*. Toto dílo prostupuje také jeho životem, protože je v něm patrný i jeho myšlenkový vývoj. Od prvotního nadšení se přesunulo k pozdější skepsi, když radikálové posunuli revoluci moc daleko, než aby ji mohl Vavřinec, tedy zámožný občan a člen univerzitní obce, pochopit.

3.2.2. Husitská kronika

Tento velmi obsáhlý politický a faktografický spis je nejdůležitějším pramenem pro poznání rané fáze husitství. Nedokončená práce líčí historické události mezi roky 1414–1422, přičemž klade největší důraz na období 1419–1421. Práce udivuje množstvím faktů, spolehlivostí a otevřeným, místy až nestranným pohledem, jenž se však mění v subjektivní, pokud jde o politiku.²²¹ Vavřinec psal často o událostech, které sám zažil a aktivně se jich zúčastnil. Autor, mistr artistické fakulty pražské univerzity, se totiž v této knize ocitá v jakémsi středu soudobé politiky, protože se hlásil k umírněným pražským měšťanům.

Táborům vyhradil hned několik kapitol, v nichž chtěl pro budoucí generace osvětlit jejich původ i chování. Vykládá tak kromě původu názvu vztah k artikulům²²², články a pravidla, jimiž se řídili. Vysvětluje také důvod zničení mnoha klášterů na základě Kristova „rozkazu“ o šíření víry po světě.²²³ Následně mluví o podobnostech táborů s chilianisty²²⁴ nebo valdenskými.²²⁵ Nejvíce tábory kritizuje za to, že bojem obrátili podle něj do té doby ušlechtilou a prosperující českou zemi v nechutné bojiště, na němž bojují Češi proti Čechům, což Vavřince trápí nejvíce. Po každém popisu bitvy následuje výčet padlých šlechticů z Českého království, nad jejichž smrtí autor hořekuje, přičemž vyznání nehraje roli, takto

²¹⁹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 243.

²²⁰ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 45.

²²¹ Tamtéž, s. 45–46.

²²² Více o formování a konečném znění husitského programu například v: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 94–113.

²²³ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 119.

²²⁴ Více o vztahu chilianismu a husitství v: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 123–134.

²²⁵ Se skupinou založenou Petrem Valdem měli společnou mimo jiné myšlenku neexistence očistce.

například po bitvě u Vyšehradu: „*Který Čech, leda nerozumné myslí, mohl se dívati na tak vybrané a silné bojovnický a mladé, kadeřavé a sličné bez těžkého nářku srdce.*“²²⁶ I chování táborů mohlo být podle některých historiků jedním z důvodů k sepsání kroniky. Vavřinec z Březové je důležitým svědkem nejen vzniku jejich programu a jejich chování obecně, ale i z hlediska pohledu soudobé společnosti na ně.²²⁷ Nepíše o nich jen negativně a osobní vztahy také nemusely být špatné, když jim složil slavnostní řeč na oslavu po spišské výpravě.²²⁸

I přes odpor k radikálům Vavřinec obdivuje Jana Žižku (v posledních kapitolách ho dokonce oslovuje způsobem tábořským jako „*bratra Žižku*“²²⁹), k němuž má korektní úctu a nikde se ho negativně nedotýká. Při společných triumfech husitských svazů jeho zášť vůči Táboru zaniká. Proti zjevnému nepříteli husitské pravdy králi Zikmundovi Lucemburskému se vymezuje kvůli jeho politické nebezpečnosti o přijímání podobojí.²³⁰

Paradoxem je, že se Zikmund s Vavřincem z Březové na konci svých životů prokazatelně setkali. I když šlo pouze o formální záležitost, kdy Vavřinec musel potvrdit, že za revoluce přeložil z latiny do češtiny privilegia Nového Města pražského, tak setkání již těžce nemocného krále s vrstevníkem a zároveň velkým kritikem jeho politiky muselo být vzhledem ke knize, o níž Zikmund věděl, docela zvláštní. Je také možné, že v té době oba toto setkání pojali skutečně jen jako formální záležitost.²³¹

Velice výrazně v knize kritizuje a očerňuje Němce, když například píše, že po obsazení Hradu husity „*jejich (Němců) pak ženy, každodenně sedíce před Hradem, oplakávaly více zlato, stříbro, peníze, klenoty a ostatní majetek, jim na Hradě zavřený než vlastní hříchy*“.²³² Počet Němců v Praze tehdy odhadl na 400.²³³

Poslední tendencí, jíž se pisatel držel, jsou čtyři pražské artikuly, jejichž plnění také považuje za naprosto zásadní. Artikuly jsou v díle doslovně napsány.²³⁴ Toto znění slavného husitského programu má v originále královeckého archivu, se kterým se skoro úplně shoduje, datum 3. července 1420.²³⁵

---

²²⁶ Tamtéž, s. 166.

²²⁷ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 47.

²²⁸ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 581.

²²⁹ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 264.

²³⁰ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 46.

²³¹ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice. 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1. Praha: Paseka, 2003. 456 s., [24] s. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 7. ISBN 80-7185-590-1, s. 40.*

²³² VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 52.

²³³ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 242.

²³⁴ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 92–98.

²³⁵ srovnání u F. M. Bartoše, Manifesty, s. 261. Vavřinec z Březové zde použil nejspíše znění ze 7. července 1421, poslaného markraběti míšeňskému (u J. Cochlaea, *Historia Hussitarum* I 549, s. 198–201.).

Kronika začíná rokem 1414, kdy z iniciativy Jakoubka ze Stříbra začali někteří kněží podávat svým ovečkám podobojí (podle Vratislavského rukopisu kroniky byl původcem myšlenky přijímání z kalicha Petr z Drážd'an, který měl při svém exilu v Praze ovlivnit mnohé včetně Jakoubka).²³⁶ Mezi prvními svatostánky kalicha zmiňuje i Betlémskou kapli.²³⁷ Na to navazuje popis konce M. Jana Husa, v němž se opírá o již napsanou zprávu Petra z Mladoňovic. Vavřinec však na rozdíl od svého mladšího kolegy, který byl opatrnější, otevřeně žaluje koncilium a obvinění označuje za lživé a teology kritizuje za jednoduchou ovlivnitelnost. Vychvaluje Husa za charakternost a neústupnost v názoru. Jeho alegorie působí až romanticky, když ztotožnil zatmění Slunce s temnem v srdcích prelátů posílajících Jana Husa na smrt. Věnuje se také hlavnímu problému, kvůli němuž byl koncil do Kostnice svolán, tedy papežským schizmatem. Za velmi hodnotný považují soupis všech účastníků koncilu. V první části rovněž vypráví o druhém kostnickém upáleném, Jeronýmu Pražském. Vyskytuje se zde také mnoho citátů z bible.²³⁸

Dílo je velice podrobné, a to hlavně ve výše zmíněném období 1419–1421. Vavřinec popisuje i smrt svého prvního chlebedárce krále Václava IV. Zmiňovány jsou samozřejmě významné bitvy těchto let na Vítkově a Vyšehradě I když jsou počty vojáků nejspíše kvůli čtivosti nadsazené, Zikmund měl mít před bitvou na Vítkově kolem Prahy až 150 000 ozbrojenců.²³⁹ U Žatce měla jeho armáda čítat dokonce 200 000 křížáků.²⁴⁰ Na druhou stranu samotné popisy bojů jsou velmi střízlivé. Uvedené počty je těžké soudit, neboť Vavřinec z Březové byl očitým svědkem, zatímco historikové je pouze odhadují. Navíc pod Vyšehradem přisuzuje králi uvěřitelných 20 000 mužů.

Dále píše o poutích na hory²⁴¹ nebo o první pražské defenestraci. V knize je přítomna i řada odboček od hlavního vyprávění. Můžeme zde číst velmi zajímavé příběhy, například o krutém osudu německého vojáka upáleného pražany u Mostu v roce 1421. Dále se v těchto částech zaměřuje na „husitské mučedníky“, v nichž vidí paralelu nejen s prvními křesťany, ale dokonce i s postavami z bible. Zajímavé je, že se mezi hrdiny objevuje i žena, jejíž příběh odkazuje na Judu Makabejského ze Starého zákona. Na věrohodnosti vyprávěním dodávají výstupy dalších historických postav Václava Korandy nebo Jana Želivského, jehož převrat by

---

²³⁶ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 361., více o spojitostech mistrů z Drážd'an a husitů v: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 58–61.

²³⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 275.

²³⁸ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 10.

²³⁹ Tamtéž, s. 82.

²⁴⁰ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 440.

²⁴¹ Více o poutích také v: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 120–123.

v barvitém podání Vavřince z Březové mohl přejít do učebnice mocenských převratů.²⁴² Celým dílem prostupuje Vavřincovo absolutní přesvědčení a víra v husitskou pravdu.

Práce však zůstala torzem a končí popisem válečných událostí z 22. prosince 1421 slovy: „*A když nastalo ráno.*“²⁴³ Na přelomu 15. a 16. století byla původně latinská kronika neznámým autorem z řad Jednoty bratrské přeložena do češtiny. Je protkána nejen národní hrdostí, když se české země stávají centrem evropského dění, ale také vyznačuje radost nad husitskými úspěchy. Dodnes se vedou spory, proč nebyla dokončena. Její rozbor přináší různé nové poznatky. Především varuje před vyvozováním závěrů na základě zmínek i mlčení v textu. Absence událostí může, ale nemusí něco znamenat. Některé informace se nemusely hodit do povahy spisu, který měl v první řadě literární charakter. V neposlední řadě musíme mít na paměti, že autor nemusel o mnoha událostech vědět, protože 15. století nebylo dobou informační exploze, jakou prožíváme dnes.²⁴⁴

Záhadný konec práce dodnes historikům plete hlavu. Neví se, zda zasáhla smrt, nemoc nebo jiná okolnost. I když jsou patrné dvě redakce, není známo, kdy přesně Vavřinec svou práci psal a jestli vůbec druhá redakce spolu s vloženým protitáborským pojednáním o událostech z léta 1420 je jeho dílem. Muselo to být nejspíše někdy ve druhé polovině 20. či 30. letch 15. století.²⁴⁵ Přesto je to důležitá kronika i z toho důvodu, že z ní vyšlo mnoho historiků a beletristů dob následujících. Byla důležitá pro dílo Václava Hájka z Libočan a za důležitý pramen ji označil i František Palacký.

3.2.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Vavřince z Březové

První zmínka o Zikmundu Lucemburském přichází samozřejmě v pasáži o svolání kostnického koncilu, který se uskutečnil na Zikmundův popud. Jen o pár stran dál přichází první, dalo by se říct, knižní kolize či střetnutí mezi autorem a králem skrze slavný glejt pro Jana Husa.

Zde také poprvé napsal myšlenku, kterou dodnes přijímá většina české společnosti, ačkoli s ní historici polemizují. Tedy že Lucemburk byl od začátku proti Husovi, protože ho mohl ze zajetí koncilem osvobodit, ale neudělal to.²⁴⁶ Zde se shoduje se svým známým, Petrem z Mladoňovic. Poté je král zmiňován u vydání Jana XXIII. a Jeronýma Pražského koncilu.

---

²⁴² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 91, více o Želivského diktatuře tamtéž, s. 91–111.

²⁴³ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 277.

²⁴⁴ ČORNEJ, Petr. *Světla a stíny husitství: (události – osobnosti – texty – tradice): výbor z úvah a studií*. Vydání druhé, pozmeněné, v nakladatelství Karolinum první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. 693 stran. ISBN 978-80-246-4613-8, s. 107.

²⁴⁵ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*. 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1. Praha: Paseka, 2003, s. 39.

²⁴⁶ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 13.

Jeroným podle Vavřince prožil rok před upálením v ještě tvrdších podmínkách než jeho učitel Hus.

Nenávist vůči Zikmundovi, jehož kromě jiného vinil za smrt Husovu, vyjádřil Vavřinec při jmenování všech viníků mistrova skonu, v němž dlouholetého uherského krále označil vlastně za režiséra odsouzení betlémského kazatele. „*Potom v sobotu v oktávu apoštolů Petra a Pavla, totiž šestý den měsíce července, byl mistr Jan Hus, hotový bakalář svatého bohosloví, muž životem a mravy proslulý a věrný kazatel evangelia Kristova, na falešnou výpověď svědků a mistra Štěpána Pálče, doktora teologie, Michale de Causis, faráře u svatého Vojtěcha z Nového Města pražského, na ustavičné podněcování ze strany českého kněžstva a na návod uherského krále Zikmunda – aniž mu bylo uděleno náležité slyšení na očištění své neviný – kostnickým koncilem odsouzen k smrti a nespravedlivě uznán vinným.*“²⁴⁷ Následuje popis poprav, převzatý také od výše zmíněného Petra z Mladoňovic.

Přijetí za českého krále, o něž se Zikmund snažil skoro celý život, nemělo být problematické. I Vavřinec píše, že se pražané roku 1420 přijeli do Brna Zikmundovi poddat. Bylo splněno jeho nařízení odstranit zátarasy z Prahy. Znepokojení vyvolává až velká personální obměna úředníků království, když Zikmund odvolal husitské úředníky „*a dosadil na jejich místa protivníky pravdy a rouhače*“.²⁴⁸

Zvláštní mi přijde, že o Lucemburkově zákazu přijímání z kalicha, kterým 10. února 1420 vstoupil s husity do oficiální války, píše Vavřinec jen velmi stroze v krátkém odstavci. „*Potom v týchž dnech napsal uherský král Zikmund list do Českého království a v něm rozkázal všem pánům a zvláště královským úředníkům, aby viklefovce a husity i ty, kdož přijímali z kalicha, všemi způsoby potlačovali, pronásledovali a co možná vypleňovali.*“²⁴⁹ Tímto nařízením Lucemburk nejspíš chtěl vyburcovat katolíky k boji proti kacírům, povzbudil jím však spíše husity. Jan Žižka o pár dní dříve oslavil u Plzně první menší vítězství v boji proti Bohuslavovi ze Švamberka, který plnil rozkazy královny Žofie.

Zmíněno je také upálení Jana Krásy (či Jana z Prahy) ve Vratislavi, protože nesouhlasil s usneseními koncilu z Kostnice, a to včetně smrti Husa a Jeronýma. Ačkoli těchto exekucí se jistě nedělo málo, Vavřinec nevynechal žádnou možnost k očernění nepřítele pravdy Zikmunda. „*Potom téhož roku dne 15. měsíce března byl ve městě Vratislavi se souhlasem uherského krále Zikmunda, který tam tehdy meškal, Jan z Prahy řečený Krása, velký milovník pravdy odsouzen k přeukrutné smrti bezbožně, nespravedlivě a nešlechetně proto, že nechtěl držeti, věřiti,*

---

²⁴⁷ Tamtéž, s. 19–20.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 44.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 46.

*potvrzovati, dokazovati a schvalovati nižepsané články. Předně, že koncil kostnický byl řádně v Duchu svatém shromážděn.*²⁵⁰ Kromě vyjmenování všech záporných vlastností si můžeme všimnout, že Vavřinec tituluje Zikmunda vždy jako uherského krále. K tomu je několik důvodů. Prvním je, že Zikmund v té době ještě nebyl českým králem. Druhým důvodem může být zdůraznění jeho oddělenosti od českých zemí, ačkoli sám píše o záměru pražanů se králi v Brně poddat.

Celým dílem prostupuje Vavřincova absolutní víra v husitskou pravdu. Občas je patrné, že psal kroniku o začátcích revoluce zpětně ve 30. letech, kdy se schylovalo ke kompromisům. V těchto případech ustupuje až k jednotlivci a jeho vztahu k Bohu, který podle něj držel nad husity ochranou ruku v jejich boji, což jim dodávalo víru, že konají správně. Takto se pozastavuje například nad situací pražských katolíků a Němců krátce před bitvou na Vítkově, když referuje, jak se tyto dvě skupiny obyvatel upřímně těšily na vyhlazení kališníků a jak přísahaly Zikmundovi. Toto provinění vůči křesťanským zásadám se jim vymstilo, protože: *„Ale všemohoucí bůh, který nikdy neopouští ty, kdož doufají v něho a upřímně zachovávají jeho přesvatý zákon (husité) podivuhodným způsobem obrátil harfu jejich radosti v kvílení a nařikání.*²⁵¹ V podstatě říká, že Bůh pomůže tomu, kdo v něj upřímně věří. V tom případě nezáleží, zda přijímá podjednou, nebo podobojí. Ovšem tím, že Žižkovo vojsko nadcházející bitvu zvládlo, nejspíš poukazuje na správnost husitské pravdy proti Zikmundově katolické pravdě.

Zikmund podle Vavřince z Březové spojil svým pyšným chováním pražany, které urazil, s ostatními obcemi kališníků. Pražané následně povolali na pomoc tábority. Setkání poselstva z hlavního města s Lucemburkem v Kutné Hoře po obratu Čeňka z Vartemberka a bojích pustošících Prahu popisuje takto: *„Když tedy pražští vyslanci, pokleknuvše před králem, ho od Pražské obce pozdravili a poprosili, aby jim ráčil povoliti přijímání z kalicha, a aby ráčil být jejich milostivým pánem, a žádali, aby přijel do Prahy, on povznesen pýchou jako druhý Lucifer, dal Pražanům, kteří se mu příliš pokořili, tento rozkaz, aby hned všechny řetězy z ulic dovezli spolu s oděním, houfnicemi a ostatními obrannými zbraněmi ze Starého Města na Pražský hrad a z Nového Města na hrad Vyšehradský, a prohlásil, že teprve tehdy přijede do Prahy a dá jim, jak říkal, nějakou milost.*²⁵² Autor zde popisuje královo namyšlené vystupování, jímž odbyl poselstvo s příkazy, ať nejprve okamžitě odevzdají zbraně, a on poté bude něco řešit. Dokresluje to jeho démonizace, když je ztotožněn s vládcem pekel Luciferem.

---

²⁵⁰ Tamtéž, s. 47.

²⁵¹ Tamtéž, s. 50.

²⁵² Tamtéž, s. 61.

Tento tendenční popis se pražskému mistru samozřejmě hodil. V podstatě nemáme důvod tomuto průběhu nevěřit, protože se nacházíme dva měsíce před bitvou na Vítkově. Zikmund se tedy s husity ještě nestřetl v boji napřímo, přičemž znal jen jejich postavení a zbraně. Proto mohl být i muž s jinak rozvážnou povahou velmi sebevědomý, jelikož možnost, že by jeho profesionální armáda mohla prohrát, se jevila jako velmi nepravděpodobná.

Autor skutečně neopomenul žádný špatný skutek Zikmunda, o němž mohl napsat. Kališníky, kteří zaplatili životem, povznášel do blahoslavené pozice. „*Potom dne 30. května bylo ve městě Litoměřicích sedmnáct měšťanů, kteří byli pro přijímání z kalicha těžce věznění ve věži plné výkalů, na rozkaz uherského krále Zikmunda utopeno v Labi pod městem tekoucím a dosáhli v dobré naději koruny mučednické.*“²⁵³ Události z jiného města na severu Čech Loun ani nepopisuje, protože o tom, co tam Zikmundovi vojáci napáchali „*je ohavné a nemístné psáti*“.²⁵⁴

Po popisu bitvy na Vítkově dává autor Lucemburkovi výjimečně nějaký kredit. „*Potom Němci a cizinci vidouce, že byli tak potupně poraženi od selského lidu, dávali vinu Čechům, kteří byli s nimi, tvrdíce, že byli od nich hanebně zrazeni. A kdyby nebyl zakročil král, byli by se téhož dne sami navzájem pobili.*“²⁵⁵ V této chvíli nejspíše pražský mistr ocenil Zikmunda, protože se v jeho očích postavil za české pány, kteří byli obviňováni cizinci, že mohou za porážku v bitvě. Jiný pohled na osobu, jinak vždy očernovanou, je patrný už ze slova král, protože není použito jako v mnoha předchozích případech s přívlastkem uherský.

Při popisu rychlé korunovace si však Vavřinec již nebere opět žádné servítky. „*Potom 28. dne července, to jest v neděli po sv. Jakubu, byl o dvanácté hodině král Zikmund na Pražském hradě za přítomnosti jen neplného počtu pánů i pražských konšelů korunován na českého krále a pasoval tam mnoho nových rytířů, kteří předtím neukázali naprosto žádný rytířský čin pro obecné dobré. A tak byli od lidu nazváni rytíři nepravými, nýbrž malovanými. Rovněž dne neblahé korunovace a dne následujícího král Zikmund pobrav klenoty ze zlata a stříbra, kázal je rozbít a vyplatil žold. Čí tedy hřích je těžší? Těch, kteří ničili dřevěné obrazy, nebo těch, kteří ničili stříbrné?*“²⁵⁶ Celý obřad považuje za špatnost, protože měl rychlý průběh, přičemž Zikmund nedodržel mnohé tradice, a navíc nebyl přijat husity, kteří se samozřejmě ceremoniálu neúčastnili.

---

²⁵³ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 70.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 70.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 90.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 101.

Během popisu o dokazování pravd tábořských došel až do bodu, kdy tábory a Zikmunda v podstatě ztotožnil. Obě strany viní za velké množství zpusťosených měst či obcí, v nichž zemřela spousta nevinných lidí. Skoro by se dalo říct, že v této části kroniky jsou nejradikálnější husité horší než král. „*Ó měst, městeček, vsí a hradů spolu s obyvateli zničily plameny ohně! Také král Zikmund, zjevný pronásledovatel pravdy, na jedné straně a táboři velmi krutě na druhé straně zapalující ohně, výtečnou a úrodnou zemi českou takřka obrátili vniveč, nelidsky spalující nejen kostely a kláštery, nýbrž i lidi jak světské, tak i duchovní.*“²⁵⁷ Zde máme možnost se pokusit proniknout do uvažování samotného autora. Vavřinec z Březové, jehož bychom mohli považovat za dobového intelektuála, nedokázal pochopit způsob víry lidu duchovně vedeného Mikulášem Biskupcem, jenž ctil Bibli jako jediný možný pramen ke konání obřadů. S tímto by se snad i smířil, ovšem obrazně krouťí hlavou například nad utopením nikopolského biskupa mnicha Heřmana na hradě Příběnici, jenž na Lipnici vysvětil skoro všechny tábořské kněze.

Při obléhání Vyšehradu nechal Zikmund naložit v Litoměřicích potraviny na loď, aby je po řece přivezl posádce, jež bránila pevnost. Po přesunutí do Berouna se o tom však pražané dozvěděli, a řeku uzavřeli. Opevnili také ostrov pod Vyšehradem, jenž dostal na starost Mikuláš z Husi.

Mezi pobytem panovníka v Berouně a jeho tažením na Prahu se uskutečnilo jednání mezi pražany a králem. Zprávy o něm se však rozcházejí. Podle Vavřince z Březové se hradecká šlechta nabídla jako prostředník obnovy kontaktů přerušených od července. Kontaktovali krále, aby povolil svobodné slyšení o artikulích. Ten údajně souhlasil s podmínkou zastavení obléhání Vyšehradu, což však pražané odmítli. Vypravili ovšem posla za králem do Berouna s návrhem, aby povolil slyšení a oni poté vydají hradecké šlechtě (zprostředkovateli) Vyšehrad. Když pražští mistři přesvědčí protivníky o své pravdě, má král husitům vyjít vstříc, ukončit pronásledování a Vyšehrad mu bude navrácen. V opačném případě pražané odstoupí od artikulů. Podle husitského kronikáře dal král průchod svému temperamentu: „*Naplňen vztekem vybuchl v nadávky Hradeckým a posla mnohonásobně pohaněl, a kdyby byli nezakročili dvořané při tom stojící byl by mu snad sťal hlavu. I pravil: Naseruť jim dříve do rypáků, než abych ustoupil z Vyšehradu, ať mně ti selští chlapi postoupí město Hradec, kterého se zmocnili podvodem. A tak posel, jak vyšel, tak se s prázdnou do Prahy vrátil.*“²⁵⁸ Tento popis však nelze brát jako stoprocentně spolehlivý. Vavřincova kronika (ač byl v mnoha případech očitým svědkem) je velmi tendenční, a tak se tomuto pisateli hodilo, aby husité přišli s usmiřovacím

---

²⁵⁷ Tamtéž, s. 142.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 156.

návrhem, který byl ovšem zašlapán neústupností krále. Dnes se však nabízí otázka, zda tomu nebylo naopak a pražský kronikář pro zlepšení obrazu husitů jen neotočil strany. Zikmund totiž v listu Oldřichovi z Rožmberka z roku 1425, kde uvádí, že pražané stále stojí o slyšení, píše: „*Slyšenie dianie, to nás neslušie nežli na papeže. Než chtěli přátelské slyšenie, o takové jakož jsme jim pod Vyšehradem podávali.*“ Dále píše o tom, jak si slyšení představuje: „*A mistrři s obú stranú ať s sobú mluvie a přátelsky každý svú při povie a my, neb ktož tu bude, budem přátelští smluvce. Pakli chtí slyšenie, jakož oni žádají, o to chcem rádi ku papeži poslati.*“²⁵⁹ Tímto Zikmund nabízí vlastně svobodnou výměnu názorů, což je ve vztahu ke koncilem odsouzeným kacírům neuvěřitelný ústupek. Ovšem nebyla šance, aby to prošlo, protože husitští povstalci měli své biblické argumenty a obrovskou víru ve vítězství. Nestáli tedy o takovéto slyšení v době, kdy faktická moc byla na jejich straně.

Následovala bitva u Vyšehradu, která se odehrála 1. listopadu 1420. „*A když šlechtici z králova vojska viděli, že Vyšehradští nezamýšlejí podporovat krále a že se Pražané opevnili velmi silnými příkopy, radili králi, aby upustil od útoku na Pražany, chce-li se uvarovati těžké ztráty svého vojska. A on pravil jim: ‚Chraň Bůh, neboť dnes naprosto musím bojovat s těmi sedláky.‘ Pan Jindřich z Plumova ho vlídně oslovil a řekl: ‚Vězte, pane králi, že dnes utrpíte velkou škodu a s hanbou odejdete. Já totiž,‘ pravil, ‚se velmi bojím sedláckých cepů.‘ A král mu řekl: ‚Vím, že vy Moravci jste bázlivi a mně ne věrní.‘ A onen, totiž řečený pan Jindřich, s ostatními moravskými pány hned sesedavše z koní, pravili: ‚Hle, již jsme hotovi jíti kam rozkazuješ, a budeme tam, kde ty, králi, nebudeš.‘ A hned jim král ukázal místo nejnebezpečnější nade všechna, aby nastoupili na nižší straně, totiž při mokřinách na rybníčcích, a mužně na Pražany zaútočili; Uhrům však rozkázal, aby sestoupili z vyšší strany po silnici a na oné straně napadli pražské vojsko. A když takto sešikování mužně učinili útok z obou stran na Pražany v příkopech, ti nejprve postrašení se obrátili na útěk a hustě se shlukli okolo kostela svatého Pankráce; když to spatřil pan Krušina, zavolal silným hlasem a pravil: ‚Ó milí bratři, vraťte se zase a buďte dnes statečnými rytíři v boji Kristově, protože se vede ne náš boj, nýbrž Boží; uvidíte totiž, že Pán Bůh vydá všechny nepřátele naše a Boží v ruce naše.‘ Ještě dobře neskončil řeč, když druhý zvolal: ‚Běží, nepřátelé, běží.‘ Uslyševše to všichni úprkem běželi, zahnali nepřátele od příkopů a obrátili je na útěk; a je Pražané se svými šlechtici stíhající, některé v mokřinách, některé v rybníčcích a velmi mnohé na vinicích a polích sem tam utíkající přeukrutně pobíjeli k smrti, sedláci s cepy, nikoho nezajímající, ačkoli slibovali stejně dáti se do zajetí, jako zachovávati zákon Boží až do smrti.*“²⁶⁰ Do bitvy se tedy přes

²⁵⁹ KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*, s. 79–81.

²⁶⁰ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 165.

znamení krále nezapojila katolická vyšehradská posádka, která dodržela smlouvu s Krušinou z 28. října, jež je zavazovala vydat Vyšehrad, pokud král nepřijde do 15 hodin. Dohoda, o níž Lucemburk nevěděl, ho možná stála vítězství. Vavřinec z Březové píše, že úmluvu chtěli porušit Němci, ale hejtmani z Vyšehradu jim v tom zabránili. Čelní útok královské armády, jemuž snad předcházel Vavřincem líčený rozhovor Zikmunda s moravským hejtmanem Jindřichem z Plumlova, po němž král označil Moravany za zbabělce, byl odražen a Zikmundovo vojsko se dalo na útěk. Znovu je líčena výbušná povaha panovníka, na jehož invektivní poznámce chtěl autor ukázat záludnost charakteru. Ta je dokreslena následovně: „Potom král, který, jak bylo řečeno, v době boje stál na vrcholku kopce a viděl žalostnou záhubu svých, zachvácen strachem dal se se svými na útěk a s pláčem odejel. Ale chtěje zakryti smrt mnohých svých lidí, říkal, že padlo více mužů z Pražanů, než z jeho vojska. Proto onoho dne i druhého sám i jeho královna si vložili na hlavy zelené věnce, předstírajíce radost nad zabitím nepřátel, kterou v srdci neměli.“²⁶¹ V této době se králové ještě běžně zapojovali do boje osobně, proto nejspíše kronikář považoval za nutné zmínit, že Zikmund ho pouze sledoval. Z čehož vychází i zachvácení strachem z husitů spojené s útekem i pláčem. Ve středověku hrála velkou roli čest, ačkoli v době Zikmundovy vlády již intriky dělal každý politik ve velkém, tak schopnost uznat porážku měla být stále součástí kodexu vysokého šlechtice. To je důvod lehkého Vavřincova pobouření, když se král přes porážku tvářil, jako by vyhrál. Pár dní nato byl pražanům vydán Vyšehrad, zatímco Lucemburk plenil obce na Poděbradsku, následkem čehož přešel na stranu husitů Hynek z Poděbrad. Zaznamenání dalšího králova neúspěchu u Tachova se nese v podobném duchu.

Zikmund Lucemburský se stal hlavním jablkem sváru na jednáních Čáslavského sněmu konaného 3.–7. června 1421.²⁶² Toto zemské shromáždění totiž zahrnovalo i Moravany, kteří měli k husitům nevyhraněný vztah, jelikož jejich myšlenky nepůsobily na Moravě tak silně jako v Čechách. Sněm jednomyslně přijal prosazování a hájení čtyř artikul pražských: „Ale o pátém článku, který byl tehda předložen, totiž aby neměli uherského krále Zikmunda za krále českého a nepoddali se mu, byla nějaká neshoda. A tak nejprve nechtěli moravští páni i rytíři dáti souhlas k tomuto článku, nýbrž žádali lhůtu, aby se jako poctiví muži postarali o svou čest tím, že vezmou od krále Zikmunda odpuštění, což jim bylo dovoleno.“²⁶³ Vavřinec z Březové nejspíše na tento sněm osobně nezavítal, protože by jinak s velkou pravděpodobností věděl,

---

²⁶¹ Tamtéž, s. 166.

²⁶² Více o Čáslavském sněmu například v: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 99.

²⁶³ VAVŘINEC. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*, s. 226.

jaká to byla neshoda. Zikmund poslal na tento sněm své důvěrníky s listem, v němž prosil zasedající o smírlivé urovnání sporu. Dále psal, že je otevřen dalšímu jednání o artikulech. Odmítnutí bylo zdůvodněno tím, že Zikmund je tupitel pravd a vrah cti i osob království. Spolu s volbou 20 mužů k vedení království má toto usnesení celkem šest článků, které vydal paradoxně Oldřich z Rožmberka.²⁶⁴ Po králových poslech tlumočících jeho návrhy vystoupil sněm se 14 důvody, proč nechťejí Zikmunda za krále a veličenstvu je odeslal. Zahrnovaly to, že je vrahem Husa, dopustil odsouzení Čechů jako kacířů na koncilu nebo že bez souhlasu šlechty odvezl české insignie ze země.²⁶⁵ Hlavním výsledkem sněmu byla volba dvacetičlenné prozatímní vlády, jež se však kvůli následnému Želivského převratu v Praze nikdy nesešla.

Kronika obsahuje i královu odpověď na výše zmíněných 14 článků. Zvolil mírný přátelský tón, jenž evokuje nadhled nad touto složitou situací, ačkoli uvnitř impulzivního krále to muselo vřít, jelikož musel v té chvíli řešit mnoho věcí na více frontách současně, přičemž nikde nesbíral velké úspěchy. Vlastní obhajobu započal pro sebe asi největšími nepravdami, jejichž vyvrácením doufal ve sblížení s českou husitskou šlechtou: *„Jakož nám vinu dáváte v mnohých kusiech, a zvláště o upalenie Mistra Jana Husi a Jeronyma, také dotýkajice kacieřství, haněnie, otsuzovanie země České, tiem my vinni nejsme, neb jest to námi nešlo, aniž ještě jde, což by bylo k hanbě koruny našie České, neb svědomo jest, že sme my přede vším sborem constanským za bratra našeho dobré paměti věrně a statečně otmľovali, a proto sme měli protivienstvie a hanenie tu v Constanci veliké.“*²⁶⁶ V tomto vyjádření se snaží obhájit ze smrti Jana Husa a Jeronýma Pražského, přičemž je pravdou, že jeho podíl na jejich smrti nebyl zdaleka tak zásadní, jak popisuje Petr z Mladoňovic, jehož tvrzení převzal Vavřínek z Březové i celá husitská společnost. Poté již méně pravdivě hovoří o tom, že se bil za svého bratra a české země, přičemž z jiných zdrojů víme, že Václava od jeho sesazení z říšského trůnu v roce 1400 používal v podstatě jako loutku. Pokud jde o země Koruny české, tak ty hodlal podle svých slov z koncilu srovnat do latě. O boji za naše dnešní území nemůžeme mluvit. Podobně reaguje i na ostatní články, když hovoří například o odvezení insignií kvůli jejich záchraně před odcizením, ačkoli to byl Zikmund, kdo je fakticky ukradl ze země, v níž svrchovaně nepanoval. Celá odpověď končí výhružkou další války: *„Pakli že byšte toho (poddání se Zikmundovi a katolické církvi) neučinili, tehdy potom, ačbychom rádi, nebudem moci tomu co učiniti, než na to přijde, že ta země dokonce musí zahynúti.“*²⁶⁷

---

²⁶⁴ Tamtéž, s. 226–230.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 231–236.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 237.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 238.

Po této zmínce se Vavřinec věnuje vnitřním, spíše teologickým otázkám. Ke králi se vrací před bitvou u Žatce, která skončila 2. října 1421. Druhá křížová výprava proti Čechům byla svolána již 23. srpna, přičemž plán předpokládal vpád říšského vojska ze severu a současně nápor Zikmunda z východu s uherským vojskem. Závěr tažení Husitská kronika popisuje takto: *Ale dříve než král Zikmund pospíšil k jejich vojsku z Uher, kde tehdy byl, stoupal křik a kvílení žen, panen a vdov k uším Pána Ježíše a hněv Boží a spravedlivá pomsta stihla všechno nepřátelské vojsko. Neboť podivným způsobem obrátil všemohoucí Bůh na útěk tak nelidský lid, aniž ho kdo napadl. Neboť dne druhého října se řízením Boží prozřetelnosti vojsku na mnohých místech vzňaly stany; ukázalo se totiž cosi jako modrý sloup nad stany, přenášející se z jednoho stanu na druhý, a kde ten sloup stál, tam oheň pohlcoval stany. A všichni, nechavše své věci, útekem stěží mohli zachrániti život. A když ten skutek viděli Žatečtí, stíhali je v několika tisících, mnoho set jich pobili, a zajavše mnohé živé, dovedli je do vězení, provolávajíce slávu Bohu s nesmírným díkůčiněním, že rozprášil jejich nepřátele a pronásledovatele své pravdy.*²⁶⁸ I po tomto krachu říše vinila převážně Zikmunda, protože říšské vojsko skutečně zaútočilo a pustošilo zemi kolem Žatce, ale král nikde. Město se jim i přesto, že měli pětinasobnou přesilu, na šest pokusů dobýt nepodařilo. Dalším problémem byla absence jednoho vrchního velitele a s tím spojené spory o vedení válečných akcí, které zůstaly nejednotné. Dne 2. října se pak dali na nekontrolovaný útěk kvůli nedostatku zásob a zprávám o brzkém příchodu husitských posil v čele s Janem Žižkou. Navíc Vavřinec z Březové mluví o vzplanutí velkého požáru v jejich ležení, což opět využil k interpretaci ohně jako božího znamení správnosti husitského boje. Zikmund se zdržel v Uhrách kvůli přípravám svatby své dcery Alžběty s Albrechtem Habsburským a boji s Turky. Na Moravu tedy vstoupil až na přelomu září a října v čele armády i se svým novým zetěm. Až 18. října se dozvěděl o rozprášení říšského vojska.

Poslední zmínka o Zikmundu Lucemburském se týká jeho krutého přechodu přes Moravu spojeného s pustošením vsí a odvracením moravských šlechticů od programu čtyř artikulů přísahou, k níž je donutil pomocí síly v Brně. Kronika zaznamenává celou přísahu.²⁶⁹ V této přísaze jsou i jména Viklefa či Husa jako těch, kteří zvláště drželi a kázali tyto bludy. Vavřinec se dostává k jeho příjezdu do Jihlavy, kde se mu poddali čeští páni v čele s Oldřichem z Rožmberka a Vilémem Zajícem. „*Slíbili mu věrnost, že ho chtí přijmouti za krále a státi při něm pomocí a zároveň i radou, ale tak, aby přestal páčiti a hubiti království a obyvatele království. On to, jak se tvrdí, slíbil učiniti, ale slib, jak bylo jeho zvykem, nedodržel a nesplnil,*

---

²⁶⁸ Tamtéž, s. 258.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 270.

*nybrž hromadil zlé na zlé.*²⁷⁰ V tomto líčení označuje krále za lháře. Dále hovoří o strašlivé krutosti jeho vojska, které pánilo města bez ohledu na to, zda to byli přátelé, či nepřátelé. V závěru kapitoly působí jeho otázky až jako nářek nad Zikmundem, jehož zde snad z historického hlediska oslovuje kníže. „*Ó nesmyslný kníže! Proč jako pohan pronásleduješ své domácí, které máš chránit? Proč nepřestáváš prolévati krev nevinných? Proč toužíš vyhladit ty, kteří se proti tobě stavějí, zápasíce za zákon Boha svého?*“²⁷¹ Zde je možná patrný i malý teologický soucit s králem. Autor dochází k závěru, že král si myslí, že vše dělá dobře, ale z husitského (z pohledu autora správného) pohledu nic. Následně apeluje na krále, aby se změnil, jinak mu bůh neodpustí. Popisuje Žižkův výpad proti králi u Kutné Hory. Popisem tohoto celodenního boje celá Husitská kronika končí, poté co husité vytlačili ráno 22. prosince 1421 krále z jeho pozice. Toto vojsko prohrálo rozhodující bitvu o rok později u Německého Brodu. To už je však rok poté, co zprávy husitské kroniky končí.

3.3. Mikuláš Biskupec z Pelhřimova – Kronika obsahující spor kněží tábořských

3.3.1. Mikuláš Biskupec z Pelhřimova

Mikuláš se narodil v 80. letech 14. století a zemřel v roce 1459. Výrazně se od ostatních autorů lišil tím, že nevstoupil do dějin jako původce nějakého významného literárního díla, ačkoli byl také literárně plodný. V kontrastu třeba s Petrem z Mladoňovic nebo Vavřincem z Březové to byl hlavně důležitý člověk ve veřejném prostoru, který svou životní dráhu spojil s nejradikálnějším křídlem husitství, tedy s Tábořem. I když ve své době dosáhl vysokého politického i náboženského postavení a tyto složky jeho života nelze oddělovat, tak dodnes nemáme jeho uspokojivý životopis. První zmínka o něm je sporná. Pokud ho ztotožníme s Mikulášem Petrovým s Pelhřimova, tak můžeme říct, že 20. září 1399 přijal nejnižší svěcení.²⁷²

Jisté je, že vystudoval artistickou fakultu univerzity a v roce 1409 se stal bakalářem svobodných umění. Vysvěcen na kněze byl 30. března 1415. Jiné faktografické informace prakticky nemáme. Víme, že se stal členem koleje královny Hedviky a že ho upoutal mistr Jan Hus, pod jehož vlivem se vzdělával. Výrazně ho ovlivnily i myšlenky Mikuláše z Drážďan.²⁷³

V pramenech se objevuje již před svým vysvěcením, když se v září 1414 po rezignaci svého předchůdce a po intervenci Jana z Vlašimi stává farářem v Kondraci pod Bláníkem. Zde zůstal nejspíš dalších šest let, než vstoupil do dějin jako přední představitel tábořské církve.

---

²⁷⁰ Tamtéž, s. 273.

²⁷¹ Tamtéž, s. 274.

²⁷² HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 16.

²⁷³ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 60.

V čele této nové organizace je od jejího začátku. Vavřinec z Březové referuje o zvolení Mikuláše z Pelhřimova, zvaného Biskupec (toto přízvisko asi přebral od svého otce), do čela organizace v září roku 1420.²⁷⁴ Nechtěl však světit kněží vlastní strany, protože se bál o jejich uznání orebským a pražským duchovenstvem.²⁷⁵ Stal se především mluvčím a ochráncem táborství, když vedl mnohé polemiky (nejen) s pražskými mistry. V kontaktu byl také s Petrem Chelčickým. Mikuláš byl sice nazýván biskupem, ale zastával jen funkci staršího (seniora).²⁷⁶ S tímto spojil celý svůj život. Mesianistické ambice jeho vůdčí skupiny však zabránily tomu, aby se tábořské bratrstvo odtrhlo od Říma a stalo se první reformní církví.²⁷⁷

Mikuláš byl aktivním na disputacích s pražany i katolíky za revoluce, v nichž se často odvolával na Viklefa.²⁷⁸ Když se roku 1431 ukazovalo, že koncil nejspíš povolí husitům veřejné slyšení o jejich programu, sešli se 28. dubna v Karolinu nejvyšší zástupci pražanů i táborů. Biskupec vypracoval rozsáhlý spis podávající výklad a obranu tábořského řádu. Toto dílo dostalo název *Konfese a obrana táborů* a žilo v Jednotě bratrské i jinde v Evropě ještě dlouho po jeho smrti.²⁷⁹ V roce 1432 se účastnil jednání v Chebu a byl také součástí jednání na basilejském koncilu, kde spolu s Janem Rokycanou, Petrem Paynem a Oldřichem ze Znojma vykládal husitský program čtyř artikulů. Vystoupil na koncilu 20. a 21. ledna 1433, když hájil artikul o trestání smrtelných hříchů.²⁸⁰ Při této obhajobě zaujal plamenným projevem, v němž se hlásil k myšlenkám Viléma Ockhama, kterého však zaměnil za Marsilia z Padovy.²⁸¹ Po návratu neústupně jednal v Praze i Jihlavě s legáty koncilu, pražany i se Zikmundem o kompaktátech a zahrnutí tábořského vyznání do nich.

Čekalo by se, že dlouhodobý přední muž církve v husitském městě, který se podílel na sestavení tábořské konfese, bude sídlit právě v Táboře. Musel tam jistě začít, ale poté byl duchovním správcem druhé nejvýznamnější radikální husitské obce v Písku.²⁸² Nevíme, kdy

---

²⁷⁴ VAVŘINEC, *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., oprav. Praha: Svoboda, 1979, s. 161., ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 55.

²⁷⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*, s. 102.

²⁷⁶ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 290.

²⁷⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*, s. 30.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 49.

²⁷⁹ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 19, více v: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*, s. 333., celé dílo vyšlo naposledy i v roce 1972: BISKUPEC Z PELHŘIMOVA, Mikuláš. *Vyznání a obrana Táborů*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. 330 s. Filosofická knihovna.

²⁸⁰ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 49.

²⁸¹ Tamtéž, s. 45., celá řeč dostupná v: BISKUPEC Z PELHŘIMOVA, Mikuláš. *Řeč Mikuláše Biskupce z Pelhřimova na basilejském koncilu v roce 1433: vydáno k 590. výročí Mikulášovy volby za duchovního představitele tábořského bratrstva v roce 1420*. Překlad Magdaléna Jacková a Pavlína Cermanová. 1. vyd. Pelhřimov: Klub přátel historického Pelhřimova s Novou tiskárnou Pelhřimov, 2011. 43 s. ISBN 978-80-7415-046-3.

²⁸² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*, s. 39., ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 20.

a z jakého důvodu se přesunul. Jednu indicii však máme, a to jeho velmi osobní dílo Výklad Zjevení svatého Jana z let 1425–1426, v němž pojednává hlavně o Táboře. Kromě toho v této práci vyjadřuje i své obavy nad osudy poddaných, na něž nejvíce dopadaly hrůzy válek. Další starostí, z níž se vyznává, jsou kalné živly, které pronikají ze zjištěnosti a neupřímnosti do tábořského bratrstva nebo vojska. Z toho by se dalo usuzovat, že odešel krátce nato nejspíš na protest proti měnícím se poměrům ve městě. Názory historiků na dataci jeho odchodu se různí.²⁸³

Nejpravděpodobněji působí myšlenka o přecházení mezi oběma husitskými centry. Natrvalo se pak do Tábora vrátil až v roce 1449, poté co se Písek poddal Jiřímu z Poděbrad. Ovšem ani zde nedožil, protože Tábor se zemskému správci poddal o tři roky později také. Po této události byla vyřešena také církev táboritů. Následovala dodnes neznámá série schůzek, jejichž výsledkem bylo vydání předních kněží, kteří byli vsazeni do vězení na Staroměstské radnici. Pouze o rok později však byli přemístováni na některé hrady budoucího českého krále, aby měli větší bezpečí. Mikuláš Biskupec z Pelhřimova tak dožil poslední roky svého života ve vězení v Poděbradech.²⁸⁴ Zde zemřel někdy na konci 50. let. Nejčastěji se uvádí roky 1457 a 1459.²⁸⁵

3.3.2. Kronika obsahující spor kněží tábořských

Mikulášovo literární dílo je vesměs teologické. Některé jeho spisy nebo projevy byly jistě ztraceny, ale bakalář Jan Morávek uschoval a zachránil, co mohl. Mikulášova práce je cenná, protože ukazuje dějiny husitského hnutí v jeho jádru zevnitř. Také obsahuje mnohé přílohy, jež odrážely stanoviska obou stran. Psal převážně latinsky, jak si žádala doba, aby mohlo být dílo vnímáno i v zahraničí. V jeho portfoliu nalezneme také české knihy. K literární tvorbě se nejspíš kvůli své politické aktivitě dostal až ve 40 letech, což mu možná pomohlo, protože v této části života měl již dobré teologické znalosti. Psal hlavně latinsky.²⁸⁶ I když jeho latina podobně jako u katolického současníka Bartoška z Drahonice nebyla dokonalá, jsou jeho spisy velmi zajímavé.

Dílo Kronika obsahující spor kněží tábořských²⁸⁷ bylo dlouho považováno za rukopis neznámého Jana Lukavce. K tomuto omylu asi došlo tehdy, když Lukavec přinášel rukopis v anonymní podobě a jeho jméno bylo povýšeno na autorské. Až Dobrovský, na něhož navázal

---

²⁸³ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 18., Diametrálně odlišný názor mají dva Josefové české historiografie. Josef Pekař píše, že odešel již v roce 1422 (podobně soudí i Petr Čornej), zatímco Josef Dobiáš ho vidí v Táboře ještě v roce 1434, což se ale neshoduje s deníkem Basilejské výpravy.

²⁸⁴ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*, s. 116.

²⁸⁵ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 18.

²⁸⁶ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*, s. 107.

²⁸⁷ V originále s názvem *Chronicon continens causam sacerdotum Taboriensium*.

Palacký, označili Biskupce jako původce nebo spíš sestavovatele knihy. Tento spis má tři díly. Časově ho můžeme zařadit mezi roky 1415 až 1444, kdy končí odpovědí na své odsouzení sněmem pražským.²⁸⁸ Kniha tak vznikala postupně a jsou v ní zachycena stanoviska táborů během pětadvaceti let. Spolu s Husitskou kronikou je to jediné velké historiografické dílo, jež pojednává o husitské revoluci a které nezačíná až 30. července 1419. Mikuláš soubor otevírá už upálením Jana Husa.²⁸⁹ Nejedná se o ucelené dílo, ale o sborník dokumentů či traktátů k vnitřním dějinám sporů Prahy s Táborem. Tyto spory jsou zároveň promítány do bojů husitů se Zikmundem Lucemburským.

První díl časově zařazujeme do období let 1419–1431. Už tato informace podtrhuje fakt, že první kniha je nejrozsáhlejší částí, která byla dokončena v prosinci roku 1435. Druhá část pokračuje do smrti Zikmunda Lucemburského 9. prosince 1437. Tento part je nejkratší, což může působit překvapivě, protože zahrnuje časový úsek, během něhož probíhal basilejský koncil. Je tomu tak proto, že Biskupce problematice kompaktát a jednání se Zikmundem věnoval samostatný spis, který se bohužel nedochoval. V první části popsal patrně první projev programových snah na celozemské bázi. Bylo to pět článků, které byly kázány jako nálezy všem shromážděným u „hor“ (poutních míst) od jara do podzimu 1419.²⁹⁰ Uvádí také, že jediným úmyslem venkovských táboritů bylo zajistit svobodu zákonu božimu.²⁹¹ Druhá část měla původně dílo zakončovat, když byla v roce 1442 dopsána. Až dodatečným připojením je poslední část, která seznamuje čtenáře s průběhem jednání mezi tábořskými kněžími s Rokycanovou stranou v letech 1441–1444. Silnou teologičnost práce dokazuje nejlépe to, že jméno Jana Žižky, s nímž měl korektní, ale ne příliš vřelý vztah, se v celém díle neobjeví ani jednou.²⁹²

Biskupce byl oddaným obráncem a vykladačem tábořského učení. Nejspíš proto je v díle vylíčeno i jednání husitského poselstva na koncilu v Basileji. Jeho dokumentární práce, lépe řečeno závěr jeho spisovatelské činnosti, představuje jakýsi myšlenkový protipól kroniky Vavřince z Březové, třebaže jí chybí metody a jednota historicky vyprávěcího díla.²⁹³

3.3.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Mikuláše Biskupce z Pelhřimova

Zikmund je poprvé zmíněn ve výčtu s dalšími osobami, které podle něj ovlivnil ďábel, nepřítel pravdy a lidské spásy. Ten je poštvál proti dobré věci husitství, aby ho zničili. Za textem

²⁸⁸ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 48.

²⁸⁹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české*. 5., V. svazek 1402–1437, s. 361.

²⁹⁰ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce*. 2, *Kořeny české reformace*, s. 96.

²⁹¹ Tamtéž, s. 122.

²⁹² HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 19.

²⁹³ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 48–49.

čtyř artikulí následuje z dnešního pohledu až nacionalistický text. „*Poněvadž však d'ábel, nepřítel pravdy a lidské spásy, nechtěl, aby se toto dobré dílo rozšířilo, poštvál své údy, aby tomu dobrému dílu bránily mocí, násilím a ostatními krutostmi osoby jak světské tak duchovní, totiž papež a jiní preláti, uherský král Zikmund, Němci a ostatní cizí národy i jejich domácí pomahači, kteří usilovali, aby toto započaté dílo odsoudili, zničili a vyhladili i s jazykem českého národa.*“²⁹⁴ Autor tímto dodává králi na démoničnosti, kvůli níž se proti němu musí bojovat. Ztotožňuje ho s dalšími osobami, které považuje za největší nebezpečí pro český národ. Toto naladění koresponduje s názorem velké části Čech. Dodnes nevíme, jak by vypadala Zikmundova vláda v Čechách bez husitské revoluce.

Znovu o něm Mikuláš píše třeba v roce 1423, kdy se s ním měli spojit pražané proti táborům a začali obléhat tvrz Kříženec, podřízenou nejradikálnějšímu křídlu husitů.

Další, hlavně politicky zajímavá zmínka se odehrála v roce 1436. Tehdy, ač již bylo po bitvě u Lipan, pokračoval spor táboritů s ostatními husity, hlavně pražany. Obě strany přijaly jako rozhodčího Petra Payna, jehož Biskupec (ale nejen on) jmenuje jako Petra Engliše z jednoduchého národnostního důvodu. Jeho rozhodnutí, jemuž se všichni zavázali podrobit, se opět týkalo náboženských otázek. V této při šlo o sedm církevních svátostí, přímlyvy, očistec, vzývání svatých a mešní obřady. Anglický teolog se zavázal, že svůj výrok stanoví na základě spisů Jana Husa, Jana Viklefa, vlastních děl a zápisů chebských ujednání. Rozhodnout na základě argumentů bylo těžké, a proto nejspíš Payne vyrukoval s mnoha biblickými citacemi a výroky svatých otců. Ideál chudé církve nebylo složité doložit. Tábor ale žádal zákaz a odnětí světského panování i vlastnictví kněží. V tomto případě bible umožňuje jen hypotetickou dedukci. Zdlouhavé debaty o teologii Zikmund nenáviděl, a proto pověřil Payna, aby rozhodl. Biskupec si zapsal: „*Mistr Petr pak vzal na sebe těžký úkol, rozhodnout mezi řečenými stranami, ale odložil jej na dobu, kdy bude nejjasnější pan Zikmund král uherský atd. a císař římský, přijat Českým královstvím a uveden do vlády. Po jeho uvedení do vlády léta Páně 1436 učinil řečený mistr Petr zvláště na příkaz řečeného nejjasnějšího císaře a na popud jiných pánů a hrabat tehdy tam přítomných a na jejich výzvu rozhodnutí mezi řečenými stranami, ačkoli jedna strana, totiž táborští kněží nebyla přítomna.*“²⁹⁵ I na tomto rozhodnutí jednoho z husitských poslů na basilejském koncilu je patrné, že umírnění kališníci již chtěli žít v míru a s panovníkem. Jakékoliv rozhodnutí v teologickém sporu by před bitvou u Lipan jistě nezáleželo na přijetí a následně dokonce na příkazu Zikmunda Lucemburského. Rozhodnutí za nepřítomnosti kněží z Tábora jen ukazuje, že po výše zmíněné bitvě z roku 1434 bylo hlavní

²⁹⁴ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 297.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 309.

husitské město sice respektováno jako politická síla, ale zdaleka už z něj ostatní neměli takový strach.

Královo myšlení ovšem pracovalo nejspíš trochu jinak. Jeho chování k městu, které bylo jedním z největších protivníků jeho života, přičemž ho nenazvalo jinak než „šelmou ryšavou“, je až zarážející. Táboru potvrdil na počátku roku 1437 všechna privilegia, a navíc mu dal možnost používat v erbu města dvojhlavého orla místo kalicha. Císař se snažil si obyvatele udobřit mírností a laskavostí, přičemž dobře věděl, že nikdy nebude milován, protože mu tito lidé nikdy neodpustí upálení Jana Husa. Přesto je dokázal přesvědčit k společnému boji proti Turkům. Husitské bojovníky lákala válečná kořist. Těmito dohodami se mu podařilo zkonsolidovat poměry v zemi.²⁹⁶

Ještě předtím se však panovník, jehož Mikuláš Biskupec z Pelhřimova tituluje různými jmény od d'ábla až po nejjasnějšího knížete a pána, objevuje při popisu dohody zprostředkované hrabětem Celským mezi králem samotným a urozenými katolickými pány na jedné a husity na straně druhé. „*Roku od narození Páně 1436 v neděli před svátkem sv. Alžběty (18. listopadu) sjednali dohodu jasný kníže pan Oldřich hrabě Cilský a pan Oldřich z Rožmberka mezi nepřemožitelným knížetem a pánem, panem Zikmundem, z Boží milosti císařem, vždy rozmnožitelem říše a králem uherským, českým atd. ze strany jedné a z druhé ctihodnými kněžimi Bedřichem ze Strážnice, Mikulášem z Pelhřimova zvaným Biskupec, Václavem Korandou a jinými kněžimi jejich strany a celou obcí hory Tábor: za prvé, že pan Bedřich s jinými kněžimi, svými přívrženci a s onou hradištskou obcí nesmějí být násilně odvráceni od zákona Božího a obřadů, kterých do této doby užívali při bohoslužbách, co však rozhodnou čtyři rozhodčí, zvoleni oběma stranami podle zápisu chebského ujednání, jejich výroku se musí obě strany podrobit podle listiny o svěření sporu, a aby táboři ať podle zmíněného zápisu rozhodnou dříve řečení rozhodčí jakkoliv, aby je Jeho Jasnost a její nástupci nedovolili pronásledovat.*“²⁹⁷

Biskupec mluví o vynechání světských povolení pro obyvatele Tábora a hovoří jen o jednáních, na nichž měl větší podíl i zájem. Dohodu o přijetí popisuje v jednom dlouhém odstavci, v němž nejprve znovu vyjmenuje všechny přítomné včetně sebe nebo krále, jehož zde tituluje jako nepřemožitelného knížete a pána opět s celou titulaturou. Tato výjimečná kladná titulatura do knihy vůbec nezapadá. Autor možná doufal, že se v této chvíli s králem dohodne na zachování tábořské víry. V listě také píše, že táboři nesmí být odvráceni od své víry násilně. Jejich další spory rozhodnou čtyři zvolení rozhodčí. Na to vše má panovník dohlížet, aby se

²⁹⁶ BAUM, Wilhelm a KAVKA, František, ed. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 328.

²⁹⁷ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 312.

neděla nespravedlnost. Hned na začátku další kapitoly je stroze bez lítosti zmíněna smrt krále, za jehož poslední čin Biskupec považuje porážku Jana Roháče z Dubé na hradě Sion.

3.4. Staré letopisy české: z rukopisu Křížovnického

3.4.1. Autoři

Autory starých letopisů českých bohužel neznáme jmény. Bylo jich jistě značné množství a pocházeli nejspíš z měšťanské vrstvy společnosti, jelikož jsou to povětšinou lidé, kteří sice umí psát, ale pouze česky. Také jsou prohusitští, nikoli však radikální, a proto usuzujeme s největší pravděpodobností na občany měst pražských. Jedná se o zápisy různé délky zachycující události, které se zdály tehdejšímu autorovi důležité a tím i zaznamenaníhodné. Každý přikládal největší důležitost jinému aspektu. Většina zápisů je výrazně monotematických. V mnohém se zápisky kryjí s Husitskou kronikou Vavřince z Březové. Čím je text mladší, tím je delší a informativnější. Často mohou být informace i domyšlené.²⁹⁸

3.4.2. Staré letopisy české z rukopisu Křížovnického

Pro analýzu obrazu Zikmunda Lucemburského jsem si vybral rukopis Křížovnický. Vydán byl také rukopis Vratislavský a záznamy Františka Palackého.²⁹⁹ Ačkoli jsou nám tato vydání k dispozici jednotlivě, tak zatím chybí souhrnné vydání všech starých letopisů českých.³⁰⁰ Křížovnický rukopis je stejně jako celé letopisy kolektivním dílem mnoha autorů³⁰¹, většinou neznámých, a je psán hovorovým jazykem. Vydání hodnotí Petr Čornej jako zdařilé.³⁰² Staré letopisy české jsou svým obsahem i původem dílo i pro dnešního čtenáře mimořádně významné. Svědkové převratných dějů a událostí revolučního husitského hnutí, vlády Václavovy, Zikmundovy, Poděbradovy a Vladislavovy v nich podávají často s bezprostředností novináře, jindy s kronikářskou zevrubností, někdy s mocným citovým zabarvením popis událostí, které zažili nebo o nichž slyšeli. Jsou velmi cenným dílem nejen pro historika, ale i pro jazykovědce, jenž zde nalezne svérázný text psaný hovorovým jazykem, zajímavým po stránce syntaktické i lexikální.

---

²⁹⁸ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*, s. 46.

²⁹⁹ PALACKÝ, František, ed. *Starý letopisové česstj od roku 1378 do 1527, čili pokračování v kronikách Přibjka Pulkawy a Benesse z Hořowic, z rukopisů starých vydané*. Praha 1829. Scriptorum rerum bohemicarum; tomus III. V edici díla F. Palackého od Jaroslava Charváta: *Dílo Františka Palackého. Svazek druhý*. Praha 1941 [1945].

³⁰⁰ Více o Starých letopisech v: ŠIMEK, František. Staré letopisy české. In: *Český časopis historický*. Praha: Academia, 1938, 44. s. 126–131.

³⁰¹ Toto vydání připravili František Šimek a Miloslav Kaňák.

³⁰² ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*, s. 51. Dává mu označení rukopis G.

Toto kolektivní dílo pražských měšťanů, nám jen zčásti známých, může nabídnout dnešnímu čtenáři celkem zajímavý vhled do tehdejšího světa, protože události mezi lety 1346 a 1519, které Křižovnický rukopis Starých letopisů českých zachycuje, jsou tu vyprávěny velmi zajímavě a poutavě. Záznamy těchto autorů neměly ambice stát se literárním dílem, a proto jsou události zaznamenány většinou bez velkého úvodu. Letopisci jdou často přímo k věci a až poté případně doplňují nějaké informace navíc.³⁰³ Součástí díla jsou i mnohé listiny, privilegia a další dokumenty panovníků či šlechticů. Nacionalismus v nich není tak výrazný jako třeba u Vavřince z Březové či Mikuláše Biskupce z Pelhřimova, což je také dáno množstvím autorů. Jejich informovanost oceňovali už Josef Dobrovský a František Palacký. Palackému je také prisuzován nápad na název *Starí letopisové čeští* (později Staré letopisy české). Toto dílo je také počátkem tradice neoficiálních pololidových kronikářů nebo pamětníků, jejichž záznamy ukazují, která témata rezonovala středními či nižšími vrstvami.³⁰⁴ Ukazuje také to, jak lidé různé události vnímali, což může být zajímavé v kontrastu přijetí některých rozhodnutí panovníka, která může současná moderní věda hodnotit úplně jinak. Toto dílo nahrazuje v našem prostředí městské kroniky, které vznikaly v této době v německých nebo italských státech. Výjimečnost revoluční doby však vtiskla pero do ruky lidem z širší veřejnosti, aby zachovali pro budoucí generace události z těchto časů, kdy byly i nižší vrstvy součástí politiky a o situaci v Čechách se zajímala i část Evropy.³⁰⁵

3.4.3. Obraz Zikmunda Lucemburského ve Starých letopisech českých

První vážnější zmínka o Zikmundovi přichází v roce 1394, kdy přijel do Čech a tehdy v zemi svého bratra dobýval hrad Skalici, jemuž velel Racek Kobyla, který dle popisu v noci i s vojskem utekl do blízkých Ratají, a Zikmund hrad dobyl. Následně je označen titulem „*najmilejší bratr krále Václava*“³⁰⁶ jako ten, u něž si pánové a vyšší šlechta obecně vylévali srdce, když měli něco proti Václavu IV.

Další událost, při níž letopis vyslovuje jméno dlouholetého uherského panovníka, je samozřejmě upálení mistra Jana Husa v Kostnici. „*Mistr Jan Hus upálen jest v Konstanci, jsa odsúzen a potupen skrze sbor konstanský pro niekteré artikule, kteréž jest v Praze kázal. A tak toho nechtěl ustúpiti, leč by jemu písmo lepší bylo ukázáno. A tak pravie, že se jest to jemu stalo za glejtem krále Zigmunda, uherského krále.*“³⁰⁷ Autor letopisu to napsal tak, jakoby za Husovo

---

³⁰³ Tamtéž s. 50.

³⁰⁴ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 51.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 50.

³⁰⁶ ŠIMEK, František, ed. a KAŇÁK, Miloslav, ed. *Staré letopisy české: z rukopisu Křižovnického*. Vyd. 1. Praha: SNKLHU, 1959. 483 s., [16] s. obr. příl. Živá díla minulosti; sv. 24, s. 38.

³⁰⁷ Tamtéž, s. 47.

upálení mohl glejt a tedy Zikmund. Výše se odvolává na popis Petra z Mladoňovic, z čehož je patrné, že autoři letopisů jeho popis přejímali a věřili mu. Autor tedy považoval Zikmunda Lucemburského za vraha Jana Husa, což samozřejmě ovlivňovalo způsob, jímž o něm psal.

Dále je jméno krále uvedeno až tehdy, když se schyluje k prvním střetům u Prahy a mnozí husité běží městu na pomoc. Uvádí, že pánové, kteří byli pro Zikmunda, bránili svým poddaným v odchodu a v ustavení vojenských svazů.³⁰⁸

Následuje autorův popis událostí před bitvou na Vítkově, jak Zikmund přitáhl ku Praze, rozložil ležení na Zbraslavi a po příchodu dalších složek vojska se přesunul na Brusku proti Starému městu za řekou. Velká kritika spočívá ve spojení Zikmunda a cizinců. „*Král Zigmund tu leže se všemi poklady hmul, což jich bylo na Karlštajně a na Křivoklátě; ješto byl král Václav za mnohá léta pro zemské dobré nachoval, to tento v polúletí všecko cizozemcuom a žoldnéřuom rozdal, a pro to tím pokoje i žádného nezjednal.*“³⁰⁹ V popisu se říká, že mnohé Václavem shromážděné poklady z Karlštejna či Křivoklátu rozdal mezi žoldnéře a cizince, přičemž patřily Čechům. Spojenectví s cizinci bylo mnohem závažnější, než se může na první pohled zdát. V této chvíli se totiž husitství skoro ztotožňovalo s češtvím, a tak se styky s cizinci stávaly nebezpečnými. Pisatel letopisu také příznivě píše o králi Václavovi, na nějž posléze husité dobře vzpomínali ve srovnání s jeho bratrem. Zikmund byl hlavním protivníkem husitské pravdy, a tak se žádný z autorů letopisů ani nepokusil se na situaci podívat z jeho pohledu.

Za zajímavou zmínku považuji rozhovor, v němž král označí moravské pány za zbabělce, což je záležitost, kterou popisuje více kronik. Současně jsou zde popsány chyby, jež Zikmund podle autora udělal. „*Když pak v den Všech svatých přišel, tehdy táhl ot Nového hradu k Vyšehradu s množstvím velikým lidu a s vozy plnými spíže i šikoval pány české a moravské k nějakým rybníkuom malým, aby tudy proskočili; a sám král s Uhry táhl čelem k sv. Pangráci. Ale že král zmeškal hodinu uloženu, s Vyšehradu jemu pomoci nemohli; ačkoli Němci chtěli, ale Čechové pomněli na svú smlúvu i na pečeti, toho nedopustili.*“³¹⁰ Tendenčnost popisu je patrna hlavně tím, že pisatel dává králi za vinu zmeškání data dohody, o níž nic nevěděl. Jde o dohodu mezi pražany a obránci Vyšehradu ohledně jeho vydání, pokud Zikmund do 16. hodiny 1. listopadu 1419 nepřijde se svým vojskem. Král dorazil 1. listopadu, ale později. Přesto byla svedena bitva u Vyšehradu, k níž se váže i výše zmíněná rozprava Zikmunda s vůdcem Moravanů Jindřichem z Plumlova. Návist k Němcům je patrná, když je psáno

---

³⁰⁸ Tamtéž, s. 55.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 63.

³¹⁰ Tamtéž, s. 65.

o tom, že Němci chtěli porušit úmluvu, ale Češi jim v tom zabránili. Z tohoto popisu je patrné, že přes všechny chyby byl stále český katolík lepší než jakýkoliv Němec.

V letopisech je citován celý list krále Zikmunda k pánům. V tomto listu například obhajuje sebe sama, že není vinen smrtí Husa a Jeronýma Pražského a že České země a bratra Václava IV. v Kostnici bránil. *„Jakož nám vinu dáváte v mnohých kusiech, a zvláště o upálení mistra Jana Husi a Jeronyma, také dotýkajíce kacieřstvie, haněnie a odsuzovanie země České, tím my vinni nejsme. Neb jest to námi nešlo aniž ještě jde, což by bylo k hanbě koruny naší České, neb svědomo jest, že jsme my před zborem konstanským za bratra našeho dobré paměti a za tu zemi věrně a statečně odmlúvali, a proto jsme měli protivienstvie i haněnie tu v Konstanci veliké.“*³¹¹ Vyjadřuje touhu navrátit české zemi její slávu, již měla za jeho otce Karla IV. Kárá obrazoborectví a ničení, ale smířlivě nabízí vyvést zemi ze svízelné situace.³¹² Letopisec tento list nijak nekomentuje, ale jeho stanovisko je možné vyčíst z popisu navazujícího na králův list: *„Léta Božieho 1422 po Božiem křtěníe (6. ledna) král Zigmund uherský opět vtrhl do země České vojensky s velikým lidem. A když přijel do Hory, tu jest starší horníky zjímal, a přivázav je za provazy k vozuom, vypáliv a zhubiv Horu, i jel s nimi přeč. Pražané a Žižka zvěděvše to i táhli udatně za ním, i porazili jej u Habru.“* Na králův list, v němž se snažil si husity naklonit, autor letopisu odpovídá popisem vpádu Zikmunda do Čech. Jako by chtěl čtenáři říct: podívejte se, píše nám, že se za nás v Kostnici hádal, ale nejde se s námi dohodnout a vojensky nás napadá.³¹³ Tento kontrast ukazuje panovníka jako lháře a intrikána, který udělá vše, aby dosáhl svého. Letopisec samozřejmě zmiňuje i následné vítězství husitů v bitvě, což má nejspíše podtrhnout neschopnost Zikmunda.

Dne 22. května 1429 se konal v Praze velký sněm, na němž přišel na přetřes i korunovaný, ač husity neuznaný Zikmund. Sněm řešil, zda by nebylo nějak možné se s ním dohodnout, aby přišel do země dědic a Češi měli opět krále. Dokonce měla následovat potyčka mezi Starým a Novým městem. *„Rozmlúvali o pokoj, kterak by mohli vjíti s králem Zigmundem uherským v smlúvu a jeho jako pána a dědice do země přijíti. K tomu jsú svolili všickni kromě Velka Kúdelníka, hajtmana sirotčieho; ten a Novoměští nechtěli k tomu svoliti a odpierali... i stříeleli na se z pušek a z samostřieluov ohnivými šípy jedni k druhým, a mezitiem jich několik zabito.“*³¹⁴ Rozhodlo se, že se bude se synem Karla IV. dále vyjednávat.

---

³¹¹ Tamtéž, s. 70.

³¹² Tamtéž, s. 70–72.

³¹³ Tamtéž, s. 72.

³¹⁴ Tamtéž, s. 93.

Zajímavou je zmínka o císařské korunovaci. „*Téhož léta na den svatého Ducha (31. května) král Zigmund český korunován jest na císařství v Římě od papeže Eugenia Čtvrtého.*“³¹⁵ Autor letopisu zde dává poslednímu Lucemburkovi v husitských pramenech ojedinělý přívlastek *český*. Nabízí se otázka, proč tak učinil? Císařská korunovace měla tehdy pravděpodobně tak velkou vážnost, že autor k ní chtěl nějak připojit český národ. Druhou možností je jakýsi začátek přijímání Zikmunda za krále. Korunovace proběhla 31. května 1433 a letopisec ji zapisoval jistě o něco později. Je možné, že zápis proběhl v době, kdy se schylovalo například k bitvě u Lipan. Tato skutečnost by přívlastek český podporovala, protože pražané už tehdy navázali se Zikmundem jednání o přijetí.

Poté se přesouváme až do roku 1435, kdy v Brně rokovali pražané se Zikmundem o podmínkách, za nichž by mohl panovat v Čechách. Přiložena je i smlouva, na níž se dohodli. Zahrnovala schválení kompaktát z basilejského synodu Zikmundem Lucemburským, která byla později vyhlášena v Jihlavě. Dále jsou v letopisech citovány další smlouvy císaře s pány – potvrzení k volbě arcibiskupa pražského a zápis k městům.

Po listinách vydaných jeho jménem přichází zpráva o jeho smrti. Na rozdíl od jiných je velmi strohá, jelikož říká toto: „*Toho léta IX. dne prasince v pondělí po Početí Matky Božie umřel císař Zigmund v Znojmě ve čtyři hodiny v noci.*“³¹⁶ Zpráva pokračuje tím, že byl pohřben ve Varadině, dále prý byla sloužena slavná služba v kostele pražském. Zádušní mši sloužil konstanský biskup Filibert a k oběři přišlo mnoho lidí od pánů, zemanů či kanovníků až po měšťany. Lakonický zápis o smrti Zikmunda je tím nejvýznamnějším důkazem vztahu pražanů k němu. Už od zajetí Václava IV. k němu měli výhrady, které po obléhání Prahy a bitvě na Vítkově přerostly ve strach a z něho plynoucí nenávisť. Ta se postupně změnila v pochopení. Právě pražané pomohli uvést Zikmunda na trůn.

Na dalších stránkách Starých letopisů českých z rukopisu Křížovnického je ještě několikrát zmíněno jméno posledního Lucemburka v souvislosti s jeho nařízeními nebo boji. Poslední zmínky v tomto letopisu jsou jeho vlastní glejtovní list a zmínka v privilegii krále Vladislava. Úcta Jagellonce k Zikmundovi je patrná již z oslovení „*císaře Zigmunda slavné paměti.*“³¹⁷ V tomto privilegii Vladislav potvrzuje ustanovení kompaktát. Říká, že dodrží úmluvy sjednané Zikmundem a Jiřím. S menším odstupem to vypadá, že byl poslední Lucemburk pro Vladislava vzorem díky umění politického kompromisu.

---

³¹⁵ Tamtéž, s. 109.

³¹⁶ Tamtéž, s. 144.

³¹⁷ Tamtéž, s. 349.

4. Obraz Zikmunda Lucemburského u katolických autorů

4.1. Bartošek z Drahonic – Kronika Bartoška z Drahonic

4.1.1. Bartošek z Drahonic

Bartošek se narodil někdy v 80. letech 14. století a zemřel mezi léty 1443–1445. Ačkoli o rodu z Drahonic (či Drahynic nebo Drahenic) z jižních Čech máme řadu informací, tak o Bartoškovi se v nich nedočteme.³⁷⁶

Sám autor o své osobě hovoří při krátké zmínce o své cestě do Itálie roku 1408. Tehdy již musel být dospělý, což vede k hypotéze, že se narodil v 80. letech 14. století. V době, kdy jeho dílo končí, mu tedy muselo být kolem 60 let. Zmiňuje i své rodiče, data jejich skonu i místo pohřbení.³⁷⁷ Bartošek byl v Zikmundových službách členem posádky na Pražském hradě i na Karlštejně. Mohl také patřit mezi karlštejnské many. Tato posádka bojovala posléze u Lipan v roce 1434, samozřejmě na straně umírněných husitů. Bartošek byl dozajista zbožný katolík, úvahami o své víře si však nezatěžoval hlavu a své stručné modlitby za padlé souvěrce odměřoval především podle vlastních sympatií.³⁷⁸

Jeho osobní účast či zapojení a následné vyprávění od kolegů mu zaručilo dobré informace o bojových střetech. Kniha je občas značně chaotická, především když jde o chronologii. Hustota jeho záznamů stoupá ve druhé polovině 20. let, což koresponduje s oční nemocí z roku 1426. Tato choroba mu nejspíše ukončila bojovou kariéru a dala do ruky pero.³⁷⁹ Pro tuto skutečnost hovoří také údaj o zjetí hraběte Hardeka, o kterém je napsáno, že po dvou letech zemřel. Hardek byl zajat v roce 1425, a proto tato zpráva nemohla být zaznamenána dříve než léta Páně 1427. Konec tohoto malého svazku koresponduje s odhadem, kdy kronikář skonal.³⁸⁰

O samotném autorství kroniky vznesl Palacký pochybnosti. V textu je cítit i jeho hrdé češství, když třeba v nekrologu Albrechta II. píše, že byl dobrý a milosrdný, ač byl Němec. Naplňuje tezi, že ani čeští katolíci neměli Němce rádi.³⁸¹

4.1.2. Kronika Bartoška z Drahonic

Z textu je patrné, že Bartošek byl vojákem na katolické straně barikády. O králi Zikmundovi Lucemburském se vyjadřuje s velkou úctou, až s poddanskou servilitou. Přesto

---

³⁷⁶ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1981. Členská knihovna / Svoboda, s. 15.

³⁷⁷ Tamtéž, s. 289.

³⁷⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*, s. 18.

³⁷⁹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*, s. 182, On sám nemoc přičítal nákaze z lázně či polosyrové pečení.

³⁸⁰ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 15.

³⁸¹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 421.

nemůžeme říct, že by kronika byla vysloveně zaujatá, což je dáno i strohými popisy bez širších politických nebo ideologických komentářů, jako je tomu třeba v případě Vavřince z Březové. Dílo mohl napsat česky, ale mířil výš, a tak ho vytvořil latinou, na níž stačil. Kvůli nevybroušenému jazyku je kronika často považována za primitivní, ačkoli zvolený jazyk ukazuje, že se mu na nižšího šlechtice dostalo slušného vzdělání.³⁸²

Je to však jeden z mála českých katolických pramenů z této doby, čímž se stává velmi důležitým pro dějiny husitství. Součástí kroniky jsou také přípisky časově rozházené od roku 1310 do roku 1457. Autorem většiny z nich by měl být také Bartošek z Drahonice. Jediný opis této kroniky z konce 15. století objevil pro veřejnost o dvě století později jiný český kronikář Bohuslav Balbín.³⁸³

Jediná stará dochovaná kopie ukazuje malé rozšíření a věhlas kroniky. Bartošek se nezmiňuje o některých bitvách jako například u Sudoměře či u Domažlic, protože je zřejmě považoval za bezvýznamné. Počty vojáků jsou i v jeho případě nadhodnocené.³⁸⁴ Vůbec se nevyjadřuje k Žižkově smrti, ale pouze zaznamenává změnu názvu bojovníků působících kolem Hradce Králové na sirotky. Husitské bojovníky důsledně rozděluje na tři základní frakce: pražany, tábority a sirotky. Používá však ještě termín *viklefisté*³⁸⁵, patrně když nedokázal identifikovat přesně rozložení výše uvedených skupin v popisované akci, popřípadě pro označení utrakvistických mistrů a kněží.

Píše v podstatě kroniku válečných událostí z let 1419–1443. Jeho zdánlivá objektivnost byla nejspíš dána také neschopností širšího pohledu na události, jejich příčiny a důsledky.³⁸⁶

Knihla začíná defenestrací a plynule pokračuje přes smrt Václava IV. k bitvě na Vítkově. Jsou v ní přímá data, přičemž nejvíce píše o událostech v Praze.³⁸⁷ Popisy bitev i jiných událostí jsou strohé a bez širších souvislostí, charakteristická jsou krátká líčení bojů nebo jiných událostí. Přesně takto je popsána také porážka a vydání Vyšehradu nebo Pražského hradu, na němž sám nejspíš byl.

Bartošek zaznamenává i další zajímavé skutečnosti, například oba příjezdy litevského Zikmunda Korybutoviče do Čech. Podle jeho údajů disponoval Korybutovič při prvním

---

³⁸² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*, s. 13.

³⁸³ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*. s. 16., Následné přepisy Pešiny a Boleluckého, z nichž vyšel Dobner, byly velmi chatrné. Balbínův rukopis se naštěstí dostal k Pelclovi, který ho daroval do Thunovské knihovny. V ní ho objevil a využil Palacký, na nějž navázal Jaroslav Goll v *Pramenech dějin českých*.

³⁸⁴ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 445. Ale když bychom jako někteří historikové počítali s tím, že by se na hektar vměstnalo 1000 lidí, mohou být na některých místech i tyto jeho záznamy akurátní.

³⁸⁵ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 257.

³⁸⁶ KUTNAR, František; MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 47.

³⁸⁷ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 368.

příjezdu dokonce 7 000 jezdců. Dále zaznamenal obléhání Karlštejna v listopadu 1421 nebo řádění Otty ze Ziegenheimu. Zmiňuje i některé své osobní zdroje informací, když píše, že o husitských rejsech do Německa mu vyprávěli Smil ze Šternberka a Jan z Pernštejna.³⁸⁸

Bartošek kromě velkých dějin stručně píše také o událostech, jež se týkají nižší vrstvy společnosti, tedy i jeho samotného. Zmiňuje se zde i o několika povodních, které postihly české země během jeho času. Ta největší byla podle jeho zpráv v červenci roku 1432. Obecně se vyjadřuje k extrémním přírodním jevům. Jinou, pro změnu hospodářskou záležitostí je trojnásobné zdražení chleba v roce 1432.³⁸⁹ Přes tyto zprávy se sluší připomenout, že doba vlády lucemburské dynastie sice byla méně klimaticky příznivá, ale v úhrnu nepřinesla výrazně negativní jevy, jež by dlouhodobě utlumily rostlinnou produkci.³⁹⁰

Bartošek píše i o zahájení basilejského koncilu roku 1431. Dále se k němu dostává při odjezdu husitské delegace na koncil a krátce popisuje i disputaci. Když se dostane k bitvě u Lipan 1434, začne dlouhým výčtem jmen mužů bojujících na obou stranách. Podle jeho popisu výkvět českého válečnictví se zde rozdělil na dvě armády a ty se bohužel střetly navzájem. Tato bitva je na rozdíl od jiných zaznamenaných bojů nebo činů vykreslena do těch největších detailů. Její popis, který mu zprostředkovali nejspíše přímí účastníci bitvy, je vrcholnou a zároveň nejhodnotnější částí kroniky.³⁹¹

4.1.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Bartoška z Drahonice

Poprvé je král zmíněn před bitvou na Vítkově 24. června. Poté je hned referováno o jeho spěšné korunovaci českým králem: „*Téhož roku (1420) v neděli po svatém Jakubu byl řečený král Zikmund korunován v pražském chrámu sv. Víta na krále českého panem Konrádem, tehdy pražským arcibiskupem, za přítomnosti českých pánů, výše psaných markrabat, vévodů a pánů.*“³⁹² Zikmundův straník zamlčuje všechny ostatní okolnosti, když se nezmiňuje o žádném husitském odporu. Porážka jeho vojska, vyplacení říšských pánů českým královským pokladem a další záležitosti, které by krále mohly očernit, jsou zmlčeny. Následuje téměř osm let, kdy se o Zikmundovi nijak výrazně nezmiňuje. Důvodem byla nejspíše zaneprázdněnost autora, který byl v těchto letech ještě aktivní ve službě na válečném poli, a proto si toho tolik z velké soudobé politiky nepamatoval.

Zikmunda vždy oslovuje s velkou úctou minimálně jako pana krále, ale většinou i s dalšími tituly. Jeho jméno vkládá i do situací, kde by vlastně nebylo ani potřeba. Pokud

³⁸⁸ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 247.

³⁸⁹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*, s. 599.

³⁹⁰ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*, s. 417.

³⁹¹ HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*, s. 269–270.

³⁹² Tamtéž, s. 232.

zmiňuje některé vojsko, v němž měl poslední Lucemburk své lidi, tak se tam vždy jeho jméno nachází. Poté je zmíněno jeho jméno i u děla, které mu patřilo. Zbraň zapůjčilo město Plzeň německým knížatům, která ho zanechala v Tachově při útěku z bitvy, načež ho sebrali husité. Další velmi krátká zpráva říká, že král první neděli po Velikonocích, 11. dubna 1428, rozložil tábor před hradem Holubcem v Srbsku, který kdysi opevnil kníže Dispis.

Nedlouho poté je zmíněno jednání Prokopa Holého se Zikmundem v Prešpurku (dnešní Bratislavě), a to 29. března 1429. *„Téhož roku totiž 1429 svěřili táboři a kněz Prokop hrad Bechyni Janu řečenému Blehovi a Prokop se odebral a odjel se svým doprovodem do Rakous. Tam se k nim připojil Menhart z Jindřichova Hradce s jinými českými a moravskými pány a doprovázel kněze Prokopa k jednání s nejasnějším pánem, Zikmundem a slezskými pány.“* Jednání byli přítomni mnozí šlechtici jako Oldřich z Rožmberka, Jan ze Skály nebo Hanuš s Kolovrat a mnozí další přívrženci obou stran. Popis je ukončen opět tendenčním pohledem katolické strany. *„Celý týden vyjednávali o dohodě a míru v Království českém a na Moravě. A když jednali o tom, zda by se v otázce přijímání pod obojí podřídili rozhodnutí příštího svatého koncilu, odpověděli táboři i s jinými svými spolčenci vyhýbavě, takže nemohlo dojít k žádné dohodě.“*³⁹³ Mlčí však o situaci husitů, kteří se bez záruk, o nichž se jednalo později, nemohli vydat na koncil. Bartošek ovšem v tomto případě celou situaci hodnotí z přísně katolického pohledu.

Píše i o uskutečnění druhé cesty Prokopa do Prešpurku za uherským králem. Poté je jméno krále jen přívlastkem u bojů, které svedli husité při kořistnickém výpadu do Uher. Další zmínka je v souvislosti s diplomatickou činností, když nejprve král vyslal posly – jmenovitě Zdislava a Mikuláše z Lobkovic – do Prahy, aby vyjednali dohodu s pražany. Bez úspěchu. Následuje opětovné jednání, tentokrát však posly vyslali husité za Zikmundem do Chebu. Bartošek zaznamenal, že se vrátili po dvou týdnech také bez výsledku.

O svém pánovi, k němuž chová velkou úctu, dále píše, že strávil celé léto v Norimberku a poté se na začátku září odebral na koncil do Basileje. S plnou titulaturou všech zemí a panství, jimž Zikmund Lucemburský vládl, Bartošek uvádí jeho cestu za císařskou korunovaci do Itálie přes Milán, Piacenzu, Parmu až do Říma. Poté vyhlásil jménem svým i papeže Evžena IV. svolání koncilu do Basileje.³⁹⁴ Později zaznamenává i jeho příjezd z Říma na synod do Basileje. Referuje rovněž o vítězné bitvě krále s Florentány cestou do Říma. Tyto bojové úspěchy panovníka nelíčí žádný z husitských kronikářů.

---

³⁹³ Tamtéž, s. 243.

³⁹⁴ Tamtéž, s. 259.

Se všemi myslitelnými detaily, které nejspíš sám o obřadu zjistil, následně popisuje Zikmundovu korunovaci římským císařem. „*Dále téhož roku, totiž 1433, v neděli na den sv. Ducha, den před svátkem sv. Urbana na slabiku net, dne 24. května, kdy bylo slunce právě třináctý den ve znamení Blíženců a měsíc ve znamení Lva, a to v jeho hlavě, totiž první den, byl nepřemožitelný vladař a pán, pan Zikmund, z milosti Boží král římský vždy rozmnožitel říše a král uherský, český, dalmatský a chorvatský, korunován nejsvětějším v Kristu otcem a pánem panem Evženem IV., papežem svatosvaté a obecné bojující římské církve, po slavné zpívané mši, kterou týž den papež napřed sloužil, a se všemi obřady, které se při tom podle předpisu nebo podle zvyku měly konat, v chrámu sv. Petra před oltářem sv. Mauricia císařskou korunou na císaře římského a pána veškerého křesťanstva a byl podáním a přijetím těla Páně potvrzen k vykonávání úkolů duchovních i světských.*“³⁹⁵ Tímto dlouhým souvětím – troufám si tvrdit – prochází celé Bartoškovo přesvědčení. Oddanost a s ní spojená víra v posledního Lucemburka a katolickou církev, která je nejvyšším vládnoucím dobrem. Tato monumentální oslavná větná konstrukce se naprosto vymyká celému stylu psaní kroniky, který je charakteristický hlavně krátkými větami.

Několikrát, pouze v několika řádcích referuje o tom, kdy a kam se císař přesunul. Velmi stroze opět s výčtem pánů, kteří ho tam přijeli navštívit, píše o jeho cestě do Čech 4. července 1434. Dále referuje o sněmu české šlechty, jenž jednal na dálku s králem o přijetí kompaktát a svolání Jana Rokycany arcibiskupem. Následuje krátký popis Zikmundova příjezdu do Jihlavy, kde byl 5. července 1436 husity uznán českým králem a kde byla vyhlášena basilejská (jihlavská) kompaktáta.³⁹⁶ Následuje přijetí uznaného krále v Praze 23. srpna opět s výčtem významných lidí, kteří byli u toho. Popisuje rovněž zničení odboje posledního husity Jana Roháče z Dubé na hradě Sion v roce 1437.

Poslední zmínka přímo o králi, ačkoli to musel čekat, Bartoška významně zasáhla. Je jí císařova smrt s naprosto kompletní datací. Píše: „*Téhož roku, totiž 1437, o třiadvacáté hodině v pondělí nazítří po svátku Početí Panny Marie (9. prosince) výše psaný císař pan Zikmund v tomtéž městě Znojmě odešel v Pánu z tohoto světa především pro onemocnění na noze. Kéž se Všemohoucí slituje nad jeho duší nyní i na navěky. A byl odvezen do Uher a pohřben v Novohradě.*“³⁹⁷

Jeho jméno však ani předtím ani potom nikdy nezapomene opomenout, pokud se zpráva týká někoho, kdo k Zikmundovi nějakým způsobem náležel, ať už to byl příbuzný,

---

³⁹⁵ Tamtéž, s. 261.

³⁹⁶ Tamtéž, s. 276.

³⁹⁷ Tamtéž, s. 279.

či služebníků. Bartošek z Drahonice byl velice oddaným služebníkem Zikmunda Lucemburského, a proto je smrt milovaného pána zakončen přáním, aby se nad ním bůh slitoval. Onemocněním na noze, které považuje za hlavní důvod odchodu císaře na věčnost, je jistě myšlena dna, s níž se Lucemburk potýkal po značnou část života.³⁹⁸

4.2. Eneas Silvio Bartolomeo Piccolomini – Historie česká

4.2.1. Eneas Silvio Bartolomeo Piccolomini

Italský humanista, literát a později svatý otec Pius II. se zapsal do české historie jako protivník husitů, především Jiřího z Poděbrad. Narodil se 18. října 1405 v Cosignanu a zemřel ve věku 58 let 14. srpna 1464 v Anconě. Byl tedy mladším vrstevníkem prvního českého středověkého myslitele Petra Chelčického³⁹⁹. Tento muž, který v Sieně na univerzitě vystudoval právo, je autorem díla *Historia Bohemica*, které na dlouhou dobu utvářelo představu o Českém království v Evropě. Nadaný humanista byl krátce po ukončení studií přijat do služeb kardinála Dominika de Carpanica, s nímž jako sekretář odjel v roce 1431 do Basileje na dlouho očekávaný koncil, kde se poprvé setkal s českými husity.⁴⁰⁰ Díky skvělému vzdělání na něm obdržel funkci vrchního abbreviátora⁴⁰¹ celého synodu. Nejstarší syn z 18 dětí italské šlechtické rodiny zde na sebe poprvé výrazněji upozornil, když propagoval ideu o nadřazenosti koncilu nad papežem. Tohoto sporu s Eugenem IV. se účastnil perem i slovem. „*Kdyby nás světská moc nutila, zapřeme papeže i Krista.*“⁴⁰² Tato jím napsaná věta potvrzuje, že šlo v první řadě o světskou politickou moc a až pak nastupovaly křesťanské pohnutky. Ani on sám tak nečinil z přesvědčení, nýbrž pro svůj vlastní prospěch, což je patrné z názorů, které na stejný problém projevoval po tom, co se sám stal svatým otcem.⁴⁰³ Na koncilu byl přímým svědkem jednání s husity.

Po krátké anabázi, kdy byl sekretářem vzdoropapeže Felixe V. (zvoleného právě basilejským koncilem) kývl na nabídku říšského kancléře Kašpara Šlika, díky němuž vstoupil do služeb císaře Fridricha III. a přesunul se do Vídně. V roce 1446 byl za služby v kanceláři na Šlikovu přímluvu vysvěcen na kněze a o rok později se stal biskupem v Terstu.⁴⁰⁴ Právě Šlik

---

³⁹⁸ BAUM, Wilhelm a KAVKA, František, ed. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*, s. 337.

³⁹⁹ PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba*. 2. vyd. Svazek první. *Doba se zvláštním zřetelem k Táboru*. Praha: Vesmír, Kapitola Eneáš Sylvius, s. 160.

⁴⁰⁰ PIUS II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*. Vyd. 1. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1998. cví, 276 s. *Clavis monumentorum litterarum (Regnum Bohemiae)*. 4, *Fontes rerum Regni Bohemiae*; 1. ISBN 80-85917-40-8. s. XIV.

⁴⁰¹ Abbreviátor: úředník papežské kanceláře, popřípadě koncilu, který psal výtahy z podaných žádostí a vyhotovoval concepty listin vydaných z kanceláře. Abbreviátorů bylo 72, z toho 12 vyšších.

⁴⁰² PIUS, II. *Historie česká*. Praha: J. Otto, [1927]. xviii, 206 s. Světová knihovna č. 856–858. s. IV.

⁴⁰³ Tamtéž, s. III.

⁴⁰⁴ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*. 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1. Praha: Paseka, 2003., [24] s. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 7. ISBN 80-7185-590-1, s. 55.

ho zasvětil do českých poměrů a lze předpokládat, že nabyté vědomosti Piccolomini využil ve své kronice.⁴⁰⁵ První seznámení s naším územím přišlo v roce 1451, kdy jel do Čech spolu s Prokopem z Rabštejna, aby se zúčastnil benešovského sněmu. Jeho cílem bylo uklidnit české stavy, které žádaly okamžité vydání budoucího krále Ladislava Pohrobka. Na sněmu se seznámil s vysoce postavenými muži v Čechách, například s Jiřím z Poděbrad či Jindřichem z Rožmberka.⁴⁰⁶ Ve stejném roce také vyměnil arcibiskupství v Terstu za „své domácí“ v Sieně, kam se ovšem odebral až o čtyři roky později.

Ještě předtím, léta Páně 1454, organizoval křížovou výpravu proti Turkům, když zastupoval císaře, prý neuvěřitelně zdrceného z pádu Cařihradu, k němuž došlo o rok dříve. Na jeho radu vydal svatý otec Mikuláš V. bulu, jež vyzývala všechny evropské vládcy k boji proti pohanům. Měl velký podíl na rychlém svolání třech římských sněmů během jednoho roku – v Řezně, Frankfurtu a ve Vídeňském Novém Městě, na nichž se snažil k boji přesvědčit mocné říšské šlechtice. Uspěl až na třetí pokus, protože přes kázání mnoha misionářů nebo sliby o udělování odpustků byla počáteční reakce šlechty vlašná.⁴⁰⁷ Myslím si, že odmítnutí bylo způsobeno také dobou. V 15. století již vyprchalo původní nadšení z výprav s cílem osvobodit Svatou zemi. Výprava se nakonec uskutečnila v roce 1456 a podařilo se jí porazit Turky u Bělehradu. Žádný větší přesah ovšem neměla. Přízeň císaře přinesla Piccolominimu další kariérní postup, když se v roce 1456 stal kardinálem a 19. srpna 1458 usedl po druhé volbě na papežský stolec jako Pius II.⁴⁰⁸

Jeho pontifikát můžeme obecně charakterizovat soustředěním se na dva základní problémy. Prvním byla otázka Českého království a jeho navrácení pod papežskou autoritu a tím druhým organizování další výpravy proti Turkům, tentokrát již z papežské pozice. Výpravu se pokusil zorganizovat svoláním koncilu do Mantovy v roce 1460. Jeho pokus byl však neúspěšný, protože nestabilní politická situace v Evropě (ostatní státy na Apeninském poloostrově odmítaly pomoc Benátkám, v Anglii probíhala Válka růží, Francie bojovala o Burgundsko atd.) neumožňovala shromáždit velkou armádu určenou k tažení na Blízký východ. Jediným výsledkem koncilu bylo vydání buly *Execrabilis* roku 1463, která v podstatě nadřazuje papeže nad koncil a znamená počátek nového papežského absolutismu. Tímto dokumentem papež naprosto protirečil názoru, jenž propagoval na synodu v Basileji o 30 let dříve. V bule žádá všechny, aby zavrhli texty, které psal v jinošském poblouznění jako laik.⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁵ PIUS II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*, s. XXIX.

⁴⁰⁶ PIUS, II. *Historie česká*, s. X.

⁴⁰⁷ PIUS II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*, s. XXIV.

⁴⁰⁸ Tamtéž, s. XXV.

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. XXVI.

České země tehdy v čele s Jiřím z Poděbrad se papež snažil přimět k návratu do katolické církve několika způsoby. Pokoušel se o to výrazně přes již zmíněného husitského krále, jehož se snažil přesvědčit ke konverzi. Jiří odmítl, a tak mu papež nejprve kompaktáta ani Jana Rokycanu arcibiskupem nepotvrdil. O pár let později, 31. března 1462, pak zrušil basilejská kompaktáta úplně. Prohlásil, že kompaktáta dal koncil dočasně pouze tehdy žijícím husitům a ta tedy pozbývají roku 1462 platnosti.⁴¹⁰

Celý pontifikát se upínal k uskutečnění velké křížové výpravy proti Turkům. Učinil i z mého pohledu zoufalý pokus vyřešit Turky po dobrém, když roku 1461 napsal sultánovi dopis, v němž ho snažně vybízel, aby se stal křesťanem.⁴¹¹ Sultán samozřejmě neuposlechl, a tak o tři roky později svolal Pius II. do Říma všechny křesťanské panovníky, aby společně vytáhli proti muslimům. Ani tato akce neměla příliš velký ohlas, neboť se do Říma dostavili pouze vládci Milána, Neapole a Mantovy. Před těmito vládci papež vyhlásil svatou válku, sám sebe označil za „nového Godefroye“ a vypravil se do Ancony, kde na něj mělo čekat loďstvo Benátčanů. Do italského přístavu u jižních břehů Jaderského moře se po dlouhém putování dostavil 18. června 1464. Benátské loďstvo ovšem nedoplulo, stejně jako nedorazila příslibená vojenská pomoc pána Albánie Skanderbega. Při marném čekání na ostatní evropská vojska svolaná pod prapor kříže 14. srpna 1464 papež po bezmála šesti letech vlády zemřel.⁴¹² Jeho poslední slova prý zněla: „*Dlouho mi chyběla flotila, nyní já budu chybět flotile.*“⁴¹³ Jeho tělo bylo převezeno do Říma a pohřbeno v bazilice svatého Petra. Od roku 1623 spočívá jeho tělo v kostele Sant'Andrea della Valle v Římě.

4.2.2. Historie česká

Piccolomini byl literárně činný již od mládí, a to v mnoha různých žánrech. Psal například básně nebo milostné novely, ale také náboženské nebo geografické texty. Vytvořil mnoho latinsky psaných děl, mimo jiné o českých zemích a poměrech v ní. Z českých překladů můžeme zmínit výše zmíněný dopis sultánovi Mehmedovi II., pořízený Šimonem Lomnickým z Lomče pod názvem List poselací k tureckému císaři. Bližší k českým zemím je spis Pojednání o vychování dítek, který napsal o výchově budoucího českého krále Ladislava Pohrobka, jíž se sám účastnil. Jeho práce byly i přes svou kritičnost v našich končinách celkem oblíbené. Pro nás nejvýznamnějším dílem je *Historia Bohemica* (Historie česká), kterou ze zcela jiných potřeb a tendencí uskutečnil plán Karla IV. sepsat české dějiny v kontextu těch evropských.

---

⁴¹⁰FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Překlad Bedřich Smékal. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Zvon, 1995. 358 s. ISBN 80-7113-119-9. s. 300.

⁴¹¹PIUS II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*, s. XLI.

⁴¹²LOBKOVIC, Zdeněk V., ed. *Římští papežové: [Statistická data]*. Praha: Francl, 1906. 85 s., s. 42.

⁴¹³ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*, s. 56.

Dílo bylo vydáno poprvé v roce 1458 samozřejmě latinsky, ale na překlad z pera Jana Húsky se překvapivě čekalo jen do roku 1487. Věhlas tohoto díla, které dlouhé roky udržovalo ve světě povědomí o neslýchané rebelii českých kacířů, zvyšovala také osoba samotného autora.⁴¹⁴

Ital se inspiroval antickými prameny, když na začátku své práce popisuje území Čech jako součást Germánie. Celým dílem prostupuje snaha humanisty napodobit své antické vzory Livia nebo Tacita. Je vidět analogické zhnusení, s nímž on, dědic slavného římského impéria, pohlíží na husity stejně, jako antičtí vzdělanci pohlíželi na barbary. Na začátku kroniky hovoří o příchodu praotce Čecha, s nímž je v této verzi známého příběhu spojena vražda na Balkáně.⁴¹⁵ Celkově má k Čechům hlavně kvůli husitství odtažitý, až nenávistný vztah, a ačkoli je jeho kronika v mnohém zavádějící, tak pro celou Evropu se stala základním pramenem informací o našem území a husitství. Z jeho díla je vidět, že k Čechům, ale hlavně k husitům cítil odpor kvůli odklonu od pravé víry. S Čechy, kteří byli v té době podle katolického přesvědčení označováni jako kacíři, si nebere vůbec žádné servítky a postupně přechází na popis celého českého národa, který popisuje jako ožraly, kacíře a vrahy.⁴¹⁶ Nejvíce to od něj „sčytává“ Jan Žižka, jehož charakter je vyličen s až démonickou obludností; přesto k němu chová i jistý obdiv, a to díky jeho strategickým schopnostem v boji. Bitvy jsou líčeny velmi decentním způsobem nejspíše proto, aby nepřiznal husitům žádný kredit. Během jednání koncilu v Basileji, na němž byl sám přítomen, se snaží zesměšnit jednání příchozích husitů. Po proslovu Prokopa Holého, který na bibli hájil své tvrzení, že žebravé řády jsou vynálezem ďábla, měl následovat smích legátů a poučení Prokopa, že božím dílem jsou i nařízení církve.⁴¹⁷

Knih je zaměřena hlavně na dobu husitskou, jelikož se jí věnuje 37 ze 72 kapitol.⁴¹⁸ Těžiště představuje doba od počátku vlády Václava IV. po zvolení Jiřího z Poděbrad králem. Pro starší historii Čech nejspíše využil Kosmu, Dalimila a Přibíka Pulkavu z Radenína, jejichž díla mu byla zaslána od přátel z našeho území. Byli to Prokop z Rabštejna, Václav z Krumlova, Václav z Bochova, Jan Tuška nebo Oldřich z Rožmberka, který ho hostil u sebe v Českém Krumlově.⁴¹⁹ Knize dodává na věrohodnosti fakt, že nebyla psána s úplným odstupem, jelikož autor v Čechách skutečně pobýval. Čím více se blíží své současnosti, tím je konkrétnější,

---

⁴¹⁴ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*. Vyd. 2., Ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1995. 498 s., [35] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 29.

⁴¹⁵ PIUS II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*, s. 15–17.

⁴¹⁶ Tamtéž, s. 13.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 155.

⁴¹⁸ Více o vztahu Piccolomiho k husitskému hnutí: SKUTIL, Jan. Aeneas Sylvius de Piccolomini – Papež Pius II. o husitech a kostnickém a basilejském koncilu. In: Sborník příspěvků k 555. výročí vyhlášení basilejských kompaktát v Jihlavě. Brno. Muzeum a vlast. spol., 1991, s. 55–64.

⁴¹⁹ PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba*, s. 161.

protože mnoho z těch, o nichž psal, osobně znal. Velmi zajímavý je také krátký popis Tábora, který Itala fascinoval, a zároveň mu naháněl hrůzu.⁴²⁰

Samozřejmě si musíme pamatovat, že pozdější Pius II. už v době, kdy kroniku psal, věděl, jak boje dopadly, a pod heslem „po bitvě je každý generál“ si také do špatných voleb v té době již několik desetiletí pochovaného posledního Lucemburka „kopnul“. Je však cítit velmi špatný pocit v líčení chyb a porážek katolické strany. Jeho humanistický zájem v této knize je historický a esteticko-filozofický. Dalo by se říct, že byl současně s odporem i fascinován tím, co se v Čechách stalo a v jeho současnosti stále děje.⁴²¹

Piccolomini byl dobrým spisovatelem se smyslem pro vtip i stylistiku. Kroniku českou napsal žánrově jako historii. Opírá se většinou o vlastní domněnky a zkušenosti. Působí to dojmem, jako by si přál mít na své straně někoho, jako byl Jan Žižka, jehož mnohokrát jmenuje i s dalšími předními husity. Doplnuje to pověstmi, například o bojovém bubnu z Žižkovy kůže. Jeho vyličení husitského vojevůdce ovlivnilo i pozdější žižkovské reminiscence v jiných dílech zahraničních autorů, jako byli Oldřich z Hutten nebo Martin Bucer.⁴²²

Piccolomini rád pracoval s nadsázkou, která dodává příběhům jiskru a říz. Tímto způsobem vyličil příjezd husitského poselstva na koncil do Basileje, jenž měl způsobit obrovský poprask a plné ulice lidí, kteří chtěli vidět husity v čele s Prokopem Holým naživo.⁴²³ Podobně mu nemůžeme vytknout schopnost charakteristiky, ovšem rozhovor Zikmunda a papeže Evžena IV., v němž římský král vykládá papeži tři věci, které mají společné a kterými se liší, je krásným výplodem fantazie, jejímž způsobem se snaží zajímavě dokumentovat obrázek nejvyšší politiky středověku.⁴²⁴

Aeneas Silvius Piccolomini samozřejmě nebyl ojedinělým zahraničním autorem, jehož zajímalo husitské prostředí. Byl však jistě tím nejvýznamnějším. Udržoval blízké kontakty s českým prostředím a ovlivnil naše dějepisectví tak dalece, že se jeho kronika stala vlastně organickou součástí české historiografie, což o jiném zahraničním autorovi říct nemůžeme. Mimoděk také způsobil nedůvěru k humanismu v českých zemích, která přetrvávala ještě v 16. století.⁴²⁵

---

⁴²⁰ PIUS, II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*, s. 115–117.

⁴²¹ PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba, kapitola Eneáš Sylvius*, s. 163.

⁴²² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*. Vyd. 2., Ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 550 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 154.

⁴²³ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2000. mp., fot., ilustr., rejstř. ISBN 80-7185-264-3, s. 570.

⁴²⁴ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*, s. 59.

⁴²⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*. Vyd. 2., Ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 550 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6, s. 104.

4.2.3. Obraz Zikmunda Lucemburského u Piccolominiho

Zikmund Lucemburský je v knize vnímán jako dobrý král. Ovšem i Piccolomini k němu má své výhrady. Na začátku kapitoly věnované ryšavému panovníkovi autor píše, že Zikmund zklamal české katolíky odložením svého příjezdu do Čech v roce 1419, a že to byl právě jeho list, na jehož základě si husité uvědomili, že je chce král zničit.⁴²⁶ Celkově se italský humanista docela často i v jiných částech svého díla pozastavuje nad taktikou, kterou Zikmund v mnohých situacích volil.

Hovoří o tom, že pokud by v době těsně navazující na smrt jeho bratra Václava IV., když s ním husité byli ochotni jednat, okamžitě vytáhl na Prahu, tak by žádné další války nebyly, protože by nepřipravené kališníky zadupalo jeho vojsko do země. Píše toto: „*Zdálo se nepochybné, že by bylo husitské zlo opustilo celé Čechy, kdyby byl Zikmund zamířil z Brna přímo do Prahy. Ale odbočil z cesty, bylo to snad řízení osudu a vstoupil do Vratislavi, hlavního města Slezska, kde nedlouho předtím městský lid povraždil v bouřích konšely, ustanovené jeho bratrem Václavem. Původce toho zločinu dal popravit. Když to bylo oznámeno v Praze, měšťané nedůvěřující v královu milost a obávající se příkladu Vratislavský zjevně odpadli a rozeslali po celém království listy, aby nikdo nepovoloval Zikmundovi přístup.*“⁴²⁷ Zikmund po svém prvním příjezdu do Čech v roce 1419 vzbuzoval podle kroniky respekt. Piccolomini píše, že ho mnohá města přijala za správce a vše bylo na dobré cestě. Tehdejší uherský král pobýval toho času v Brně. Následně však podle Itala udělal chybu, když nezamířil rovnou do Prahy.

Krátce zmíněna je i porážka na Vítkově: „*Nad Prahou se tyčí vysoký kopec, který jmenují horou Vítkovou; ten Žižka zabezpečil posádkou, aby jej nepřítel nezabral, a obsadil jej vybranými bojovníky. S nimi se utkal Míšeňský markrabě a ztratil velkou část svého vojska. Míšňané totiž, když již obsadili temeno kopce, byli zatlačeni na strmou stráň a zde tísněni; když nemohli útoku odolat, jedni padli, druzí byli zahánáni z hory, zřítily se po strmém svahu a zahynuli. Zikmund zanechal obléhání a stáhl se do Kutné Hory.*“⁴²⁸ Tento popis bitvy nejspíše přebral od Vavřince z Březové. Na rozdíl od husitského kronikáře však nepíše nadšený text, ale jen jednoduše reprodukuje události. Zikmund je trochu upozaděn, když je zmíněno, že bojovali pouze Míšňané. Skutečnost, že Zikmund jen přihlížel, sice není nijak komentována, ale líčení porážky umocňuje to, že podle Piccolominiho měl něco udělat.

---

⁴²⁶ PIUS, II. et al. *Historia Bohemica = Historie česká*, s. 113.

⁴²⁷ Tamtéž, s. 113–115.

⁴²⁸ Tamtéž, s. 121.

Další zmínka je věnována rychlé korunovaci českým králem, která prý byla se všemi poctami, ale není jí věnováno více než několik vět, což ukazuje na to, že ji ani Piccolomini nepovažoval za tak důležitou.⁴²⁹

Největším nedostatkem Zikmunda bylo určitě válečnictví. Při popisu nejen husitských bojů nastává výjimečná shoda mezi všemi publikacemi, které se o tohoto muže nějakým způsobem zajímají. Liší se pouze slovy, která autoři používají. Piccolomini hovoří například o útěcích: „*Na Plzeňsku byly četné kláštery, proslulé bohatstvím a výstavnými budovami. Pět z nich Žižka vypálil. V Kladrubském klášteře, který byl důkladněji opevněn, umístil posádku. Sem přitřhl Zikmund s vojskem, ale když Žižka proti němu vytáhl, v hanebném útěku ustoupil. Nedlouho potom opustil také Čechy.*“⁴³⁰ „*Zikmund pak sebral vojsko z Uhrů, Rakušanů a Moravanů, vstoupil okolo svátku Narození Páně do Čech a zmocnil se několika měst. Kutnohorští se mu vzdali, ale když proti němu vyrazil Žižka, ačkoliv slepý, ve strachu a hrůze utekl, mnozí z jeho šlechticů byli zabiti a výstroj byla ztracena.*“⁴³¹ Zajímavou je v tomto kontextu i informace, že se podle Itala Zikmund snažil tajně vyjednávat i s Janem Žižkou⁴³², když pochopil, že ho na bitevním poli nepřemůže. Nabídka svěřit mu správu celého království zní v daných podmínkách naprosto neuvěřitelně. V politickém listu, kterým zve husity na basilejský koncil, panovník píše, že jako rodilý Čech není žádnému národu více nakloněn. Pokouší se o jakýsi otcovský přístup, což Piccolomini nechává bez hodnocení. Věnuje se raději reakci českého prostředí, která vyústila o několik let později v bitvu u Lipan.⁴³³

Ještě předtím však Zikmund v Římě získal císařskou korunu, již mu vsadil na hlavu papež Evžen IV. a poté odjel do Ulmu. Smířlivá politika pokračuje, což Piccolomini sice vidí nerad, ale úplně kroky krále nehodnotí, protože věří, že to dělal proto, aby nakonec kacíře porazil. Zikmund však začne jednání s husity, která vyvrcholí potvrzením kompaktát z basilejského synodu. Díky tomu byl v srpnu 1436 konečně přijat jako český král. Piccolomini je pobouřen tím, že spoustu obřadů s tím spojených provádí pro něj kacíři v čele s Janem Rokycanou, jehož nazývá „*samozvaným apoštolem Pražským*“.⁴³⁴ Vyjadřuje však i uznání nad Zikmundovým diplomatickými schopnostmi. „*Když byly tyto věci uspořádány, přišel Zikmund 23. srpna roku 1436 od narození Spasitele do Prahy, kde byl on, před krátkou dobou považován za nepřítele Čechů, za narozeného z cizoložství, za Antikristova syna, svatokrádežníka a za*

---

⁴²⁹ Tamtéž, s. 121.

⁴³⁰ Tamtéž, s. 125.

⁴³¹ Tamtéž, s. 127.

⁴³² Tamtéž, s. 137.

⁴³³ Tamtéž, s. 149.

⁴³⁴ Tamtéž, s. 151.

*hodného věčného zatracení, přijat s nejvyššími poctami.*⁴³⁵ Konec jeho života je popsán s pokorou a úctou k němu. Poslední zmínkou o něm je jeho pohřeb. Pochopitelně více truchlily Uhry: *„Vstříc vycházejí truchlící Uhři a nemohou zadržet slzy nad takovým zvratem věcí.*⁴³⁶ Celkově je Zikmund v díle vnímán jako dobrý panovník, obhájce a bojovník za pravdu, ovšem se svými chybami. Jeho obraz podle Aenea Sylvia Piccolominiho je shrnut v jedné větě, která přímo navazuje na výše zmíněné vyprávění o pokusu získat Jana Žižku na svou stranu. Toto hodnocení zní: *„Zajisté velká pohana královského majestátu, potupa císařské slávy i věčná hanba křesťanské obce, že Zikmunda, pána mnoha království, potomka císařů a jeho samotného císaře, jehož jméno uctívala Itálie, Gallie, Germánie a celá Evropa, jehož se bály barbarské národy, spatřil náš věk jako prosebníka, který člověku pocházejícímu z rodičů ani moc málo urozených, starci, slepci, kacíři, svatokrádežníku schopnému každého zločinu nabízí peníze a nejvyšší hodnosti, aby se ráčil přiklonit na jeho stranu.*⁴³⁷ Zajímavostí je to, že jeho jméno není vůbec zmíněno v kapitole o upálení Jana Husa a Jeronýma Pražského v Kostnici. Italský učenec zřejmě viděl v Zikmundu Lucemburském velký potenciál, který v jeho očích nejspíše stoprocentně nenaplnil, protože se mu nepodařilo kacíře vojensky porazit a vrátit do lůna katolické církve. Navíc následně jejich víru „posvětil“ schválením basilejských kompaktát.

5. Srovnání obrazu Zikmunda Lucemburského v narativních pramenech a jeho titulatura

Prvním dílem, jímž jsem se v bakalářské práci zabýval, byla Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici od Petra z Mladoňovic. Zpráva je specifická tím, že ukazuje chování a činy Zikmunda Lucemburského pouze na koncilu bez širších souvislostí. Ostatní práce popisují delší časové úseky jeho vlády.

Petrovy zápisy ukazují krále převážně v negativním světle. Hodnocení jeho kroků a činů v procesu s Janem Husem je odsuzováno, přičemž se autor ani nepokusil podívat na celou problematiku z pohledu krále. Petr nevynechal jedinou možnost, jak Zikmunda očernit. Stačila i jediná věta, kterou mohl poukázat na nějaký vladařův nedostatek, a okamžitě ji použil. Nabízí se také otázka, zda si některé panovníkem vyřčené věty nevymyslel, aby byl dojem ze Zikmunda ještě horší. Zikmunda tituluje vzhledem k roku 1415 jako uherského nebo římského krále. Zajímavostí je, že při zatčení Jana Husa nazval Jan z Chlumu Zikmunda císařem. Toto označení však souvisí nejspíš se středověkou teorií o císaři jako pánu nad mnohými zeměmi a národy. Z jeho zápisu král působí jako nepozorný, vzteklý a nestálý člověk, který nemá žádné správné vladařské kvality. Celkový obraz krále je značně negativní.

---

⁴³⁵ Tamtéž, s. 167–169.

⁴³⁶ Tamtéž, s. 177.

⁴³⁷ Tamtéž, s. 137.

Husitská kronika Vavřince z Březové podobně jako dílo Petra z Mladoňovic zaznamenává jen část Zikmundovy doby. Je to však nejlepší pramen, jenž k období husitství máme. Ačkoli je jeho kronika spolehlivá, tak hodnocení Zikmunda musíme podrobit kritickému myšlení. Tohoto krále si totiž vybral jako svého hlavního protivníka. Označuje ho jako zjevného nepřítele pravdy a odsuzuje vlastně všechny jeho kroky. Už titulatura, která vždy zní uherský král, zdůrazňuje to, že autor neuznával Zikmunda jako českého krále. Vavřinec byl odvážnější než jeho pražští kolegové ve Starých letopisech českých, kteří ve většině volili neutrální slovo král bez jakéhokoliv přívlastku. Kdykoliv měl Vavřinec možnost Zikmunda očernit, tak to učinil. Minimální kredit Lucemburkovi dal jen v situacích, v nichž upřednostnil české pány před cizinci. Velké antipatie můžeme vidět třeba při líčení rychlé korunovace nebo při popisu vypalování vesnic. Podobně jako Mladoňovic nebo autoři letopisů považuje za největší nedostatek Zikmunda jeho výbušnou povahu, již neváhá v některých případech zveličit ve prospěch svého, ve vztahu ke králi převážně negativního líčení.

Další prací byla kronika táboorského seniora Mikuláš Biskupce z Pelhřimova. V jeho výrazně teologickém díle není zmínka o králi mnoho, ale o to více jsou radikální. Způsob víry a jeho zachování byl pro autora klíčovým, a proto jakýkoliv Zikmundův zásah do jednání ve 30. letech bral jako přímý útok na Tábor. Krále označuje mnoha jmény. Ačkoli se ve většině textu drží neutrálního označení uherský král (důraz na jeho neuznání husity), tak v něm najdeme, že Zikmund je označen jako Jidáš nebo „liška ryšavá“. Na druhou stranu se král od Mikuláše dočkal také překvapivě pozitivních označení nepřemožitelný pán, jeho jasnost nebo nejjasnější kníže a pán. Přívlastky, které Zikmundovi přiřazuje, jsou z velké části ovlivněny událostmi, při nichž Lucemburka zmiňuje. Hanlivá pojmenování u podle autora negativních činů (upálení Jana Husa) měla umocnit démoničnost krále, jehož tato kronika také celkově hodnotí negativně. Na pozitivní notu zahraje Mikuláš jen tehdy, když vládce udělal něco, s čím on souhlasil (jednání v Jihlavě o kompaktátech). Podle oslovení můžeme skoro s předstihem určit, jak bude následující působení Zikmunda hodnotit. Není to však stoprocentní a politicky zkušený Mikuláš dokázal ocenit i některá vladařova rozhodnutí, která byla pro jeho stranu nevhodná, protože chápal jejich složitost.

Čtvrtým dílem byly Staré letopisy české z rukopisu Křížovnického. Tento rukopis jsem zvolil z toho důvodu, že v něm je podle mě nejlépe vidět názor pražských měšťanů na krále. Tento sociální status osob, které byly vlastně v přímé válce s panovníkem, samozřejmě výrazně ovlivnil jejich psaní. Různě dlouhé záznamy od více autorů jsou sice složitější k celkovému rozboru, ale nenávisť k Zikmundovi je v nich výrazná. Zatímco jeho bratra Václava IV. letopisy hodnotí vesměs kladně, tak Zikmunda chápe většina autorů jako zločince, Husova vraha a lháře

nedodržujícího úmluvy. O tom velmi dobře svědčí strohý zápis, jenž informuje o smrti Zikmunda v jedné větě. Množství lidí, kteří letopisy psali a opisovali, způsobilo také výskyt mnoha datačních chyb a nepřesných popisů událostí. Tito autoři se drží převážně neutrálního označení král (po roce 1433 císař) Zikmund. Slovo král je uváděno s přívlastky, ale i bez nich nejspíše podle statečnosti autora. Nejčastějším přívlastkem je uherský, ale u císařské korunovace je zničenonice uveden jako Zikmund český. Korunovace byla tak slavnou událostí, že autor k ní chtěl nejspíše jakkoli připojit český národ.

První katolickou kronikou, jíž jsem se zabýval, byla kronika Bartoška z Drahonice. Tento Zikmundův straník také zastával katolické hledisko, ačkoli ne tak věroučně přísné jako Piccolomini. Jeho dílo je absolutním opakem kronik husitských autorů, kteří na Zikmundovi nenechali nit suchou. Piccolomini i z katolického hlediska psal o pochybeních Lucemburka. Bartošek však vzhlížel ke králi jako k neomylnému a nedosažitelnému vůdci. Jeho líčením prostupuje velká oddanost vojáka ke svému veliteli. Lucemburka označuje na rozdíl od Piccolominiho vždy nějakým oslavným přívlastkem. Jeho nejoblíbenější titulaturou je nejjasnější pán Zikmund. Slovo pán skoro nikdy neopomene, čímž ukazuje, že Zikmund je opravdu jeho pánem. Bartošek na to byl také patřičně hrdý. Až slepě kladné hodnocení celé Zikmundovy vlády vrcholí při popisu jeho korunovace a smrti.

Nejvýznamnějším dílem z katolické strany barikády je jistě Piccolominiho Historie česká. Ta se odlišuje hlavně tím, že jako jediná vznikla v zahraničí. Pohled zvenčí na České království dlouho utvářel i evropskou představu o něm. Svatý otec zaujímá samozřejmě přísně katolické hledisko, a proto je v jeho díle obraz Zikmunda příznivý. Vidí ho jako bojovníka za pravdu proti kacířům, ale vytýká mu zejména bojovou neschopnost. Velmi oceňuje to, že se mu nakonec i přes nepříjemné kompromisy podařilo vládu v zemi získat. Jeho jméno uvádí nejčastěji samotné bez titulu. Málo časté je označení král a narativ se nemění ani po císařské korunovaci. Císařem Zikmunda v textu autor nazývá jen v několika málo případech. Celkové hodnocení vlády Zikmunda Lucemburského je u papeže kladné, ačkoli nenaplnil potenciál, který v něm viděl.

Česká historiografie přejímala převážně negativní názor husitských kronikářů na Zikmunda Lucemburského. Tento záporný pohled byl později umocněn obrozeneckým a marxistickým dějepiscetvím. Ve vztahu k husitství si kritiku jistě zasloužil, ale musíme si uvědomit, že jeho pozice v Evropě byla velmi složitá. Nedostal všechno darem jako Václav IV. Od svých prvních politických krůčků se musel tvrdě bít za to, co mu patřilo a bylo upíráno. Tak tomu bylo i v případě Českého království, které zdědil po bratrovi. Musel vybojovat bitvy, o

něž nestál, a měl za nepřátele ty, kteří mu měli pomáhat. Jeho vladařská neschopnost byla často vykonstruována.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na obraz českého a římského krále a císaře Zikmunda Lucemburského ve středověkých narativních pramenech. V první části práce jsem vyložil vládu a život tohoto vládce. K tomuto účelu jsem využil množství odborné sekundární literatury. Tato odborná literatura se stala základem pro hlubší poznání osobnosti krále i období jeho panování. Myslím si, že k tomu, abychom poznali tohoto panovníka a pochopili jeho nelehký osud, je možné najít dostatek odborných knih. Zjistil jsem, že i v sekundární literatuře se nachází odlišné názory na osobnost Zikmunda Lucemburského a jeho vládu. Názory historiků se liší především v otázkách, jakou vinu nesl na smrti Jana Husa a zda jí mohl zabránit. Dále jsou velmi diskutovány některé jeho kroky během husitských válek, když se různí názory na nevyhnutelnost boje. Na základě poznatků z první části jsem došel k závěru, že obraz Zikmunda se stále vyvíjí a záleží především na tom, z jaké perspektivy autor panovníka soudí.

Ve druhé části bakalářské práce jsem shromáždil zmínky o Zikmundu Lucemburském ve vybraných narativních pramenech, abych zjistil, jak mnou vybraní autoři vnímali a popisovali různé Zikmundovy činy. Jako prameny jsem zvolil díla středověkých autorů Vavřince z Březové, Enea Silvia Piccolominiho, Petra z Mladoňovic, Bartoška z Drahonice, Mikuláše Biskupce z Pelhřimova a soubor textů ze Starých letopisů českých z rukopisu Křížovnického.

Zikmund Lucemburský prožil velmi dlouhý život. Jeho životopisec Eberhard Windecke hovoří také o vnější kráse svého pána. Jeho vyjádření koresponduje s panovníkovými vyobrazeními na portrétech. A skutečně na dochovaných dílech si můžeme prohlédnout statného, podle dobové módy pečlivě upraveného muže. Typickými vlastnostmi posledního Lucemburka byly již současníky zaznamenaný cynismus, velká politická obratnost spojená často s jistou bezohledností a vypočítavostí. Naproti tomu však dokázal být velmi temperamentní, bezprostřední a výbušný, což mu činilo problémy při některých jednáních. Svých největších úspěchů dosáhl na poli diplomacie, protože jestli měl výrazně slabou stránku, tak to bylo válečnictví. Zikmund věnoval celý život povinnostem vladaře, ale když se podíváme na jeho politiku, můžeme v ní spatřit jistou zálibu v intrikách. Ve své době byl však také milovaným a obdivovaným mužem, a to hlavně v Uhrách, i když i tam musel především v prvních letech své vlády řešit povstání a moc tamních magnátů. Až pozdější generace začala v císaři objevovat toho neúspěšného vojevůdce a člověka, který se nechal vést zkratkovitými úsudky nebo svým nevyzpytatelným temperamentem, jenž byl někdy příčinou zbytečné krutosti.

Obraz Zikmunda byl silně ovlivněn subjektivním hodnocením autorů. Jejich názor se lišil kvůli náboženskému vyznání, sociálnímu postavení, ale také době, v níž své knihy napsali. Nejdůležitějším aspektem bylo sociální postavení a s ním spojené vzdělání. Texty husitských kronikářů sice ukazují římského panovníka především v negativním světle, ale univerzitně vzdělaní muži dokázali Zikmunda i ocenit. Katoličtí autoři ho hodnotí lépe: jako sjednotitele církve a bojovníka za pravdu, který ovšem nedokázal na bitevním poli s kacíři skoncovat. Obě díla psaná katolíky velmi dobře ukazují již zmíněný vliv vzdělání autora. Piccolominiho kronika krále i kritizuje, zatímco Bartošek je v podstatě zaslepeným obdivovatelem. Historie česká je tedy formálně bližší Husitské než Bartoškově kronice.

Zikmundův evropský obraz je příznivější než ten český, který je v široké veřejnosti stále spíše negativní. Dvojitá tvář císaře, jenž žil na rozhraní mezi středověkem a novověkem, je nejlépe vidět na tom, jak rozdílně se stavěl ke dvěma velkým koncilům během své vlády. Přesto byl nejvýznamnějším panovníkem 15. století v Evropě.

Seznam použitých informačních zdrojů

Prameny:

BISKUPEC Z PELHŘIMOVA, Mikuláš. *Řeč Mikuláše Biskupce z Pelhřimova na basilejském koncilu v roce 1433: vydáno k 590. výročí Mikulášovy volby za duchovního představitele táborského bratrstva v roce 1420*. Překlad Magdaléna Jacková a Pavlína Cermanová. 1. vyd. Pelhřimov: Klub přátel historického Pelhřimova s Novou tiskárnou Pelhřimov, 2011. 43 s. ISBN 978-80-7415-046-3.

BISKUPEC Z PELHŘIMOVA, Mikuláš. *Vyznání a obrana Táborů*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. 330 s. Filosofická knihovna.

GEBAUER, Jan, ed. et al. *Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemicarum. Tom V*. V Praze: Nákladem Nadání Františka Palackého, 1893. xlvii, 644 s.

HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Ze zpráv a kronik doby husitské*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1981. 487 s. Členská knihovna / Svoboda.

HUS, Jan a RYBA, Bohumil, ed. *Quodlibet: disputationis de quodlibet Pragae in Facultate Artium mense ianuario anni 1411 habitae enchiridion*. Pragae: Orbis, 1948. xxx, 233 stran.

PETR Z MLADOŇOVIC a FIALA, Zdeněk, ed. *Petra z Mladoňovic Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici*. Vyd. 1. Praha: Universita Karlova, 1965. 245 s., 33 s. obr. příl., [1] složený l. obr. příl.

PIUS, II. *Historie česká*. Praha: J. Otto, [1927]. xviii, 206 s. Světová knihovna č. 856–858.

ŠIMEK, František, ed. a KAŇÁK, Miloslav, ed. *Staré letopisy české: z rukopisu Křižovnického*. Vyd. 1. Praha: SNKLHU, 1959. 483 s., [16] s. obr. příl. Živá díla minulosti; sv. 24.

VAVŘINEC a BLÁHOVÁ, Marie, ed. *Husitská kronika; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vyd. 2., opr., (Ve Svobodě 1.). Praha: Svoboda, 1979. 427 s. Členská knihovna.

Literatura:

BAUM, Wilhelm a KAVKA, František, ed. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*. Překlad Danuše Martinová a Pavel Kocek. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1996. 405 s. ISBN 80-204-0543-7.

BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. I., Doba Žižkova 1415-1426*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. 236 s. České dějiny; dílu 2. část 7.

BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426-1437*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966. 263, [1] s. České dějiny; dílu 2. část 8.

BARTOŠ, František Michálek. *Z husitského a bratrského dějepisectví*. In: Sborník historický. Praha: Academia, (2), 1954.

BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české. 4., Svazek IV. a 1310–1402.* Vyd. 1. Praha: Paseka, 2003. 692 stran. ISBN 80-7185-264-3.

ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1310–1378: Lucemburkové na českém trůně I.* 1. vyd. Praha: Libri, 1999. 287 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-85983-97-4.

ČECHURA, Jaroslav. *České země v letech 1378–1437: Lucemburkové na českém trůně II.* Praha: Libri, 2000. 438 s. ISBN 80-85983-98-2.

ČORNEJ, Petr. *Husitská revoluce: stručná historie.* Vydání první. V Praze: Paseka, 2021. 190 stran, xxxii stran obrazových příloh. ISBN 978-80-7637-189-7.

ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka.* Vydání první. V Praze: Paseka, 2019. 855 stran. ISBN 978-80-7432-990-6.

ČORNEJ, Petr. *Světla a stíny husitství: (události – osobnosti – texty – tradice): výběr z úvah a studií.* Vydání druhé, pozmeněné, v nakladatelství Karolinum první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. 693 stran. ISBN 978-80-246-4613-8.

ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: Cesty ke kořenům husitské tradice.* 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1987. 350 s., [8] s. obr. příl.

ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice.* 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1. Praha: Paseka, 2003. 456 s., [24] s. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 7. ISBN 80-7185-590-1.

ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. 5., V. svazek 1402–1437.* Vyd. 1. Praha: Paseka, 2000. 788 s., mp., fot., ilustr., rejstř. ISBN 80-7185-264-3.

Dějiny české literatury. 1., Starší česká literatura / Redaktor svazku Josef Hrabák. 1. vyd. Praha: Československá akademie věd, 1959. 531 s.

DRŠKA, Václav. *Zikmund Lucemburský: liška na trůně.* Vyd. 1. Praha: Epoque, 1996. 87 s., [8] s. il. Portréty; sv. 1. ISBN 80-902129-0-5.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Ambiciózní druhorozený syn: císař Zikmund a soumrak Lucemburků. Dějiny a současnost. Kulturně historická revue.* 32, č. 1, (2010).

FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy: český stát pod vládou Lucemburků 1310–1419.* 2., dopl. vyd. Praha: Svoboda, 1978.

FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny.* Překlad Bedřich Smékal. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Zvon, 1995. 358 s. ISBN 80-7113-119-9.

HLAVÁČEK, Petr et al. *Kacířská univerzita: osobnosti pražské utrakvistické univerzity 1417–1622.* Vyd. 1. Praha: Togga, 2013. 159 s. ISBN 978-80-7308-481-3.

HOSÁK, Ladislav. Uherský Ostroh ve válkách husitských. Ladislav Hosák. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze* Praha: Společnost přátel starožitností československých Roč. 43, (1935).

KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2002. 290 s., [8] s. obraz. přílohy: il. Kolumbus; Sv. 137. ISBN 80-204-0680-8.

KEJŘ, Jindřich. Bitva u Vyšehradu roku 1420. Jindřich Kejř. In: *Husitský Tábor: sborník Muzea husitského revolučního hnutí* Tábor: Muzeum husitského revolučního hnutí 7, (1983–1984 [vyd. 1984]).

KOPIČKOVÁ, Božena. *Česká královna Žofie: ve znamení kalicha a kříže*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2018. 294 stran, 8 nečíslovaných stran obrazových příloh. Velké postavy českých dějin; svazek 26. ISBN 978-80-7429-974-2.

KUTNAR, František. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. 1, Od počátku národní kultury až po vyznění obrodného úkolu dějepisectví v druhé polovině 19. století. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. s 44–52., rejstř. Příručky pro vysoké školy.

LOBKOVIC, Zdeněk V., ed. *Římští papežové: [Statistická data]*. Praha: Franci, 1906. 85 s.

MEZNÍK, Jaroslav. *Lucemburská Morava: 1310–1423*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 562 stran. Česká historie; sv. 6. ISBN 80-7106-363-0.

PALACKÝ, František, CHARVÁT, Jaroslav, ed. a KRČMA, František, ed. *Dílo Františka Palackého. Svazek první, Práce historické*. V Praze: L. Mazáč, 1941. 422 s., [10] s. obr. příl.

PEKAŘ, Josef. *Žižka a jeho doba. 3., Žižka vůdce revoluce*. Praha: Vesmír, 1930. 330 s.

ŘEPA, Milan. *Poetika českého dějepisectví*. Vyd. 1. Brno: Host, 2006. 260 s. Studium; 18. ISBN 80-7294-189-5.

SKUTIL, Jan. Aeneas Sylvius de Piccolomini – Papež Pius II. o husitech a kostnickém a basilejském koncilu. In: Sborník příspěvků k 555. výročí vyhlášení basilejských kompaktát v Jihlavě. Brno. Muzeum a vlast. spol., 1991

SPĚVÁČEK, Jiří. Václav IV. (1361–1419): k předpokladům husitské revoluce. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1986.

ŠIMEK, František. Staré letopisy české. In: *Český časopis historický*. Praha: Academia, 1938.

ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 1, Doba vymknutá z kloubů*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1995. 498 s., [35] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.

ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2, Kořeny české reformace*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 364 s., [27] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.

ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 420 s., [42] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.

ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 4., Epilog bouřlivého věku*. Vyd. 2., ve vydavatelství Karolinum 1. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 550 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-7184-072-6.